

Onsdagen den 24 mars

Kl. 19.30

Förhandlingarna leddes till en början av herr tredje vice talmannen.

Onsdagen den
24 mars 1971

*Bidrag till driften
av lantbrukets
yrkesutbildning,
m. m.*

**§ 1 Anslag till utbildning inom kulturområdet och till skolväsendet
m. m. (Forts.)**

Fortsattes föredragningen av utbildningsutskottets betänkande nr 1.

Punkten 13

Bidrag till driften av lantbrukets yrkesutbildning, m. m.

Kungl. Maj:t hade (punkterna D 14—D 15, s. 195—199) föreslagit riksdagen att

1. till Bidrag till driften av lantbrukets yrkesutbildning för budgetåret 1971/72 anvisa ett förslagsanslag av 23 723 000 kronor,

2. bemyndiga Kungl. Maj:t att besluta om bestämmelserna om statsbidrag till skogsbrukets yrkesutbildning i enlighet med vad som förordats i statsrådsprotokollet,

3. till Bidrag till driften av skogsbrukets yrkesutbildning för budgetåret 1971/72 anvisa ett förslagsanslag av 8 594 000 kronor.

I detta sammanhang hade behandlats

dels motionen 1971:22 av herrar Petersson i Röstånga och Nelander, vari hemställts att riksdagen skulle hos Kungl. Maj:t anhålla om förslag till tvåårig skogs- och jordbrukslinje inom gymnasieskolan,

dels motionen 1971:490 av herr Josefson i Arrie m. fl., vari hemställts att riksdagen skulle hos Kungl. Maj:t anhålla om förslag till höstriksdagen angående tvåårig jordbruks- och skogsbrukslinje inom gymnasieskolan,

dels motionen 1971:880 av herr Nilsson i Tvärålund m. fl.,

dels motionen 1971:882 av herr Nordgren m. fl. i vad avsåg hemställan att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skulle anhålla att överförandet av huvudmannaskapet för skogsbrukets skolor till landstingen tills vidare skulle uppskjutas.

Utskottet hemställde

att riksdagen

1. till Bidrag till driften av lantbrukets yrkesutbildning för budgetåret 1971/72 anvisade ett förslagsanslag av 23 723 000 kronor,

2. skulle avslå motionen 1971:882 i vad den avsåg huvudmannaskap för skogsbrukets skolor,

3. skulle avslå motionen 1971:880,

4. bemyndigade Kungl. Maj:t att besluta om bestämmelserna om statsbidrag till skogsbrukets yrkesutbildning i enlighet med vad som

Onsdagen den
24 mars 1971

*Bidrag till driften
av lantbrukets
yrkesutbildning,
m. m.*

förordats i statsrådsprotokollet,

5. till Bidrag till driften av skogsbrukets yrkesutbildning för budgetåret 1971/72 anvisade ett förslagsanslag av 8 594 000 kronor,
6. skulle avslå motionerna 1971:22 och 1971:490.

Herr PETERSSON i Röstånga (fp):

Herr talman! Under denna punkt behandlas bl. a. motionerna 22 och 490, vilka båda med ungefär likalydande kläm hemställer om förslag från Kungl. Maj:t om en tvåårig skogs- och jordbrukslinje inom den gymnasiala skolformen.

Riksdagen beslöt 1968 att gymnasieskolan jämväl skall omfatta lantbrukets yrkesskolor, och fjolårets riksdag förlängde den skogliga utbildningen till två läsår för att även denna linje skall bli likställd med övrig gymnasial undervisning.

Efter en övergångsperiod av tre år räknat från den 1 juli i år – eventuellt undantagsvis förlängd på grund av svårigheter för huvudmannen – finns ingen skola som har kombinerad skogs- och jordbruksundervisning. Det är emellertid för alla bekant att den absoluta merparten av det svenska lantbruket består av både jordbruk och skogsbruk, där antingen den ena eller den andra formen överväger eller dominerar.

I motionen 22 hävdar vi motionärer att blivande lantbrukare måste få möjligheter till en adekvat utbildning inom den gymnasiala skolformen – en utbildning som ger dem kunskaper i både jordbruk och skogsbruk, alltså dessa båda former som förekommer i deras blivande dagliga arbete. Vi anser att vissa skolor bör ha möjligheten till denna kombinerade undervisning och att man också kan tänka sig olika tyngdpunkter inom undervisningen, dvs. antingen tyngdpunkten förlagd på skogsbruksundervisningen eller på jordbruksundervisningen och att man då kanske tar hänsyn till skolornas geografiska läge.

I en motion till förra årets riksdag aktualiserade vi frågan, och statsutskottet fann det inte uteslutet att det i framtiden kan finnas behov av sådan undervisning men ansåg sig inte då böra göra den önskade framställningen.

Det nya utbildningsutskottet har intagit samma ställning och avstyrker därför motionerna samt hävdar dessutom att den nya samordningen mellan tillsynsmyndighet och huvudmannaskap, som genomföres i år, innebär att det blir lättare att nu organisera den av motionärerna föreslagna kombinerade skogs- och jordbruksutbildningen.

Detta sista är för mig ganska svärförståeligt. Kursplanerna är ju sådana att man antingen går på en gymnasielinje med läroplan för skogsbruksutbildning eller på en linje med läroplan för jordbrukslinje. Någon kombinerad utbildning finns inte.

Riksdagen har uttalat att det i framtiden kan komma att finnas behov av en skogs- och jordbruksutbildning. Vi motionärer anser att behovet föreligger nu och att riksdagen bör bifalla vår hemställan så att våra blivande lantbrukare får en utbildning, som är väl anpassad till deras behov. På de allra flesta lantbruken, nu och i framtiden, drives och kommer att drivas jordbruk och skogsbruk, och de som skall syssla med detta lantbruk är mest betjänta av en utbildning, som ger dem kunskaper

i dessa båda grenar.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till motionen 22, vilket i princip också är ett bifall till motionen 490.

I detta anförande instämde herr Nelander (fp).

Herr ALEMYR (s):

Herr talman! Den nya gymnasieskolan är organiserad med 22 linjer och kommer som kammarens ledamöter väl känner till att starta i höst. Ingen av oss tror väl att dessa 22 linjer är den definitiva lösningen på gymnasieskolan. Det finns anledning att räkna med att det så småningom blir fler linjer. Utskottet är inte alls främmande för tanken att det kan visa sig nödvändigt att införa en särskild linje av den typ som motionären här talat om, nämligen en kombinerad skogs- och jordbruksutbildning.

Det förutsattes från utskottets sida att den nya tillsynsmyndigheten, skolöverstyrelsen, kommer att pröva behovet av en sådan linje och, om det visar sig att ett sådant behov föreligger, kommer med ett förslag i frågan till Kungl. Maj:t. Utskottet stänger inte någon dörr utan håller den öppen och förutsätter att frågan i vederbörlig ordning kommer att prövas.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr NORDGREN (m):

Herr talman! I det föreliggande betänkandet punkten 13 föreslås att jord- och skogsbrukets skolor överföres till skolöverstyrelsen som tillsynsmyndighet och till landstingen som huvudman. Det kommer dels att öka kostnaderna för landstingen, dels att försvåra de mer rörliga instruktionerna i arbetsteknik och skogsvård, som man mycket väl behöver. Det hela tyder på att man inte har tagit hänsyn till vad den kommitté som sysslat med jord- och skogsbruksutbildningsfrågor har tagit upp, nämligen krav på undervisning i markanvändning, som är av betydelse för lantbruksbefolkningen själv och för andra folkgrupper som nyttjar och ur olika synpunkter önskar nyttja och informera sig om mark och natur. De nämnda nya kraven har följaktligen inte beaktats i den nya utbildningsapparaten. Från landsbygdens sida beklagar vi detta. Inom alla yrkesområden är det ju angeläget att försöka hålla en så nära kontakt med näringen som möjligt, och det torde väl knappast vara möjligt om skolöverstyrelsen blir tillsynsmyndighet för denna utbildning.

Ett argument som kan anföras i detta sammanhang är att när riksdagen behandlade samma fråga år 1963 så var kamrarna av olika uppfattning. Dåvarande jordbruksministern Eric Holmqvist liksom dåvarande statsrådet Edenman var av den uppfattningen att utbildningsgrenar som dessa två borde så att säga ligga så nära näringen som möjligt, dvs. ligga kvar hos jordbruksdepartementet.

Sedan den tiden har det dessutom tillkommit ett annat argument som måhända i dagens läge är ännu starkare, nämligen att det för närvarande viktigaste är miljövården. Jordbruksdepartementet är ju ett typiskt miljövårdsdepartement. Om dessa skolor finge ligga kvar där så skulle de kunna utgöra ett instrument för jordbruksdepartementet genom vilket

Onsdagen den
24 mars 1971

*Bidrag till
driften av vissa
privatskolor*

departementet lättare skulle kunna framföra och vidarebefordra sina synpunkter om miljövärden till landsbygdens befolkning.

Mot den bakgrunden, herr talman, ber jag att få yrka bifall till motionen 882.

Herr ALEMYR (s):

Herr talman! Får jag erinra herr Nordgren om att riksdagen redan före middagsuppehållet beslöt att bifalla Kungl. Maj:ts förslag att göra skolöverstyrelsen till tillsynsmyndighet för lantbrukets utbildning.

Överläggningen var härmed slutad.

Mom. 1

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. 2

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 882 såvitt nu var i fråga, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad.

Mom. 3–5

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. 6

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionerna nr 22 och 490, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad.

Punkten 14

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 15

Bidrag till driften av vissa privatskolor

Kungl. Maj:t hade (punkt D 25, s. 211–213) föreslagit riksdagen att

1. godkänna i statsrådsprotokollet förordade ändrade grunder för statsbidrag till vissa privatskolor,

2. till Bidrag till driften av vissa privatskolor för budgetåret 1971/72 anvisa ett förslagsanslag av 15 000 000 kronor.

I detta sammanhang hade behandlats

dels motionen 1971:384 av herr Nordstrandh m. fl. vari hemställdes att riksdagen skulle besluta att statsbidrag till Mariannelundsskolan, Restenässkolan och Solbacka läroverk skulle utgå enligt kungörelsen 1964:137

samt att statsbidrag fick utgå till tvåårig social linje av gymnasieskolan vid Höglandsskolan,

dels motionen 1971:846 av herr Ekinge m. fl. vari hemställdes att riksdagen hos Kungl. Maj:t skulle anhålla om sådana åtgärder att Solbacka läroverk kunde fortsätta sin verksamhet antingen i form av riksinternat eller i annan form som anpassades till samhällets behov och Solbacka läroverks allmänna förutsättningar.

Nr 50

Onsdagen den
24 mars 1971

*Bidrag till
driften av vissa
privatskolor*

Utskottet hemställde

att riksdagen

1. godkände i statsrådsprotokollet förordade ändrade grunder för statsbidrag till vissa privatskolor,

2. skulle avslå motionen 1971:384 i vad avsåg statsbidrag till Mariannelundsskolan,

3. skulle avslå motionen 1971:384 i vad avsåg statsbidrag till Restenässkolan,

4. skulle avslå motionerna 1971:384 och 1971:846 i vad avsåg statsbidrag till Solbacka läroverk,

5. skulle avslå motionen 1971:384 i vad avsåg statsbidrag till Höglandsskolan,

6. med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna 1971:384 och 1971:846, motionerna i vad avsåg medelsanvisningen, till Bidrag till driften av vissa privatskolor för budgetåret 1971/72 anvisade ett förslagsanslag av 15 000 000 kronor.

Reservationer hade avgivits

1. av herr Nordstrandh (m), fru Sundberg (m) och herr Johansson i Skärstad (c), som ansett att utskottet under 2–4 bort hemställa,

att riksdagen

2. med bifall till motionen 1971:384 såvitt nu var i fråga medgav att statsbidrag till Mariannelundsskolan fick utgå enligt kungörelsen 1964:137,

3. med bifall till motionen 1971:384 såvitt nu var i fråga medgav att statsbidrag till Restenässkolan fick utgå enligt kungörelsen 1964:137,

4. med bifall till motionen 1971:384 och i anledning av motionen 1971:846, båda motionerna såvitt nu var i fråga, medgav att statsbidrag till Solbacka läroverk fick utgå enligt kungörelsen 1964:137,

2. av herr Nordstrandh (m), fru Sundberg (m) och herr Johansson i Skärstad (c), som – vid bifall till reservationen nr 1 – ansett att utskottet under 6 bort hemställa,

att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt motionerna 1971:384 och 1971:846, motionerna i vad avsåg medelsanvisningen, till Bidrag till driften av vissa privatskolor för budgetåret 1971/72 anvisade ett förslagsanslag av 17 500 000 kronor.

Herr NORDSTRANDH (m):

Herr talman! Låt mig vid denna punkt 15 om statsbidrag till vissa privata skolor gå tillbaka ett par år i tiden och hämta upp ett citat ur

1969 års statsverksproposition. Där anförde dåvarande chefen för utbildningsdepartementet "att samhället, dvs. stat och kommuner, påtagit sig ett i princip helt och fullt ansvar för skolväsendet i vårt land oavsett utbildningsstadium och oavsett utbildningsinriktning".

Med anledning av detta kan sägas en hel del, och jag skall återge några ord som också har skrivits i motionen 384, som går ut på en begäran om något högre statsbidrag till vissa privata skolor.

Det är ganska välbekant och oomstritt att vissa elevers familjeförhållanden stundtals kan vara sådana att deras studier med stor fördel bör och kan försiggå i skolor vid sidan av det kommunala skolsystemet, i enskilda skolor, internatskolor och liknande. Men det finns också andra omständigheter — åtskilliga sådana t. o. m. — som kan motivera en frihet för eleven och föräldrarna att välja en annan skolform än den vanliga och helt dominerande. Skolor utanför och parallellt med det allmänna skolväsendet har tidigare i mycket stor utsträckning utgjort pedagogiska föregångare — och gör det fortfarande i någon mån — vilkas erfarenheter inte utan framgång har kunnat utnyttjas inom det allmänna skolväsendet. Enskilda skolor — så bör man väl närmast se på dem — bör betraktas som komplement till det allmänna skolväsendet. De ger alltså möjligheter till vissa variationer i undervisningen som eljest inte skulle finnas, variationer beträffande skolmiljö, metodik och även annat. I sitt nyssnämnda i princip hela och fulla ansvar för skolväsendet i vårt land, som stat och kommun alltså har åtagit sig, bör samhället genom lämpliga stödformer ge dessa enskilda skolor arbetsmöjligheter, som är åtminstone någorlunda likvärdiga dem som finns i det allmänna skolväsendet. Friheten att välja en viss skolform bör inte — det vill jag gärna understryka kraftigt — vara en valfrihet uteslutande för dem som har ekonomiska resurser, ty då är valfriheten inte mycket värd.

1970 års beslut om inrättande av s. k. riksinternatskolor syftade till att tillgodose behovet av inackordering och undervisning för ungdom som har utlandssvenska föräldrar eller har styrkt behov av miljöbyte eller är från glesbygd. Det gäller alltså tre kategorier elever. Departementschefen framhöll i sin proposition om riksinternatskolor att det fanns grundad anledning räkna med att behovet av utbildningsplatser för de tre elevkategorier jag nämnde, som stod i centrum i propositionen, förmodligen skulle komma att öka i framtiden. Sålunda är det tänkbart att fler än de 1970 beslutade skolorna kan behöva tas i anspråk som riksinternatskolor.

I avvaktan på en säkrare bedömning av detta behov av elevplatser måste man väl ändå se till att det finns vissa garantier för att det vid ett ökat behov, när ett sådant är konstaterbart, fortfarande finns lämpliga skolor, som inte är nergångna och nerslitna, att göra till riksinternatskolor. Det är lämpligare och går snabbare än att t. ex bygga nytt på en gång.

Enligt motionärernas mening bör därför samtliga nu statsbidragsberättigade internatskolor utöver de fyra s. k. riksinternatskolorna ges ekonomiska villkor som är bättre än de som de har för närvarande och som kan helt säkra en fortsatt verksamhet. Således bör enligt vår mening Mariannelundsskolan, Restenässkolan och Solbacka läroverk erhålla

statsbidrag enligt de förmånligare regler som gäller enligt kungörelsen 1964:137.

Om behoven för dessa skolor att få statsbidrag enligt de förmånligare reglerna torde icke föreligga någon som helst tvekan. Jag tror inte att det är möjligt för någon att göra gällande att de icke behöver det för att kunna fylla sina uppgifter väl.

Jag ber att få yrka bifall till reservationerna 1 och 2 vid punkten 15.

I detta anförande instämde herr Hedin (m).

Fru SUNDBERG (m):

Herr talman! Jag står tillsammans med herr Nordstrandh antecknad för den reservation som herr Nordstrandh har redogjort för. Den tar upp det av motionärerna framförda önskemålet att tre skolor skall få högre statsbidrag genom att bli riksinternatskolor. Jag tyckte emellertid att det var lämpligt att jag på denna punkt skulle säga några ord om utvecklingen för riksinternaten.

Det är givetvis för tidigt att i dag göra en utvärdering av en institution, som knappast har kommit i gång, men det har ändå hänt saker som gör att man kan vara tveksam om huruvida riksinternaten kommer att fylla den funktion som man från början hade hoppats.

När staten tar över en verksamhet innebär det givetvis ett ökat ansvar från samhällets sida, bl. a. ett ansvar för att verksamheten inte skall försämrats. Ett av de starkaste motiven för bildandet av riksinternat var bl. a. att elevkostnaderna vid dessa skolor icke skulle bli för höga. Det gällde att ge utlandssvenska barn och barn i behov av miljöbyte en utbildning som skulle vara adekvat och lämpad för dem.

Den utredning, vars arbete låg till grund för propositionen förra året, hade räknat med att man skulle kunna sänka kostnaderna vid riksinternaten till, om jag minns rätt, 4 000 kronor i elevkostnad per år. Om vi studerar dagens riksinternatskolor kan vi konstatera att man alls icke har lyckats att sänka årskostnaden. Tvärtom: i flera olika fall har man måst göra en höjning, och situationen är i dag sådan att kostnaden vid ett riksinternat är mellan 12 000 och 13 000 kronor per år och elev. Det måste vara pinsamt för skolöverstyrelsen att acceptera en sådan kostnad, trots att högre statsbidrag utgår. Man har inte kunnat göra mer för att erbjuda de barn som verkligen behöver en internatvistelse rent ekonomiska möjligheter härtill.

Man talar om att bredda elevunderlaget, och jag vill betona att det är utomordentligt väsentligt. När vi i dag begär att gruppen av riksinternatskolor skall utökas, så är det därför att de skolor som har ett ännu lägre statsbidrag, om de skall erbjuda en tillfredsställande undervisning, kommer upp till elevkostnader som torde närma sig 18 000 à 19 000 kronor per år.

En annan sak som jag vill anmärka på redan nu i vad gäller riksinternatskolorna är denna: Hur sköter skolöverstyrelsen informationen om dessa skolors verksamhet? Förut kunde varje skola själv annonsera och propagera, men nu har jag inte kunnat upptäcka bland skolannonserna praktiskt taget någonting om riksinternaten. Utbildnings-

Nr 50

Onsdagen den
24 mars 1971

*Bidrag till
driften av vissa
privatskolor*

*Bidrag till
driften av vissa
privatskolor*

ministern är inte här, men herr Alemyr kan kanske säga hur propagandan för riksinternatskolornas verksamhet bedrivs. Och hur når man de elever som skulle behöva komma till dessa skolor? Har man kommit in i en cirkel, där man konstaterar att kostnaderna nu är så höga att man bedömer det som lönlöst att söka de elever som egentligen borde gå där?

Vid Grännaskolan, som är en av riksinternatskolorna, är åtskilliga av lärarna utländska. Det har varit lätt för skolan att få sökande som varit högt meriterade, och det har varit en väsentlig del av skolans målsättning att ge en internationell utbildning, där språkträningen varit ytterligt betydelsefull. Dessa lärare upplever i dag, i och med att samhället har tagit över ansvaret, en mycket stor otrygghet. Många av dem har tjänstgjort i årtal, men de kommer nu i en svår situation, eftersom deras teoretiska kvalifikationer enligt svensk bedömning inte är tillräckliga. Vad skall det bli av de lärare som under årtal har undervisat vid t. ex. Grännaskolan?

En rektor vid en internatskola har en helt annan arbetssituation än en vanlig rektor. Hans arbetstid är inte reglerad. Han liksom övriga lärare måste stå beredda, ofta både lördagar och söndagar, för att ta emot föräldrar och lösa problem av alla slag. Nu har det gått ut ett meddelande om att rektorlönen skall sänkas högst avsevärt. Extraarbetet går inte att plocka in i den statliga löneplan som skall gälla. Tycker man att det är riktigt, när man övertar en skola, att betydligt sänka lönen för en arbetsuppgift, som inte minst för skolans funktion är så ytterligt viktig och icke jämförbar med övriga rektorstjänster?

Det här var bara några synpunkter på de svårigheter som i dag drabbar också riksinternaten. Man kan därav föreställa sig att svårigheterna vid andra skolor – Solbacka, Restenäs, Mariannelund m. fl. – om möjligt är ännu större.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservationerna 1 och 2 vid punkten 15 i utbildningsutskottets betänkande nr 1.

Herr ALEMYR (s):

Herr talman! Riksdagen hade för ett år sedan en debatt om privatskolorna i samband med att riksinternatskolorna inrättades. Enligt utskottets mening har det inte inträffat någonting under det år som gått som ger riksdagen anledning att ändra sitt ställningstagande från föregående år.

Jag ber, herr talman, att med hänvisning till detta få yrka bifall till utskottets hemställan på denna punkt.

Herr NORDSTRANDH (m):

Herr talman! Jo, herr Alemyr, en sak har ändrats och kommer att ändras ju mer vi väntar med att ge dessa skolor det högre statsbidraget. Det är att de kommer i värre och värre trångmål. De kan bli mer och mer nedslitna.

De kan komma i det läget att de blir oanvändbara och kanske måste läggas ner. Då har vi inte längre den nödvändiga beredskapen t. ex. för nya riksinternatskolor. Den ändringen får vi räkna med även om det bara har gått ett år.

Men jag kan säga herr Alemyr att vi ämnar komma tillbaka gång på gång, tills även herr Alemyrs hjärta veknar inför dessa skolor, om vilkas kvalitet han väl inte kan ha något negativt att säga.

Herr WIKSTRÖM (fp):

Herr talman! Får jag kort yrka bifall till utskottets skrivning på denna punkt men samtidigt göra en korrigerig till texten i statsverkspropositionen. Det gäller skolöverstyrelsens framställning på s. 212 under punkten "Bidrag till driften av vissa privatskolor", där det heter:

"Enligt vad överstyrelsen inhämtat har inom Stockholms skoldirektion utarbetats en plan för den framtida organisationen av de privata gymnasier i staden. Enligt planen avses gymnasier bli avvecklade successivt med undantag för Franska skolan och Höglandsskolan."

Denna sista mening har orsakat stor oro inte bara inom privatgymnasier i Stockholms stad utan också på kommunalt håll där man undrat över vad som avsågs. Något ställningstagande av den innebörden har nämligen inte skett inom Stockholms skoldirektion.

Det kan därför vara av intresse att citera en skrivelse från den föredragande i skolöverstyrelsen till utbildningsdepartementet av den 24 februari i år, där det heter:

"Uppgiften att Franska skolan och Höglandsskolan skulle bibehållas som privatgymnasier härrör från en inom skoldirektionen utarbetad PM 6.11.1969, som var bifogad en ansökan från skoldirektionen till Kungl. Maj:t om upprättande av vuxenutbildningsinstitut på dagtid.

I denna PM behandlas även övriga, efter 1.7.1970 kvarvarande statsunderstödda privatgymnasier i Stockholm. Planen innehåller dock inte något bestämt ställningstagande i fråga om dessa gymnasiers framtida organisation. Tyvärr ger det citerade avsnittet intryck av att så skulle vara fallet och att en av direktionen fastställd tidsplan för successiv avveckling av återstående privata gymnasier i Stockholm skulle föreligga.

Detta är givetvis felaktigt. Jag beklagar att avsnittet givits denna missvisande utformning."

Jag har varit angelägen att citera detta för att i riksdagsprotokollet dokumentera denna korrigerig av en anmärkningsvärt felaktig uppgift.

Överläggningen var härmed slutad.

Mom. 1

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. 2-4

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 1 av herr Nordstrandh m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Nordstrandh begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Nr 50

Onsdagen den
24 mars 1971

*Bidrag till
driften av vissa
privatskolor*

Den som vill att kammaren bifaller utbildningsutskottets hemställan i betänkandet nr 1 punkten 15 mom 2-4 röstar ja, den det ej vill röstar nej. Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 1 av herr Nordstrandh m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Nordstrandh begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja	—	234
Nej	—	57
Avstår	—	7

Mom. 5 och 6

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 16

Bidrag till driften av enskild yrkesutbildning

Herr NORDSTRANDH (m):

Herr talman! Den enskilda yrkesutbildningen kommer att ligga utanför den nya gymnasieskolans organisation. Av vissa uttalanden i årets statsverksproposition liksom av beräkningarna där av statsbidraget till enskilda yrkesskolor kunde man draga den slutsatsen att Kungl. Maj:t hade för avsikt att bryskt driva fram nedläggning av dessa skolor omedelbart, även i de fall då dessa skolor fyller ett behov — på sina håll ett stort behov — och själva inte har den minsta önskan att likvideras.

Vi var då några som genom motionen 380 ville försöka se till att eventuella avvecklingar av enskilda yrkesskolor, i den mån sådana bleve nödvändiga, skulle ske under för skolorna, deras elever och deras personal acceptabla förhållanden. Utskottet tog mycket seriöst på de framförda farhågorna och fick fram sådana upplysningar, efterlysta i motionen — de kunde inte utläsas ur statsverkspropositionen, som väl får anses vara litet slarvig på den här punkten —, som gav något så när lugnande besked. Statsbidrag kommer att under nästa budgetår utgå till ett större antal skolor än som tidigare förutsatts. Blir avveckling aktuell med utgången av innevarande budgetår, så skall den ske i fullt samförstånd med vederbörande huvudman för skolan och under hänsynstagande till de anställdas intressen.

Jag vill också understryka — jag tycker det är betydelsefullt i det här sammanhanget, med all den oro som har förmärkts inom de här skolorna — utskottets uttalande, utmärkt ur motionärernas synvinkel och kanske också ur utskottets, att de fortsatta övervägandena och ställningstagandena om de olika yrkesskolornas framtid skall ske "under noga beaktande av utbildningsbehovet inom olika områden och på sådant sätt att inte möjligheterna till mera speciell yrkesutbildning stryps".

Den framtida utvecklingen torde bli den att några skolor efter hand på olika sätt blir överflödiga. Mot det torde icke något kunna göras — för existensen av såväl kommunala som enskilda skolor måste det givetvis föreligga behov och elevintresse. Men de enskilda yrkesskolor, som blir kvar — personligen hoppas jag åtskilliga —, skall kunna få arbeta under

lugna förhållanden och inte med ett ständigt nedläggningshot hängande över sig.

Med de här orden har jag endast ytterligare velat utveckla de enskilda yrkeskolornas problematik, icke velat på något sätt kritisera utskottets skrivning, som jag finner både saklig och balanserad. Jag har alltså inget annat yrkande än om bifall till utskottets hemställan under punkten 16.

Överläggningen var härmed slutad.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 17

Främjande av lärlingsutbildning hos handverksmästare m. m.

Kungl. Maj:t hade (punkt D 27, s. 217) föreslagit riksdagen att till Främjande av lärlingsutbildning hos hantverksmästare m. m. för budgetåret 1971/72 anvisa ett förslagsanslag av 4 098 000 kronor.

I detta sammanhang hade behandlats motionen 1971:492 av herr Nordgren m. fl. vari hemställts att riksdagen skulle besluta att inrätta ytterligare 100 bidragsrum och att till främjande av lärlingsutbildning hos hantverksmästare m. m. anvisa ett förslagsanslag av 4 200 000 kronor.

Utskottet hemställde

att riksdagen med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionen 1971:492 till Främjande av lärlingsutbildning hos hantverksmästare m. m. för budgetåret 1971/72 anvisade ett förslagsanslag av 4 098 000 kronor.

Herr NORDGREN (m):

Herr talman! Under punkten 17 behandlas lärlingsutbildningen dels hos hantverksmästare, dels inom muraryrket, byggnadsträbetaryrket m. m.

Departementschefen har föreslagit att antalet bidragsrum skall sänkas och motiverar det med gymnasieskolans införande den 1 juli 1971. Utskottet delar departementschefens uppfattning och går likaledes på en sänkning av antalet bidragsrum. Skolöverstyrelsen, som nära följer den här utbildningsformen, har föreslagit att antalet skall vara oförändrat under hänvisning till yrkesutbildningsberedningens förslag om samverkan mellan skola och arbetsliv-näringsliv.

I en fyrpartimotion har vi motionärer erinrat om att yrkesutbildningsberedningen i sitt betänkande framlägger förslag om undervisningsformen inbyggd undervisning och skolmässig utbildning i företagsskola. Med inbyggd undervisning förstås därvid all yrkesteknisk undervisning på det gymnasiala stadiet, som förlägges till annan plats än den av samhället drivna gymnasieskolan och för vilken statsbidrag förväntas utgå. Denna inbyggda undervisning skall stå under den lokala skolstyrelsens tillsyn.

Yrkesutbildningsberedningens förslag innebär således, att den hittillsvarande lärlingsutbildningen skall ombildas till inbyggd undervisning. YB föreslår också att för inbyggd undervisning skall efter prövning av den lokala skolstyrelsen utgå ett statsbidrag motsvarande halva verkliga kostnaden för företaget, dock högst 4 000 kronor per årselev. Det är ett belopp som ter sig vida mer realistiskt än nu utgående 2 000 kronor för en treårsperiod.

Nr 50

Onsdagen den
24 mars 1971

Främjande av lärlingsutbildning hos hantverksmästare m. m.

Onsdagen den
24 mars 1971

*Främjande av lär-
lingsutbildning
hos hantverks-
mästare m. m.*

YB anser det vara naturligt "att de föreslagna statsbidragsbestämmelserna får börja tillämpas successivt och att redan påbörjad utbildning — t. ex. lärlingsutbildning — måste få fullföljas enligt nu gällande anvisningar. Fullt genomslag torde YB:s föreslagna regler för statsbidrag för inbyggd undervisning inte kunna få förrän förslagsvis fr. o. m. läsåret 1973/74."

För övrigt är yrkesutbildningsberedningens slutbetänkande under remissbehandling, och statsmakterna har således ännu inte tagit ställning till YB:s förslag i fråga om t. ex. lärlingsutbildningens omvandling till inbyggd undervisning. Under sådana förhållanden anser jag det icke ändamålsenligt att nu företaga någon begränsning av lärlingsutbildningen. Den bör därför upprätthållas i oförändrad omfattning i avvaktan på riksdagens ställningstagande till de nya utbildningsformerna.

Som ytterligare motiv för att inte nu reducera detta anslag kan anföras, att anslaget under en lång följd av år helt har tagits i anspråk. Intresset för den här utbildningsformen har varit så stort, att ansökningar regelmässigt fått balanseras från ett budgetår till påföljande på grund av anslagets otillräcklighet. Detta utgör bakgrunden till tidigare framställda yrkanden att anslaget skulle räknas upp och helst icke vara begränsat i fråga om antalet bidragsrum.

Summan inkomna ansökningar för innevarande budgetår var vid årsskiftet 1 687, trots att bara hälften av budgetåret hade gått till ända. Den dagsaktuella siffran, ärade kammarledamöter, är 1 969. Det är alltså redan mera, trots att över ett kvartal återstår, än vad som här är föreslaget för kommande år.

Detta betyder med all sannolikhet att ett relativt stort antal ungdomar, som gärna vill tillägna sig en god och ur samhällets och även deras egen synpunkt ekonomiskt fördelaktig yrkesutbildning, icke kan komma i åtnjutande av denna. Det ter sig så mycket mera anmärkningsvärt som i dagens läge allt större krav ställs på kvalificerad yrkesutbildad arbetskraft.

Vi motionärer, som representerar samtliga fyra demokratiska partier, beklagar i högsta grad att utskottet intagit denna ställning och på det viset medverkat till att försvåra för en ganska stor grupp ungdomar att få en god yrkesutbildning. Tyvärr blir det väl så, herr talman, att riksdagen också beslutar enligt utskottets förslag, men jag anser mig ändå i både yrkenas och ungdomens intresse böra yrka bifall till motionen 492.

I detta anförande instämde herr Strindberg (m).

Herr ALEMYR (s):

Herr talman! Utskottet har prövat denna fråga mycket ingående och kommit fram till att enhälligt ansluta sig till departementschefens yrkande att antalet bidragsrum skall minska med 100 till 1 900.

Det är nog rätt som motionären hävdar, att antalet ansökningar till utbildning av det här slaget är större än tillgången på utbildningsplatser. Men den mest betydelsefulla upplysningen i sammanhanget är att det inte finns behov av arbetskraft i den utsträckning som skulle kunna framgå av det påpekande motionären har gjort om intresset för att få utbildning. Det är tvärtom så, herr talman, att det föreligger en överkapacitet på vissa

utbildningsområden, så att vi måste väga de utbildningsplatser som finns i det offentliga utbildningsväsendet mot dem som finns hos hantverksmästare eller i andra sammanhang. Denna överkapacitet på vissa områden, är det inte ekonomiskt rimligt att bibehålla. Det är också för att nå balans beträffande tillgången på utbildad arbetskraft när det gäller t. ex. frisörer och vissa andra yrkesgrupper som utskottet har funnit det befogat att göra den här nedskärningen, och jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen var härmed slutad.

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 492, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad.

Punkterna 18–21

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

Punkten 22

Lades till handlingarna.

§ 2 Föredrogs utbildningsutskottets betänkande nr 2 i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar om anslag för budgetåret 1971/72 till lärarutbildning och vuxenutbildning jämte motioner.

Punkterna 1–7

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

Punkten 8

Statens institut för högre utbildning av sjuksköterskor

Herr HENMARK (fp):

Herr talman! Det gäller här statens institut för högre utbildning av sjuksköterskor. Jag har inte väckt någon motion i ärendet och vill tillstyrka det yrkande som här föreligger. Men jag vill i sammanhanget påpeka att den verksamhet som bedrivs vid SIHUS hittills inte har varit tillräcklig då det gällt den administrativa utbildningen. Den hade ju till uppgift dels att utbilda lärarpersonal, dels att utbilda personal för vissa administrativa uppgifter. Sedan denna utbildning började 1958 har behovet på båda dessa punkter växt betydligt. Beträffande utbildningen av lärare har institutet också följt med, så att utbildningen nu är ungefär 400 procent större än vad den var då den började. Däremot har utbildningen inte följt med då det gäller de administrativa tjänsterna, utan där behålls den på samma nivå som tidigare, och det gör att det finns ett mycket stort underskott.

Denna bristande utbildning har gjort att det i dag är många administrativa tjänster som får skötas av sjuksköterskor som icke har adekvat utbildning. De upplever själva sitt behov av administrativ utbildning och de har velat få sådan. År 1969/70 sökte över 1 300 sjuksköterskor denna utbildning, men bara 390 kunde antagas, och 1970/71 var det 1 700 som sökte och även då 390 kunde antagas. Skillnaden mellan det behov som här finns och antalet utbildade är alltså mycket stor, och detta har lett till att många dugliga sjuksköterskor i dag

uppehåller tjänster av kvalificerad art utan att ha en adekvat utbildning härför.

Om den nuvarande utbildningen vid SIHUS läggs ned i den omfattning som är planerad, kommer ett stort antal dugliga sjuksköterskor att bli utestängda, eftersom de inte får rum i den nya utbildningen. De vill söka den gamla utbildningen men blir inte antagna där, och de får inte vara med i den nya utbildningen. Det är sålunda ett faktum att en grupp här kommer att bli ställd åt sidan.

Det finns därför all anledning för Kungl. Maj:t att utnyttja uppslaget att efter förhandlingar med sjuksköterskorna ombesörja och administrera den fortsatta utbildningen. Jag hoppas att de förhandlingarna utfaller så att vi verkligen får ett ökat antal kurser vid SIHUS för administrativa tjänster.

Herr STÅLHAMMAR (fp):

Herr talman! I utbildningsutskottets betänkande nr 2, punkt 8, behandlas en motion som jag har väckt tillsammans med företrädare för samtliga partier i riksdagen. Den motionen handlar om verksamheten vid SIHUS.

Bakgrunden till vårt krav i motionen är den nedskärning av utbildningsverksamheten vid statens institut för högre utbildning av sjuksköterskor, SIHUS, som har blivit en följd av de av 1968 års riksdag godtagna riktlinjerna för vidareutbildning av sjuksköterskor. Enligt de riktlinjerna skall institutet huvudsakligen ägna sig åt lärarutbildning och vissa kurser i anslutning till denna, med början fr. o. m. budgetåret 1971/72.

Den utbildningsverksamhet som tidigare har bedrivits vid SIHUS skall i och med detta överflyttas till och övertagas av landstingen. Hur det skall gå till, behov och former, är för närvarande föremål för överläggningar. Vid SIHUS pågår nu kurser för avdelningssköterskor, anestesikurser, administrativa kurser och kompletteringskurser för de lärare vid vårdyrkesskolor som har den kortare lärarutbildningen. Som vi nyss hörde är det många som sökt till dessa kurser. År 1969/70 var det 1 340 sjuksköterskor som sökte till avdelningssköterskekurserna. Man kunde då taga in bara 390. Innevarande budgetår var antalet sökande 1 700 på samma antal platser, alltså 390. Vi kan således klart konstatera att det föreligger ett stort uppdämt behov av utbildning, ett behov som bl. a. på grund av för liten intagningskapacitet inte har kunnat tillgodoses. Genomgången avdelningssköterskekurs är också en förutsättning för att vinna inträde till administrativ utbildning för sjuksköterskor och i vissa fall till lärarutbildningen. Då måste det vara mycket olämpligt att slopa utbildningen av avdelningssköterskor vid SIHUS. Skolöverstyrelsen har också i skrivelse i oktober 1970 hemställt om att SIHUS skulle få fortsatt uppdrag att anordna dessa avdelningssköterskekurser.

Trots detta kan vi i årets statsverksproposition läsa att departementschefen inte kunnat taga ställning till huruvida »kurser av ifrågavarande slag bör kunna anordnas vid institutet även efter den 1 juli 1971». Mot den bakgrunden är utbildningsutskottets behandling av vår motion mycket positiv, eftersom utskottet förutsätter att det speciella utbildningsbehov som nu tillgodoses genom SIHUS:s verksamhet skall bli tillgodosett även i fortsättningen.

Det andra yrkandet i motionen gäller anestesikurserna. Om dessa kurser skulle upphöra vid SIHUS, skulle dels den totala utbildningskapaciteten minska, dels skulle de sjuksköterskor som har den äldre sjuksköterskeutbildningen komma i en mycket besvärlig situation, då de skall genomgå de nya kurserna för anestesisjukvård. Enligt äldre utbildningsgång för sjuksköterskor byggde anestesikurserna på tidigare utbildning i operation; i den nuvarande utbildningen ingår "operation" som ett integrerat moment i anestesiuutbildningen. Det skulle alltså innebära att sjuksköterskor med äldre utbildning skulle vara tvungna att genomgå en ettårig utbildning i anestesisjukvård, trots att deras tidigare kunskaper skulle göra det möjligt för dem att klara en speciell kurs i anesthesi på en termin. Såväl för eleven som för samhället måste det vara klart olämpligt att göra en utbildning dubbelt så lång som nödvändigt bara av organisatoriska skäl.

Skolöverstyrelsen har begärt att SIHUS skulle få möjlighet att anordna anestesikurser fortsättningsvis på samma sätt som tidigare. Utskottet understryker även i detta fall motionens krav och förutsätter att riksdagen för Kungl. Maj:t ger till känna vad utskottet anfört.

I vår motion krävde vi också att administrativa kurser och kompletteringskurser för lärare med kortare utbildning skulle anordnas i fortsättningen. Utskottet har inte ansett sig behöva fatta särskilt beslut om detta, eftersom man förutsätter att de utredningar som för närvarande pågår om administrativ utbildning, lärarkompetens och lärarutbildning mycket snart skall komma fram till ett resultat, som gör det möjligt att tillgodose dessa behov på ett tillfredsställande sätt. Vi ansluter oss till dessa synpunkter.

Herr talman! På grund av den snabba medicinska och tekniska utveckling som för närvarande pågår och de ständiga organisatoriska förändringar som äger rum på sjukvårdsområdet har arbetet för personalen inom dessa samhällssektorer blivit alltmer krävande och komplicerat. Vårdyrkesutbildningen har expanderat på ett sådant sätt att kraven på kunnande och möjlighet till handledning från de anställda sjuksköterskornas sida ständigt växer, därest den betydelsefulla klinisk-praktiska utbildningen skall ge goda resultat. De sjuksköterskor som skall fungera som arbetsledare för personal och handledare av elever måste därför vara välutbildade och också ständigt kunna få höja sin egen utbildning, om vården av patienten skall kunna bli så effektiv som möjligt.

I det läget är det förvånande att departementschefen i sin skrivning har tagit så lätt på de problem som kan uppstå när man beslutar att utveckla en kvalificerad utbildning inom SIHUS, innan man ännu fått garantier för att de nya huvudmännen, landstingen, skulle kunna överta ansvaret för utbildningen av sjuksköterskorna. Det är därför glädjande att utbildningsutskottet har haft förståelse för motionens krav.

Med detta, herr talman, ber jag att få yrka bifall till utbildningsutskottets hemställan i betänkande nr 2.

Herr KÄLLSTAD (fp):

Herr talman! Eftersom jag vid förra årets riksdag, närmare bestämt den 13 maj, tog upp den utbildningsverksamhet som statens institut för

Onsdagen den
24 mars 1971

*Statens institut
för högre utbild-
ning av sjuk-
sköterskor*

högre utbildning av sjuksköterskor bedriver och talade till förmån för den då, vill jag i korthet säga några ord om denna verksamhet.

Det finns ett klart dokumenterat behov av avdelningssköterske- och anesthesiutbildning för sjuksköterskor som har utbildning enligt den äldre studieordningen. Det har förutsatts att avdelningssköterskekurserna och anestesikurserna fr. o. m. budgetåret 1971/72 skulle utgå ur det kursprogram som följes av statens institut för högre utbildning av sjuksköterskor, alltså SIHUS. Det har emellertid från institutets sida bedömts som ytterst angeläget att 15 avdelningssköterskekurser och fyra anesthesikurser kommer till stånd 1971/72. Institutet bör enligt min mening få i uppdrag att anordna dessa kurser.

Vidareutbildning enligt den nya studieordningen innebär inte någon alternativ studieväg för sjuksköterskor med äldre utbildning till ledande befattningar på vårdavdelningar eller som anestesisköterskor. Enligt hittillsvarande bestämmelser för tillträde till vidareutbildningen för sjuksköterskor med utbildning enligt äldre studiegång har de möjlighet att antas till vidareutbildning endast i den mån elevplatser inte tas i anspråk av sjuksköterskor med den nya grundutbildningen.

Sjuksköterskor med utbildning enligt äldre studiegång har sålunda endast en andrahandsmöjlighet att komma i fråga till den nya vidareutbildningen. Detta har lett till att dessa sjuksköterskors efterfrågan på avdelningssköterske- och anesthesiutbildning vid SIHUS har ökat. De äldre sjuksköterskorna måste ju utbildningsmässigt konkurrera med de yngre. Det bör nämnas att för läsåret 1970/71 var antalet sökande till avdelningssköterskekurserna 1 703, medan det endast fanns 390 elevplatser. Till anestesikurserna var det 206 sökande, medan antalet elevplatser var 70.

Svensk anesthesiologisk förening och Svenska anesthesiologförbundet har betonat vikten av detta.

Med de motiveringar jag redovisat anser jag det angeläget och berättigat att här nämnda antal kurser får komma till stånd och att sålunda uppdrag bör utverkas för SIHUS att anordna 15 avdelningssköterskekurser och fyra anesthesikurser för budgetåret 1971/72.

Föredragande statsrådet har anmält att överläggningar pågår med sjukvårdshuvudmännen rörande behovet av och formerna för avdelningssköterske- och anesthesiutbildning. Han vill ha riksdagens bemyndigande för Kungl. Maj:t att besluta om anordnande av dessa kurser vid institutet. Utskottet förutsätter att överläggningarna kommer att leda till ett resultat som innebär att det speciella utbildningsbehov, som nu tillgodoses genom avdelningssköterske- och anestesikurserna vid SIHUS, blir tillgodosett också i fortsättningen och att största möjliga hänsyn skall tas till önskemål om vidareutbildning som framförts av sjuksköterskor med äldre sjuksköterskeutbildning.

Jag vill uttrycka min glädje över att utskottet kommit fram till detta och har med dessa ord endast önskat betona det angelägna i att dessa kurser verkligen kommer till stånd.

Herr ALEMYR (s):

Herr talman! Det har under debatten endast yrkats bifall till utskottets hemställan.

Jag kan meddela kammaren att överenskommelse i dag har träffats mellan representanter för utbildningsdepartementet och Landstingsförbundet om att lösa problemet så att de äldre sjuksköterskornas situation kommer att observeras. Överenskommelsen är ännu så länge endast preliminär men jag hoppas att den kommer att antagas slutligt. Då har de av motionärerna framförda och av utskottet understrukna önskemålen beaktats.

Överläggningen var härmed slutad.

Utskottets hemställan bifölles.

Punkterna 9--16

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

Punkten 17

Lades till handlingarna.

§ 3 Den regionala sammanslutningens uppgifter och organisation m. m.

Föredrogs konstitutionsutskottets betänkande nr 26 i anledning av motioner angående den regionala sammanslutningens uppgifter och organisation m. m.

I detta betänkande behandlades

motionen 1971:86 av herr Helén vari bl. a. yrkats, att riksdagen uttalade att vid det kommande reformarbetet om den regionala förvaltningen alternativa förslag framlades om överförandet av den regionala sammanslutningsplaneringen från länsstyrelserna till de folkvalda landstingen och att därvid bl. a. synpunkterna i motionen beaktades,

motionen 1971:115 av herr Hedlund m. fl. vari yrkats, att riksdagen skulle 1) i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla att den parlamentariska beredningen av länsförvaltningens uppgifter och organisation inriktades på vidgad och fördjupad länsdemokrati i enlighet med motionens syfte, 2) uttala att den regionala sammanslutningsplaneringen i huvudsak borde formas till en kommunal självstyrelseuppgift,

motionen 1971:228 av herr Hedlund m. fl. vari bl. a. yrkats, att riksdagen begärde hos Kungl. Maj:t att den pågående utredningen om den kommunala demokratin fick i uppdrag att verkställa en allmän översyn av statsuppsikten över kommunerna och framlägga förslag som medförde en minskning av den statliga styrningen av kommunerna,

motionen 1971:291 av herr Helén m. fl. vari yrkats, att riksdagen skulle uttala att väsentliga statliga förvaltningsuppgifter borde decentraliseras till regional och lokal nivå, samt

motionen 1971:539 av herr Magnusson i Nennesholm m. fl.

Nr 50

Onsdagen den
24 mars 1971

*Den regionala
sammanslutningens
uppgifter
och organisation
m.m.*

Utskottet hemställde

att riksdagen skulle avslå motionerna

- 1) 1971:86, såvitt här var i fråga,
- 2) 1971:115,
- 3) 1971:228, såvitt här var i fråga,
- 4) 1971:291 och
- 5) 1971:539.

Reservation hade avgivits av herrar Larsson i Luttra (c), Nelander (fp), Boo (c), Pettersson i Örebro (c) och Molin (fp), vilka ansett att utskottet bort hemställa,

1. att riksdagen i anledning av motionen 1971:86, såvitt här var i fråga, och motionen 1971:115 i skrivelse till Kungl. Maj:t begärde att utredningsarbetet inom länsberedningen inriktades på en utbyggnad av landstingen till regionala självstyrelseorgan med ansvar för bl. a. den regionala samhällsplaneringen,

2. att riksdagen i anledning av motionen 1971:228 i skrivelse till Kungl. Maj:t begärde att en allsidig översyn av statsuppsikten över kommunerna verkställdes i syfte att framlägga förslag som medförde en minskning av den statliga styrningen av kommunerna,

3. att riksdagen med bifall till motionen 1971:291 skulle uttala att väsentliga statliga förvaltningsuppgifter borde decentraliseras till regional och lokal nivå, samt

4. att riksdagen skulle avslå motionen 1971:539.

Herr LARSSON i Luttra (c):

Herr talman! Den regionala samhällsförvaltningen har fått ökad uppmärksamhet under senare år. En lång rad utredningar har arbetat och arbetar med länsfrågor, länsförvaltningsutredningen, länsindelningsutredningen, länsdemokratiutredningen. För att åstadkomma en samlad bedömning av de olika utredningarnas förslag tillkallades i fjol en parlamentariskt sammansatt beredning, länsberedningen.

Ingen kan således bestrida riktigheten i utskottets konstaterande att den regionala samhällsförvaltningens organisation och arbetsuppgifter har varit föremål för ett omfattande utredningsarbete. Den samordning som man tidigare efterlyst har sent omsider nu också kommit till stand genom länsberedningen. Vissa av de framkomna förslagen har dessutom lett till konkreta resultat.

I fjol togs beslutet om riktlinjer för en partiell omorganisation av den statliga länsförvaltningen som i år har fullföljts med ytterligare riksdagsbeslut. De beslutade reformerna innebär utan tvivel vissa framsteg. Men det som var det väsentliga i länsdemokratiutredningen har vi ännu ej fått ta ställning till genom riksdagsbeslut.

Från centern hävdar vi att länsförvaltningen bör vara förankrad i en kommunal självstyrelse. Från demokratisk synpunkt är det riktigt och angeläget att medborgarna genom sina valda representanter får ökat inflytande över den regionala samhällsplaneringen och samhällsförvaltningen. Då blir det också möjligt att utkräva ett direkt politiskt ansvar av dessa representanter.

Nu finns alltså länsberedningen, och utskottet avstyrker motionsförslagen över hela linjen med hänvisning till denna beredning. Reservanterna kan inte godta utskottets yttrande över motionerna. Vi menar att utskottet har bort uttrycka en betydligt mer positiv inställning till de tankegångar som har framförts i motionerna.

Med dessa få ord, herr talman, ber jag att få yrka bifall till reservationen.

Herr NELANDER (fp):

Herr talman! Riksdagen har som bekant under senare år – efter decenniernas utredningsarbete – fattat beslut om genomgripande författningsändringar. Huvudsakligen har dessa berört de centrala statsorganen, regering och riksdag. Redan 1964 framhöll emellertid konstitutionsutskottet att även de regionala och lokala organen borde bli föremål för prövning. Riksdagen biträdde detta uttalande och utredningar tillsattes. Inte minst gällde dessa det regionala planet.

Sedan utredningarna hade lagt fram sina betänkanden visade det sig att man hade gått fram på olika linjer och att stora meningsskiljaktigheter förefanns. Detsamma blev förhållandet med uttalandena från de många remissinstanserna. En överprövning måste sålunda komma till stånd, och för ett år sedan tillsattes, som vi nyss har hört, den s. k. länsberedningen för att bereda frågor om den regionala samhällsförvaltningens uppgifter och organisation. Med utgångspunkt i att primärkommunerna även framdeles bör svara för betydelsefulla uppgifter men att statsmakterna också har ett självklart ansvar för den regionala utvecklingen skall länsberedningen – som det heter i direktiven – överväga fördelningen i stort av samhällets uppgifter mellan stat och kommun. Ingen torde ha något att invända mot ett sådant utredningsmål.

Inom vårt parti har under de två senaste åren flera hundra arbetsgrupper landet runt diskuterat frågan om demokrati och medinflytande, liksom också avståndet mellan de styrande och de styrda. De förstörade kommunerna ger t. ex. betydligt mindre antal medborgare tillfälle att aktivt delta i det samhälleliga arbetet.

Som ett exempel härpå kan jag nämna att en undersökning från en stor kommun i mitt hemlän visar att av nu ca 1 100 kommunalt verksamma kommer vid en sammanläggning efter de linjer som hittills har följts 550 att vara kvar, dvs. hälften försvinner. Det är således nödvändigt att tillvarata alla möjligheter till demokratiskt arbete på olika plan. Härvidlag lägges givetvis ett stort ansvar på partierna.

Men det är, som sagt, också nödvändigt att fördjupa länsdemokratien.

I folkpartiets partimotion nr 86 i januari förklarar vi att vi i allt väsentligt delar länsdemokratiutredningens uppfattning. Målet bör enligt vår mening vara att följa, påverka och kontrollera den regionala beslutsprocessen. Vid en kommande reformering av den regionala förvaltningen bör sålunda förslag läggas om överförande av den regionala samhällsplaneringen från länsstyrelserna till landstingen.

I den för de båda mittenpartierna gemensamma reservationen heter det bl. a.: "Människorna bör direkt kunna påverka planeringen av sin region. Beslutanderätten i frågor som måste lösas på regional nivå bör

Onsdagen den
24 mars 1971

*Den regionala
sambhällsförvalt-
ningens uppgifter
och organisation
m. m.*

därför ligga på folkvalda lekmän, utsedda genom en så direkt valmetod som möjligt. De nuvarande landstingen bör följaktligen utvecklas till regionala självstyrelseorgan med ansvar för bl. a. den översiktliga regionala samhällsplaneringen genom överförande och decentralisering till den av statliga förvaltningsuppgifter. Detta skulle t. ex. kunna ske enligt den modell som presenterats av länsdemokratiutredningen.”

Vi har i vår reservation också framhållit den stora betydelsen av att kommunernas handlingskraft inte onödigtvis inskränkes. Den tillsatta länsberedningen bör därför enligt vår mening också pröva möjligheten att lätta på den statliga styrningen av den kommunala verksamheten. Avsikten med våra motioner och med den framlagda reservationen är sålunda att ge till känna den linje som vi anser att länsberedningen i huvudsak bör följa, dvs. att låta länsdemokratiutredningens förslag utgöra grundmallen.

Utskottsmajoriteten anser att man inte bör föregripa länsberedningens arbete. I detta fall har emellertid från de olika utredningarna liksom från remissyttrandena utkristalliserats olika linjer som nu skall överses och i möjlig mån bringas i överensstämmelse med varandra. I denna situation anser vi det vara av värde att klargöra vår åsikt och att i skrivelse till Kungl. Maj:t begära att utredningsarbetet i länsberedningen inriktas bl. a. på en utbyggnad av landstingen till regionala självstyrelseorgan med ansvar även för den regionala samhällsplaneringen.

Med vad jag här anfört ber jag, herr talman, att få yrka bifall till den vid konstitutionsutskottets betänkande nr 26 fogade reservationen.

I detta anförande instämde herrar Norrby i Åkersberga och Ahlmark (båda fp).

Herr JOHANSSON i Trollhättan (s):

Herr talman! Som de båda föregående talarna redan konstaterat har vi under många år diskuterat frågan om den regionala samhällsverksamhetens uppgifter och organisation.

Så sent som i fjol tillsattes en utredning på området med uppdrag att bearbeta tidigare utredningsresultat. Reservanterna är väl medvetna om att detta berodde på att de remissvar som avgivits i fråga om länsdemokratiutredningen och tidigare utredningar gått starkt isär. Det märkliga är att reservanterna i denna situation har velat begränsa länsberedningens möjligheter att pröva de olika alternativen. Redan i fjol väcktes motioner från folkparti- och centerpartihåll om att riksdagen skulle uttala sig för länsdemokratiutredningens alternativ. Detta förslag avvisades av riksdagen på grund av att man inte ville föregripa beredningens arbete. I år återkommer motioner med förslag i samma riktning.

Bifalles reservationen innebär det att utredningens verksamhetsområde starkt begränsas. Utredningen får då pröva endast ett av de alternativ som har presenterats i den tidigare debatten. Det betyder att man struntar i vad övriga remissinstanser har anfört.

Om man studerar remissvaren, vilket säkerligen reservanterna grundligt har gjort, finner man att meningarna om huvudmannaskapet för bl. a.

planeringen på länsnivå går mycket starkt isär. Det finns en grupp remissorgan som väger för och emot olika alternativ och som sedan inte anser sig kunna uttala någon bestämd mening förrän frågan blivit ytterligare beredd. Dit hör tre landsting: Kalmar läns södra landsting, Malmöhus läns landsting och Västernorrlands läns landsting. Även 49 primärkommuner ingår i denna grupp, och vad som kanske kan vara särskilt intressant att notera är att Svenska kommunförbundet intar samma ståndpunkt. Dessutom finns en grupp remissorgan som har uttalat sig för ett statligt huvudmannaskap – det är länsstyrelserna och en rad centrala statliga organ. Även intresseorganisationer ingår i denna grupp. Låt mig få nämna LO, SAF, TCO, SR och SACO.

Reservanternas ställningstagande innebär att man drar ett streck över dessa remissvar. De tankegångar som finns i dem får inte ens prövas, och de instanser som är osäkra skall inte få ytterligare material. Arbetar man efter denna linje, är jag övertygad om att det kommer nya krav på utredningar. Detta är så mycket mera fallet som man därmed inte får möjlighet att penetrera den grundläggande frågan, den fråga som man tidigare anmärkt på att den inte blivit tillräckligt behandlad, nämligen uppgiftsfördelningen. Enligt min mening – jag tror att herr Johannes Antonsson delar den – har man tidigare börjat i fel ända. Man har dragit upp organisationen men inte prövat uppgiftsfördelningen.

Följer man nu reservanternas uppfattning och endast låter länsdemokratiutredningens synpunkter ligga till grund, kommer man på nytt in i den situationen att man inte gör den djupgående analys som behövs för att finna en lämplig lösning på dessa allvarliga och besvärliga problem. Reservanterna vill helt enkelt avskärma utredningen. De vill att riksdagen på en mycket bestämd punkt skall ta ställning redan nu innan utredningen är avslutad.

Jag har lyssnat mycket uppmärksamt både i utskottet och här i kammaren för att finna vilka skäl som ligger till grund för reservanternas yrkande på att utredningen inte skall få fortsätta enligt sina direktiv, eller annorlunda uttryckt: för att finna vad som inträffat och som gör att man kan hugga av alla andra alternativ än länsdemokratiutredningens. Majoriteten tar ännu inte ställning till frågan om huruvida länsdemokratiutredningens modell eller någon annan skall genomföras. Vi vänder oss mot den utredningsmetodik som reservanterna önskar. Vi vill inte föregripa utredningens arbete. När detta är avslutat och vi får möjlighet att bedöma de olika modellerna, skall också vi ta ställning till länsdemokratiutredningens förslag liksom till andra alternativ.

Med dessa ord, herr talman, yrkar jag bifall till konstitutionsutskottets hemställan i dess betänkande nr 26.

Herr LARSSON i Luttra (c) kort genmäle:

Herr talman! Det är riktigt att uppfattningarna om utredningarna gått starkt isär speciellt om länsdemokratiutredningen. Beträffande denna kunde ganska tydliga politiska skiljelinjer skönjas i remissyttrandena. Länsdemokratiutredningens resultat kritiserades speciellt från socialdemokratiskt håll – herr Johansson i Trollhättan nämnde också de stora organisationerna på den kanten. Motionärerna och reservanterna har varit

angelägna om att betona att länsdemokratiutredningens förslag här inte får komma bort i den fortsatta handläggningen.

Herr Johansson i Trollhättan sade att vi vill att de andra utredningarna inte skall komma med i fortsättningen. Det är inte riktigt. Vi har varit angelägna om att betona vikten av att länsdemokratiutredningens tankegångar kommer med i det fortsatta utredningsarbetet.

Herr JOHANSSON i Trollhättan (s) kort genmäle:

Herr talman! Får jag bara konstatera två saker. Den första är att även om riksdagen följer majoriteten inom konstitutionsutskottet kommer länsdemokratiutredningens förslag att prövas inom länsberedningen på grund av de direktiv som är utfärdade för denna. Den andra saken är att om riksdagen bifaller reservationen så binder den sig hårt för dess alternativ. Reservationen börjar nämligen med följande mening: "Enligt utskottets mening bör utredningsarbetet följa den andra huvudlinjen." Den andra huvudlinjen, som beskrivs i utskottets utlåtande, lyder: "Enligt den andra huvudlinjen, som ligger till grund för länsdemokratiutredningens förslag, skall regionala förvaltningsuppgifter i stor utsträckning - bl. a. såvitt gäller den regionala samhällsplaneringen - överföras från statliga organ till landstingen." I reservationens första att-sats på s. 14 i betänkandet står det klart och tydligt att utredningsarbetet inom länsberedningen inriktas på en utbyggnad av landstingen till regionala självstyrelseorgan med ansvar för bl. a. den regionala samhällsplaneringen.

Herr MOLIN (fp):

Herr talman! Ett av de mest intressanta betänkanden som har åstadkommits inom det statliga utredningsväsendet under senare år är länsdemokratiutredningen. Det är inte därför att utredningens alla resonemang skulle vara höjda över kritik, utan det är därtill att utredningen har tagit fram centrala demokratiska frågeställningar till diskussion. Länsdemokratiutredningens förslag har föranlett debatt men än så länge icke avsatt några praktiska resultat. Riksdagen har tvärtom beslutat en förändring av länsstyrelsernas organisation som delvis går i annan riktning och som dessutom kan tänkas binda handlingsmöjligheterna i framtiden. Mot det är för närvarande inget att göra.

Den förra året tillsatta länsberedningens arbete skulle enligt utskotts-majoritetens mening onödiggöra att frågan om länsdemokratin nu tas upp till behandling. Herr Johansson i Trollhättan upprepade det argumentet och sade att man inte fick föregripa den här beredningens arbete. Jag skall, herr talman, försöka visa att för att denna beredningens arbete skall bli meningsfullt så bör vi just fatta det beslut som reservanterna i konstitutionsutskottet har föreslagit.

I direktiven till länsberedningen skjuts i förgrunden statens samlade ansvar för sysselsättnings-, lokaliserings- och näringspolitik. Det krävs ett fortlöpande samspel mellan statlig och kommunal verksamhet i dessa avseenden. Genom att dessutom interkommunal samverkan nämns som ett organisationsalternativ ger direktiven det bestämda intrycket att vara skrivna i polemik mot delar av länsdemokratiutredningens betänkande.

Det finns, som konstitutionsutskottet har påpekat, två huvudlinjer i

den här frågan. Den ena skjuter den statliga styrningen i förgrunden, och den har fått ett tydligt uttryck i statsrådet Lundkvists direktiv till länsberedningen. Den andra huvudlinjen väljer länsdemokratien som princip och vill föra över statliga uppgifter till kommunerna, främst landstingen.

Vi vill, efter att ha studerat remissyttrandena, herr Johansson i Trollhättan, att riksdagen skall ta klar ställning i den här principfrågan så att utredningen får en startpunkt för sitt arbete och inte också i fortsättningen kommer att föra en tynande tillvaro. Vi menar att denna startpunkt bör vara att människorna skall ha ett direkt inflytande över planeringen av den region där de verkar och bor. Det får inte bli för många instanser mellan människorna i regionen och de organ som beslutar för regionen. Människorna måste få en chans att reellt påverka vad som händer i regionen och man måste stimulera en öppen debatt om regionens framtid.

Dessa reservanternas argument har nu bemötts av herr Johansson i Trollhättan med: Vi har en utredning. Den måste vi avvakta. Vi får inte föregripa denna utredning.

Men, herr talman, detta problemkomplex kan i dagens läge inte bli föremål för någon förutsättningslös utredning. De två huvudalternativen har tagits fram och presenterats av olika statliga utredningar. Fortsatt utredningsarbete är meningslöst så länge statsmakterna inte har tagit ställning i principfrågan. Det är vår utredningsmetodik, herr Johansson i Trollhättan, att låta statsmakterna lägga den principiella grunden för utredningsarbetet.

Jag var litet förvånad när herr Johansson i Trollhättan så att säga kritiserade oss reservanter för att vi i någon mening föregrep ett utredningsarbete på ett område där det ändå har suttit utredningar i ett halvt decennium. Jag var förvånad mot bakgrund av att herr Johanssons parti helt nyligen har lagt fram förslag om annonskatt och presstöd utan praktiskt taget något utredningsarbete – annonskatten och presstödet är ändå utomordentligt komplicerade frågor, som skulle kräva ett noggrant utredningsarbete.

Herr talman! Av dessa skäl anser vi att riksdagen nu skall skriva till Kungl. Maj:t och begära ändrade direktiv till länsberedningen för att denna utredningsarbete i fortsättningen skall kunna bedrivas på ett mer meningsfullt sätt. Jag yrkar alltså bifall till reservationen.

I detta anförande instämde herrar Hörberg (fp), Henmark (fp) och Torwald (c).

Herr JOHANSSON i Trollhättan (s) kort genmäle:

Herr talman! Med tillfredsställelse noterar jag att herr Molin klart formulerade att vad reservanterna avser är att ge ändrade direktiv åt den sittande utredningen. Det betyder att riksdagen i kväll skulle dra ett streck över alla de ståndpunkter som en rad sakkunniga remissinstanser har intagit. Reservanterna begär detta på grund av att man inom centerpartiet och folkpartiet har en mening härom. Man låter inte denna mening konfronteras med de andra uppfattningar som har förts fram och

Onsdagen den
24 mars 1971

*Den regionala
sambhällsförvalt-
ningens uppgifter
och organisation
m. m.*

som kommer till uttryck inom utredningen.

Herr Molin bör väl ha den allmänna översikten över statverksamheten att han kan dra konsekvenserna av ett sådant förfaringsätt som han vill införa här i kväll. Först tillsätter man en utredning. Den får direktiv – och direktiven är alltid startpunkten för utredningsarbetet. Sedan ändrar man plötsligt detta. Riksdagen gör ett uttalande och därefter skall utredningen få nya direktiv.

Det är ny metodik som man introducerar här och jag hoppas att den inte skall bli vanlig inom svensk statsförvaltning.

Herr MOLIN (fp) kort genmäle:

Herr talman! Det är inte på det sättet att denna fråga inte har varit föremål för utredning. Det var skillnaden mot annonsskatten och presstödet, som alltså inte har utretts. Denna fråga har ändå varit föremål för en omfattande utredning och för en relativt omfattande samhällsdebatt. Efter att ha tagit del av utredningsarbetet, efter att ha hört remissinstanserna, säger vi: Nu är det tid för riksdagen att ge sin principiella mening till känna. Detta är, såvitt jag vet, inte något unikt, utan tvärtom det vanliga. Efter det att principerna i denna fråga är fastlagda och man alltså har givit utredningen klara direktiv om vad den skall inrikta sig på får detaljerna närmare prövas av utredningen.

Detta är, tror jag, det normala förfarandet vid utredningsarbete, och såvitt jag vet är det tillvägagångssätt som har använts när det gäller presstödet och annonsskatten ett undantag.

Herr JOHANSSON i Trollhättan (s) kort genmäle:

Herr talman! Annonsskatten och presstödet får Björn Molin och jag diskutera vid något annat tillfälle – och det skall bli intressant – men här gäller det denna utredning. Nu är det också klargjort att herr Molin anser att den skall syssla endast med detaljer. Riksdagen skall i dag göra ett principuttalande, och på grundval av det skall man sedan arbeta med vissa detaljer. Det räcker att konstatera detta.

Herr SCHÖTT (m):

Herr talman! Moderata samlingspartiets representanter i konstitutionsutskottet står bakom utskottets betänkande. Därmed – det vill jag med skärpa framhålla – har vårt parti inte tagit ställning vare sig för eller emot länsförvaltnings- eller länsdemokratiutredningens förslag. Alla vet vi att meningarna är delade i dessa utomordentligt viktiga frågor, som gäller den regionala samhällsförvaltningens uppgifter och organisation.

För vår del anser vi att det var ett riktigt grepp att i fjol tillkalla en särskild parlamentariskt sammansatt utredning, länsberedningen, för en samlad bedömning av de olika förslagen. Vi anser det också helt naturligt att man inte nu föregriper denna utrednings arbete utan avvaktar dess resultat.

Herr talman! Jag ber därför att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen av herr Larsson i Luttra m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Larsson i Luttra begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller konstitutionsutskottets hemställan i betänkandet nr 26 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen av herr Larsson i Luttra m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Larsson i Luttra begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Den omröstning gav följande resultat:

Ja — 161
Nej — 132
Avstår — 11

§ 4 Beräkningen av skattepliktig förmögenhet i företag

Föredrogs skatteutskottets betänkande nr 13 i anledning av motion angående beräkningen av skattepliktig förmögenhet i företag.

Herr JOSEFSON i Arrie (c):

Herr talman! I skatteutskottets betänkande nr 13 behandlas en motion från några centerpartister angående beräkningen av skattepliktiga förmögenheter inom de mindre och medelstora familjeföretagen. Enligt beslut vid 1970 års riksdag höjdes det fria bottenbeloppet vid förmögenhetsbeskattningen från 100 000 till 150 000 kronor, men samtidigt höjdes också uttagsprocenten. Dessa båda förändringar innebar att den skattelättnad som höjningen av det fria bottenbeloppet medförde hade eliminerats vid förmögenheter överstigande 450 000 kronor, beroende på den höjda uttagsprocenten.

Samtidigt beslöt riksdagen, för att undvika alltför ogynnsamma verkningar för de små och medelstora familjeföretagen, att antaga särskilda bestämmelser vilka skulle innebära i princip oförändrad beskattning för det i företagen arbetande kapitalet. Men vid utformningen av dessa regler togs ingen hänsyn till den höjning av taxeringsvärdena som skedde till följd av 1970 års fastighetstaxering.

Som jag påpekade redan förra året vid behandlingen av skattepaketet, anser jag detta vara ganska anmärkningsvärt, med tanke på vad finansministern uttalade i 1970 års finansplan. Där sades bl. a. att på grund av de höjda taxeringsvärden som blir en följd av 1970 års fastighetstaxering kommer förslag att framläggas dels beträffande höjning av det fria bottenbeloppet, dels beträffande s. k. villaschablon. Finansministern sade också att man skulle vidta de justeringar som erfordrades

Beräkningen av
skattepliktig förmö-
genhet i företag

för att undvika icke önskvärda skatteeffekter på grund av fastighetstaxeringen.

När därför speciella regler föreslogs för det arbetande kapitalet i mindre och medelstora familjeföretag, hade man väntat att även där hade beaktats resultaten av 1970 års fastighetstaxering. Men så blev inte fallet. Varken finansministern eller riksdagen tog hänsyn till detta, och därför har vi motionsvägen aktualiserat frågan också i år. Motionärernas uppfattning är att den speciella reduceringsregel som införts bör träda in redan vid förmögenheter överstigande 300 000 kronor. Som vi påvisat i motionen kan redan i gruppen under 450 000 på grund av höjda taxeringsvärden ske en skatteskärpning på över 3 000 kronor. Därtill kan sägas att denna skatt inte är avdragsgill, utan för att man skall kunna betala den erfordras en inkomst motsvarande ungefär det dubbla beloppet. För jordbruket som i vissa delar av landet drabbas hårdast av taxeringsvärdeshöjningarna innebär denna skatteskärpning en ytterligare hård belastning i ett i övrigt kärtv läge.

Herr talman! Det har i utskottet upplysts att kapitalskatteberedningen inom kort kommer att framlägga förslag i denna fråga. Vi har därför inte fullföljt kravet i motionen utan i stället i ett särskilt yttrande framhållit våra synpunkter på detta problem. Vi förväntar att man vid den kommande behandlingen skall beakta just de synpunkter som vi i vårt särskilda yttrande framhållit, dels att konsekvenserna av fortsatta taxeringsvärdeshöjningar beaktas, dels nödvändigheten av att reduceringsregeln sätts in vid en lägre förmögenhetsnivå än vad som nu är fallet.

Herr talman! Jag har intet yrkande utöver det som utskottet framställt.

I detta anförande instämde herr Magnusson i Borås (m).

Herr WÄRNBERG (s):

Herr talman! Som herr Josefson i Arrie redan antytt gjordes när riksdagen i fjol i samband med skatteomläggningen sänkte förmögenhetsskatten för förmögenheter över 450 000 kronor vissa undantag för familjeföretagsägares förmögenheter upp till 2 miljoner kronor, om de arbetade efter vissa speciella regler. För förmögenheter under 450 000 kronor inträdde lättnader för alla.

Fjolårets skatteutskott – bevillningsutskottet – var inte entusiastiskt för den differentiering av skatterna som då genomfördes på kapitalskattesidan, nämligen att ge vissa förmögenhetsplaceringar en annan skatt än andra placeringar. Men hänsynen till att negativa verkningar kunde uppstå för de små familjeföretagen liksom reglernas provisoriska karaktär gjorde att tveksamheten då övervanns.

Vad motionärerna nu vill är att skillnaderna mellan olika beskattningsgrupper skall bli ändå större. Här vill skatteutskottets majoritet inte vara med längre, allra helst som kapitalskatteberedningen inom kort kommer att framlägga förslag till permanenta regler.

Herr Josefson menar att en skatteskärpning inträtt för alla, även för de små familjeföretagarna, genom att taxeringsvärdena höjts. Det är alldeles riktigt om man räknar i kronor, men så har ju också förmögenheterna

ökat. Talet om att förmögenhetsökningen genom uppjusteringen av taxeringsvärdena är fiktiv anser jag inte hållbart. Det är riktigt att den verkliga förmögenhetsökningen inte skett över en natt, men det är fem års prisändringar som normalt med fem års mellanrum slår igenom i andra taxeringsvärden, vilka med mycket goda marginaler någorlunda skall motsvara fastighetens försäljningsvärde.

Herr Josefson anser att taxeringsvärdet inte motsvarar avkastningsvärdet, och på kort sikt kan jag gå med på att det är riktigt. Men om man tar med i beräkningen andra saker som hänger ihop med beskattningen av fastigheter, tror jag inte att den förmögenhetsplaceringen är ofördelaktig. För det första är exempelvis avkastningsprocenten av taxeringsvärdet en helt annan om värdestegringen under innehavstiden medräknas och allra helst om man tar hänsyn till den utomordentligt låga realisationsvinstbeskattning som vi har. För det andra kan man säga att eftersom taxeringsvärdena ligger kanske i genomsnitt 40 procent under försäljningsvärdet sker förmögenhetsbeskattningen eller arvsbeskattningen aldrig efter det verkliga värdet, vilket är fallet med andra placeringar såsom placeringar i aktier, banktillgodohavanden eller fordringar som är säkra.

Resonemanget bakom förmögenhetsskatten är att förmögenheten som sådan har en viss skattekraft. Skall den principen kunna bibehållas, så vill skatteutskottet inte göra något åt detta ärende förrän kapitalskatteberedningens förslag ligger på bordet, då man närmare kan diskutera vad som bör göras.

Med dessa ord, herr talman, ber jag att få yrka bifall till skatteutskottets hemställan.

Herr JOSEFSON i Arrie (c):

Herr talman! Jag gick inte närmare in på de speciella reduceringsregler som beslöts förra året, men villkoret för att komma in under de reglerna är ju att kapitalet är hårt bundet till rörelsen. Det är, som också angavs i propositionen i fjol, ett arbetande, bundet kapital som i många fall ger mycket låg förräntning — det är bevisat, och därom behöver vi väl inte tvista.

Vi måste förstå den svårighet som uppstår för vissa företagare. Höjningarna av taxeringsvärdena innebär inte att avkastningen blir större utan det blir i stället en direkt belastning i skattehänseende. Vederbörande företagares inkomster ökar inte med ett enda öre på grund av en fastighets taxeringsvärdehöjning.

Herr Wårnberg sade att det finns ett värde som man får ut i framtiden. När det gäller jordbruket är ju prissättningssystemet i dag sådant att man mycket lite beaktar förräntningen av det kapital som är investerat. Förhållandena var annorlunda då man hade den totala jordbrukskalkylen och räknade in förräntning på det nedlagda kapitalet. Det gör man inte i dag, och därför ger en höjning av fastighetsvärdena inget utslag i prissättningen. Den realisationsvinstbeskattning som infördes för några år sedan reducerar också i viss utsträckning den eventuella vinst som kan uppstå vid en eventuell försäljning.

Vill man ha kvar ett enskilt ägande, vill man ha kvar familjeföretagen, då måste man också skapa sådana förutsättningar att de har möjlighet att

Onsdagen den
24 mars 1971

*Indexreglering av
ingångsvärde m. m.
vid beräkning av
utskiftningsskatt*

existera. Det är just de synpunkterna som vi i vårt särskilda yttrande och dessförinnan i vår motion har velat påpeka.

Herr WÄRNBERG (s):

Herr talman! Huvudskälet till att skatteutskottet inte vill tillstyrka ändringar är att vi från kapitalskatteberedningen väntar ett förslag som avser permanent lagstiftning på detta område.

Jag tror inte att herr Josefson i Arrie bestrider att en mycket stark höjning av priserna har ägt rum under de senaste åren och att den värdestegring som jag talade om i mitt första inlägg verkligen har inträffat. Jag sade att värdet på fastigheter i dag ligger ca 40 procent över taxeringsvärdet – det är lågt räknat. Men under den femårsperiod som har gått har värdestegringen varit större än så, och går vi ännu längre tillbaka i tiden kan vi konstatera att den varit mycket kraftig. Denna värdestegring måste väl ändå räknas in när det gäller avkastningen. Tidigare har den över huvud taget inte varit beskattad. Man kan säga att den är fiktiv därför att den till en del motsvarar penningvärdeförsämringen. Men i så fall är också de skattepengar man betalar sämre, därför att de har också varit utsatta för inflationsutvecklingen.

Jag menar alltså att erfarenheten klart har visat oss att det lönar sig att ha pengar placerade i fastigheter därför att man så småningom får ut ett övärde som beskattas mycket ringa, vilket ändå måste räknas in i den totala förräntningskalkylen eller avkastningen. Det går alltså enligt min uppfattning inte att räkna ett avkastningsvärde när man skall sätta ett värde på en fastighet, utan man måste i all rimlighets namn sätta ett värde med hänsyn till att jag kan sälja fastigheten vilken dag jag vill – då får man fram det verkliga värdet på fastigheten. Har man då en marginal, som vid fastighetsbeskattningen skulle vara ca 25 procent neråt men som i verkligheten blir något större, tycker jag nog att det lönar sig bättre att placera pengar i fastigheter än i aktier, i bank eller någonting annat. Utskottets majoritet vill därför gärna se kapitalskatteberedningens förslag innan riksdagen gör något uttalande i sak.

Överläggningen var härmed slutad.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 5 Indexreglering av ingångsvärde m. m. vid beräkning av utskiftningsskatt

Föredrogs skatteutskottets betänkande nr 14 i anledning av motion om indexreglering av ingångsvärde m. m. vid beräkning av utskiftningsskatt.

I motionen 1971:320 av herr Magnusson i Borås m. fl. hade yrkats att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställde att förslag om indexreglering av ingångsvärde m. m. vid beräkning av utskiftningsskatt snarast förelades riksdagen.

Utskottet hemställde att riksdagen skulle avslå motionen 1971:320.

Nr 50

Onsdagen den
24 mars 1971

Reservation hade avgivits av herrar Magnusson i Borås (m) och Nilsson i Trobro (m), vilka ansett att utskottet bort hemställa,

att riksdagen i anledning av motionen 1971:320 i skrivelse till Kungl. Maj:t begärde att företagsskatteberedningen (Fi 1970:77) fick i uppdrag att med förtur framlägga förslag om indexreglering av utskiftningsskatt m. m. enligt de riktlinjer som framförts i motionen.

*Indexreglering av
ingångsvärde m. m.
vid beräkning av
utskiftningsskatt*

Herr MAGNUSSON i Borås (m):

Herr talman! När ett bolag skall upphöra utgår det en utskiftningsskatt med 40 procent på det belopp som överstiger det en gång inbetalda beloppet. Med hänsyn till att denna utbetalning oftast gjorts för mycket länge sedan, och i ett helt annat penningvärde än det som gäller vid utskiftningen, kommer det aktuella beloppet att bli mycket hårt beskattat. Dels har man belagt det med 50 procents bolagsskatt, dels träffas det av ytterligare 40 procents utskiftningsskatt.

Vi menar att man borde ha rätt att göra en indexberäkning, som innebär att man återför beloppet till dess verkliga värde. Därigenom undgår man den orättvisa som ligger i beskattning på det här sättet av inkomster som endast är en inflationsvinst. Därför har vi i reservationen yrkat på att frågan med snabbhet måtte utredas.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till den vid skatteutskottets betänkande fogade reservationen.

Herr BRANDT (s):

Herr talman! Jag skall också fatta mig kort. Vi brukar gå fram med goda exempel i det avseendet från det tidigare bevillningsutskottet, och vi från skatteutskottet skall följa det exemplet. Det kan jag göra genom att inte nu upprepa vad herr Magnusson i Borås sade. Vad det här rör sig om, det känner ni till som nu sitter och lyssnar utan att jag upprepar det.

Jag kan alltså begränsa mig till att säga att företagsskatteberedningen kommer att behandla det här spörsmålet. Men därtill finns det en särskild utredning om realisationsvinstbeskattningen, som berör det här problemet. Dessutom utvidgades förra året möjligheterna till dispens från erläggande av utskiftningsskatt vid fusioner till att gälla även mellan rörelsedrivande moderbolag och fastighetsägande dotterbolag.

Riksdagen har tidigare på förslag av bevillningsutskottet avslagit liknande yrkanden som det i dag, och det har man främst motiverat med att indexmetoden motverkar utskiftningsskattens syfte. Inga nya omständigheter har tillkommit – utom, som jag nämnde, de utvidgade dispensmöjligheterna – och därför finner skatteutskottet inte någon anledning att frånga den ståndpunkt som bevillningsutskottet hade utan yrkar avslag. Jag ber att få yrka bifall till skatteutskottets hemställan.

Överläggningen var härmed slutad.

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen av herrar Magnusson i Borås och Nilsson i Trobro, och

*Beskattningen
av företagsvinster
m. m.*

förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Magnusson i Borås begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller skatteutskottets hemställan i betänkandet nr 14 röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen av herrar Magnusson i Borås och Nilsson i Trobro.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Magnusson i Borås begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Den omröstning gav följande resultat:

Ja — 268
Nej — 33
Avstår — 2

§ 6 Beskattningen av företagsvinster m. m.

Föredrogs skatteutskottets betänkande nr 15 i anledning av motioner angående beskattningen av företagsvinster m. m.

I detta betänkande behandlades

1. motionen 1971:312 av herr Hermansson i Stockholm m. fl. såvitt nu var i fråga,

2. motionen 1971:319 av herr Magnusson i Borås m. fl., vari hemställts att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skulle anhålla att den år 1970 tillsatta företagsskatteberedningen fick i uppdrag att utreda frågan om avveckling av dubbelbeskattningen av svenska aktiebolags och svenska ekonomiska föreningars vinster efter de riktlinjer som framförts i motionen,

3. motionen 1971:586 av herrar Brundin och Schött,

4. motionen 1971:599 av fru Holmqvist m. fl. och

5. motionen 1971:606 av herr Olof Johansson i Stockholm.

Utskottet hemställde

att riksdagen skulle avslå

1. motionen 1971:312, i vad den behandlades i detta betänkande,

2. motionen 1971:319

3. motionen 1971:586

4. motionen 1971:599

5. motionen 1971:606

i den mån de inte kunde anses besvarade genom vad utskottet anfört.

Reservation hade avgivits av herrar Magnusson i Borås (m) och Nilsson i Trobro (m), vilka ansett att utskottet under punkten 2 bort hemställa, att riksdagen i anledning av motionen 1971:319 i skrivelse till Kungl.

Maj:t begärde att företagsskatteberedningen (Fi 1970:77) fick i uppdrag att med förtur framlägga förslag om avveckling av dubbelbeskattningen av aktiebolags och ekonomiska föreningars vinster enligt de riktlinjer som framförts i motionen.

Nr 50

Onsdagen den
24 mars 1971

*Beskattningen
av företagsvinster
m. m.*

Herr MAGNUSSON i Borås (m):

Herr talman! I detta betänkande behandlas bl. a. motionen 319, vari yrkas att företagsskatteberedningen får i uppdrag att framlägga förslag om borttagande av dubbelbeskattningen av utdelning från aktiebolag.

För närvarande är det ju så att först måste bolaget betala skatt på beloppet med drygt 50 procent, och därefter beskattas utdelningen även hos aktieägarna. En avvikelse sker visserligen under vissa förhållanden enligt den s. k. Annell-lagen då bolaget har avdragsrätt för viss del av utdelningen. Motivet för en ändring är att det är nödvändigt med större möjligheter att få fram riskvilligt kapital för att tillväxttakten i samhället skall kunna bibehållas. Behovet av nyinvesteringar i näringslivet är mycket stort.

Nu är det emellertid för dyrt att anskaffa kapital via aktieteckning, då kostnaderna för detta kapital blir mycket högre än för vanlig upplåning. Detta beror på att räntan på lån är avdragsgill i vanlig ordning som en omkostnad i företaget. Det är däremot inte det belopp som åtgår för att betala ränta på aktiekapitalet i form av utdelning.

För stabiliteten hos företagen är det av stor betydelse att aktiekapitalet blir större, då en förlust ett år eller ett år av utebliven vinst lättare kan bäras genom att ränta då inte behöver erläggas på det kapital som utgör aktiekapitalet.

Vi har i vår motion hänvisat till vissa bestämmelser bl. a. i Västtyskland och Frankrike, där man har fått fram system som i viss mån tillgodoser vad jag här har talat om. Då det brådskar med denna frågas lösning för att bättre stabilisera våra företag, för att anställningen skall bli säkrare och tryggare och för att man också skall skapa möjligheter till en produktionsökning i framtiden, så ber jag att få yrka bifall till reservationen.

Herr WERNER i Tyresö (vpk):

Herr talman! Kraven på en jämnare fördelning av inkomster och förmögenheter växer alltmer i styrka. Bakgrunden är de förändringar som har ägt rum i samhället och människornas sätt att reagera på dessa. Medan en viss utjämning av inkomstfördelningen möjligen kan sägas ha ägt rum under några tidigare perioder syns det nu som om någon sådan tendens inte skulle ha gjort sig gällande under det senaste årtiondet. En vidgad klyfta när det gäller fördelningen av inkomsterna kan t. o. m. noteras mellan vissa jämförelseår. Samtidigt har de stora förmögenheterna ökat och centralisationen av kapitalet fortskridit mycket snabbt.

Denna faktiska utveckling står i skärande kontrast både till politiska partiers vallöften och till förhoppningar och krav som finns bland människorna. Allt fler löntagare ställer i dag med skärpa kravet om en verklig utjämning, om ett raserande av klassklyftorna, om jämställdhet.

För att förverkliga dessa krav behövs det åtgärder över hela det

ekonomisk-sociala fältet. Jag skall inte här gå in på hela denna serie av åtgärder utan begränsar mig till skattepolitiken. Skattepolitiken är ett av de instrument som måste användas i utjämningsyfte, även om den utjämnande effekten av den nuvarande skattepolitiken är skäliggen ringa. För några år sedan skrev en socialdemokratisk expert på dessa frågor att "intrycket av skattesystemets ringa omfördelade effekt är överväldigande". Detta intryck står sig tyvärr efter de senaste årens utveckling på skatteområdet, framför allt markerad av den kraftiga höjningen av mervärdeskatten och genom de kommunala skatterna.

Stora förmögenhetsägare, arvtagare, bolag, spekulanter har däremot en gynnad ställning i skattehänseende. Under de senaste åren har riksdagen på regeringens förslag gett exempelvis bolagen en rad nya favörer. Den extra bolagsskatten slopades för tio år sedan och uttagningsprocenten sänktes till 40 procent. Detta har inneburit ett skattebortfall för statskassan på över 3 miljarder kronor. När mervärdeskatten infördes befriades företagen från 900 miljoner kronor i omsättningsskatt på investeringsvaror. Även om arbetsgivaravgiften skulle räknas bort från denna summa, vilket knappast är riktigt, kvarstår ett netto för bolagen på 200 miljoner kronor. Ett halvår dessförinnan slopades omsättningsskatten på maskininvesteringar, vilket gav 150 miljoner kronor. De ändrade avskrivningsregler för rörelse- och hyresfastigheter som beslutades 1969 gav bolag och kapitalägare en lättnad på omkring 300 miljoner kronor. Sammanlagt är det alltså många miljarder kronor som bolagen getts i skattelättnader under de senaste åren.

Vårt krav om en höjning av bolagsskatten med 10 procent måste därför anses vara i hög grad befogat. De årsrapporter som just nu publiceras i pressen rörande storbolagens vinstresultat under det gångna året visar också att det finns ett betydande utrymme för en skatteskärpning.

Skatteutskottet avvisar vår motion med hänvisning till den pågående utredningen om företagsbeskattningen. Även skatteutskottets föregångare, bevillningsutskottet, motsatte sig länge en sådan utredning men var trots detta anhängare av lättnader i bolagens beskattning och yrkade avslag på motioner om skatteskärpning. Man kan här inte ens säga att föremålet växlar men kärleken består. Det är samma föremål och samma kärlek.

Skatteutskottets argumentation är emellertid inte särskilt överväldigande. Om man, som vi har föreslagit, tills vidare tar ut en extra bolagsskatt med 10 procent, så kan ju inte detta på något sätt stå i vägen för en reformering av företagsbeskattningen, som man senare vill genomföra. Ty meningen kan väl inte vara att ytterligare lindra bolagsbeskattningen? Eller är det vad skatteutskottet underförstår men inte vill säga ut?

Vänsterpartiet kommunisterna har som bekant krävt att mervärdeskatten skall slopas helt på livsmedel. Det kravet vinner snabbt växande anslutning bland allmänheten. Med säkerhet kommer också det kravet att öka ännu mer i styrka, om stora höjningar av livsmedelspriserna blir följderna av pågående förhandlingar. Att ta bort hela momsens på matvaror gör visserligen ett stort hål i statskassan, men vi har anvisat skattechöj-

ningar på stora förmögenheter, på de höga inkomsterna, på bolagsvinsterna osv., som helt täcker detta bortfall. Det skatteprogram som vi har lagt fram borde egentligen behandlas samlat av riksdagen, inte styckas sönder på det sätt som nu sker.

Förra veckan avtog riksdagen vår motion om att slopa taket i folkpensionsavgiften, en jämlikhetsreform som skulle givit 350 miljoner kronor i ökade skatteinkomster. Nu vill skatteutskottet att riksdagen skall avslå vår motion om höjning av bolagsskatten, som skulle ge mellan 400 och 500 miljoner kronor i ökade skatteinkomster. Tanken är kanske att när huvudyrkandet om slopande av moms på livsmedel kommer upp, så skall våra motioner om annan täckning av statsutgifterna vara avslagna. Allt detta kommer emellertid att summeras och på nytt framläggas för riksdagen.

Herr talman! Jag är tyvärr förhindrad att yrka bifall till vår motion 312, eftersom erforderlig lagtext saknas, men jag har ändå velat anföra dessa synpunkter i sammanhanget.

Herr BRANDT (s):

Herr talman! Företagsskatteberedningen har enligt sina direktiv i uppdrag att pröva alla de frågor som är berörda i detta betänkande. Den utredningen skall göra en genomgripande översyn av företagsbeskattningen i dess helhet: bolagsbeskattnings storlek och utformning, likställigheten i beskattningen av aktiebolag och ekonomiska föreningar – som man har yrkat från moderat håll – samt frågan om enmansbolagen och stiftelserna. Däremot synes det som om departementschefen inte vill att dubbelbeskattningen skall behandlas av utredningen. Dubbelbeskattningen berör för övrigt inte företagen direkt, utan det är fysiska personer som drabbas av den vid utdelning på aktier. Om den beskattningen skall ändras, förklarade bevillningsutskottet vid behandlingen av tidigare yrkanden, bör samtidigt en omprövning göras av den liberala avskrivning och lagervärdering som vi har och möjligheterna till skattemässig konsolidering av företagen genom resultatutjämning osv. Man kan inte göra bara det ena och låta det andra vara precis som det är. Frågan är om de moderata har tänkt sig in i det, om de vill avstå från dessa liberala regler för avskrivning, varulagervärdering osv. för att avskaffa dubbelbeskattningen. Här kommer det att ske – och det måste så vara – en avvägning. Det synes som om departementschefen också vore inne på det. Han säger i direktiven att beredningen skall överväga huruvida avvägningen av dessa regler å ena sidan och storleken av vinstbeskattningen av företagen å andra sidan är riktig.

I motion 312 yrkar kommunisterna att man skall höja företagsbeskattningen med 10 procent. Enkelt och sympatiskt! Ingen utredning behövs, det är bara att klippa till, fast man inte har en aning om vilka konsekvenserna blir för den ena företagaren eller för den andre. Alltid kan man föreslå att bolagen och företagen skall betala en högre skatt. Jag skall återkomma till detta, även om jag skall fatta mig kort den här gången också.

Beträffande motionen om enmansbolagen ställer sig utskottet positivt och förutsätter att företagsskatteberedningen behandlar frågan om

beskattningen av dessa bolag med förtur. Det kommer också att ske, säger man från företagsskatteberedningen. Däremot är det inte möjligt – i varje fall är det svårare, säger man – att bryta ut frågan om beskattningen av stiftelserna; den frågan är mer komplicerad. Beredningen skall nämligen söka utforma – det vill jag att herr Werner i Tyresö skall lägga märke till – företagsbeskattningen i dess helhet och det på sådant sätt att den inte gynnar uppkomsten av stora förmögenhetskoncentrationer. Därvid kommer beredningen in på stiftelserna och i samband med det också på många andra problem beträffande företagsbeskattningen. Detta gör att man inte kan bryta ut den frågan lika lätt. Men i den mån det är praktiskt möjligt kommer beredningen att behandla även denna del av frågekomplexet skyndsamt, enligt vad utskottet har erfarit. Därmed torde motionärernas önskemål komma att tillgodoses.

Utan att ta upp någon diskussion med herr Werner på denna punkt, utan att på något sätt uttala mig om huruvida bolagsskatten i dag är för hög eller för låg och huruvida konstruktionen och utformningen av bolagsbeskattningen är lämplig eller ej, tillåter jag mig att erinra om att den i dag är ca 53 procent och den relativt högsta i hela Europa, där vi skall bedriva konkurrensverksamhet. Sedan beskattas pengarna i den mån de utdelas till aktieägarna efter en progressiv skala som, som bekant, går upp till 80 procent. Därtill kommer att vi pålagt företagen avgifter som 1968 uppgick till 5,4 miljarder kronor eller till 9 procent av den totala lönesumman. Det är alltså en produktionsfaktorskostnad. Det är energiskatt, det är socialavgifter, det är arbetsgivaravgifter. En del av dessa har vi nu beslutat höja. De utgör, herr Werner, i alla fall fördelningspolitiska skatter och avgifter. Man anser att företagen bör på detta direkta sätt delta i finansieringen av antingen de anställdas sociala förmåner, framför allt sjukpenning och ålderspension, eller statsutgifterna i allmänhet. Det är väl ändå obestridligt.

Då frågorna alltså nu är under utredning bör man med hänsyn till direktiven kunna förvänta sig ganska intressanta förslag från företagskatteberedningen. Att under dessa förhållanden höja bolagsbeskattningen med en extraskatt på 10 procent utan hänsyn till någon som helst utredning och utan att vi kan överblicka konsekvenserna vill skatteutskottet av naturliga skäl inte vara med om. Vi vill avvakta denna utredning och förväntar oss förslag som tillgodoser kanske alla motionärerna om inte helt och fullt, för det är väl alldeles omöjligt, så i ganska stor utsträckning.

Med detta, herr talman, ber jag få yrka bifall till skatteutskottets förslag.

Herr WERNER i Tyresö (vpk):

Herr talman! Herr Brandt tyckte att vårt förslag var enkelt och sympatiskt. Det tycker vi också; så långt är vi tydligen överens.

Herr Brandt säger att han inte skall tala om huruvida han tycker att bolagsskatten är för hög eller för låg. Jag tycker nog att det hade varit ganska intressant om en talesman för utskottet och för regeringspartiet hade uttryckt vad han tyckte om bolagsskattens storlek. I och för sig gjorde ju herr Brandt det i nästan samma andetag, när han talade sig varm för den bolagsskatt som vi har nu.

Innebörden i skatteutskottets avstyrkande av kravet på höjd bolagsskatt är att de borgerliga och de socialdemokratiska ledamöterna av utskottet säger nej till en viktig del av varje konsekvent politik för jämlikhet, som måste innefatta även skattesystemet.

Jag vill rikta några direkta frågor till de socialdemokratiska ledamöterna. Ni brukar ju tala varmt om jämlikhet och ni talar i vissa sammanhang t. o. m. om nödvändigheten av att föra klasskamp. Om det är vi helt överens. Kampen för jämlikhet är nödvändig och den är en del av klasskampen. Men hur menar ni att det skall gå till när ni inte vill genomföra en blygsam höjning av skatterna på de höga inkomsterna som vi diskuterade här förra veckan, när ni inte vill gå med på en höjning av bolagsskatten som det nu gäller? Anser ni kanske att skattepolitiken inte bör ingå som ett led i kampen för utjämning eller vilken är egentligen er politiska motivering? Fruktar ni inte att löntagarna skall dra den slutsatsen av era avslag på de här rimliga kraven att ni egentligen inte vill en verklig utjämning och inte vågar föra en politik som lyfter samhällets majoritet på bekostnad av de stora förmögenhetsägarna, höginkomsttägarna, spekulanterna och bolagen?

Herr BRANDT (s):

Herr talman! Det här är politisk jargong av det slag som jag mötte när jag började inom arbetarrörelsen, nu trodde jag att den var gammalmodig.

När man har kommit så långt att man t. o. m. representerar här i riksdagen borde man förstå att så enkla ekonomiska problem har vi inte att brottas med. Vi exporterar över 50 procent av vad vi tillverkar, och vi är alla angelägna om att upprätthålla en export för att över huvud taget klara tillväxten i samhället och även vår standard. Kommunisterna bekymrar sig inte om detta. "Låt Jerusalem brinna", sade de när jag kom in i arbetarrörelsen. "Låt det bli kaos – ur det skall kommunismen växa!" Många av de moderna kommunisterna resonerar på samma sätt: vi behöver inte ta något ansvar för produktionens utveckling.

Herr Werner i Tyresö säger att jag stod och talade mig varm för den nuvarande bolagsskatten. Att uppfatta mig så var han väl alldeles ensam om. Jag tror inte att någon annan fick den uppfattningen. Jag sade att jag kanske kunde tillåta mig att tala om hur stor skatten är i dag. Det är väl inte detsamma som att skrika hurra över att den är bra som den är. Jag hade ju redogjort för att man här kommer att se över beskattningen och undersöka vad vi kan göra åt den.

Jag kan gott tillåta mig att säga – även om jag betraktas som fullkomligt reaktionär – att jag faktiskt inte tror att vi kan höja bolagsskatten över en viss gräns, om vi skall kunna bibehålla vår export och klara oss i den utländska konkurrensen. Det är jag fullt medveten om. Jag tycker det tillhör den enklaste matematiken, höll jag på att säga, att veta detta.

Det vore ju enkelt att gå ut och tala om att vi skall socialisera samhället eller att vi skall höja bolagsskatten. Det är de två linjer egentligen som kommunisterna följer. Men nu har vi inte ett socialiserat näringsliv utan till övervägande del ett privat, som kommunisterna inte kan socialisera till morgondagen och kanske inte på många år, även om de

skulle få makten i detta samhälle. Följaktligen är vi beroende av det näringsliv vi har. Vi måste se till att det har möjligheter att leva. Jag tror inte ett enda ögonblick – ty så kapitalistiskt trogen är jag inte – att detta näringsliv kommer att producera något i detta samhälle, om det inte har profit eller någon nettovinst. Men det bryr sig herr Werner som sagt inte om. Det är bara att höja skatten på nettovinsten. Även om det inte blir ett korvöre över tror han att den privata företagsamheten kommer att köra för fullt i alla fall. Om produktionskostnaderna stiger, spelar det tydligen ingen roll. Han har någon annan mystisk möjlighet att klara vår konkurrens på den utländska marknaden.

Nej, herr Werner, det är ju inte så där enkelt. Vi får se saken precis som den är, och då måste man konstatera att här pågår en utredning, som på allvar får ta itu med problemet och överblicka alla de konsekvenser en förändring av företagsbeskattningen för med sig kontra alla andra problem som företagsskatteberedningen har att behandla. Då får vi se vad det blir för resultat. Då kanske vi kan resonera på ett annat sätt än vad herr Werner vill göra i dag.

Herr WERNER i Tyresö (vpk):

Herr talman! Herr Brandt, den första delen av argumentationen var ju något av vad man kan kalla för rena buskisargumentationen. Jag hoppas att mitt engagemang i den svenska arbetarrörelsen, när jag har varit med lika länge som herr Brandt, inte skall avsätta samma spår i den ideologiska uppfattningen som herr Brandt här har givit uttryck för.

Vi har inte så stort förtroende för utredningar. Ta kapitalskatteutredningen till exempel. Där ville de socialdemokratiska representanterna ta ut 260 miljoner kronor mera från förmögenhetsägarna. Mittenpartierna ville ta ut 105 miljoner kronor och moderaterna plus minus noll. Vad gjorde regeringen? Jo, regeringens förslag stannade vid 40 miljoner kronor i s. k. skatteskärpning. Inte att undra på att Svenska Dagbladet kunde säga att Sträng närmar sig moderaterna! Det är därför vi för fram våra förslag i dag, herr Brandt.

Jag är på det klara med att ni inte vill socialisera till i morgon när ni haft 35 à 40 år på er att öka det samhälleliga engagemanget när det gäller produktionsmedlen i detta land och så litet har blivit gjort.

Herr BRANDT (s):

Herr talman! Jag vill bara replikera herr Werner beträffande en sak.

Jag deltog i denna kapitalskatteutredning och föreslog alltså den där höjningen. Jag kan inte hjälpa att regeringen inte ville vara med om den. Jag är alltså inte skyldig.

Herr WERNER i Tyresö (vpk):

Herr talman! Då önskar jag herr Brandt lycka till i fortsättningen med att övertyga partivännerna i regeringen när vi kommer igen och vill skärpa beskattningen av förmögenhetsägarna. Vi kanske kan bli överens i den delfrågan.

Överläggningen var härmed slutad.

Punkten 1

Utskottets hemställan bifölls.

Nr 50

Onsdagen den
24 mars 1971

*Försvarsdeparte-
mentet m. fl.
anslag*

Punkten 2

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen av herrar Magnusson i Borås och Nilsson i Trobro, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Magnusson i Borås begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller skatteutskottets hemställan i betänkandet nr 15 punkten 2 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen av herrar Magnusson i Borås och Nilsson i Trobro.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Magnusson i Borås begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja	—	272
Nej	—	34
Avstår	—	1

Punkterna 3–5

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

§ 7 Föredrogs försvarsutskottets betänkande nr 1 i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande utgifterna för budgetåret 1971/72 inom försvarsdepartementets verksamhetsområde jämte motion.

Punkten 1

Försvarsdepartementet m. fl. anslag

Fru THEORIN (s):

Herr talman! Jag vill på denna punkt göra en principiell deklARATION angående den rustningsutveckling vi tillsammans med andra nationer är inne i och som enligt min mening måste brytas. Vi kan inte stillatigande åse med öppna ögon den rustning som pågår runt om i världen — till en kostnad om 1 000 miljarder kronor per år, vari också Sverige ingår med ca 7 miljarder — utan att söka mer fruktbara vägar för att lösa konflikter nationer emellan än den som rustningar i alla tider lett till: urladdning i någon form. Tillsammans med tio andra ledamöter har jag i en motion tagit upp till diskussion icke-militära försvarsmetoder och menar att man metodiskt måste börja analysera olika former för sådana försvarsmetoder.

Självfallet är Sverige beroende av omvärlden i allt sitt agerande — även

omvärlden fäster ett visst avseende vid Sveriges agerande i olika internationella sammanhang, vilket bl. a. fru Thorsson med flerårig erfarenhet från internationellt arbete verifierade i årets remissdebatt här i kammaren.

Försvarspolitiken i traditionell mening ingår som en del i vår säkerhetspolitik. De andra väsentliga delarna är utrikespolitiken, handelspolitiken och den internationella biståndspolitiken.

Rustningskostnaderna som sådana blir tämligen ointressanta om de inte ställs i relation till de enorma sociala och kulturella problem som världen har att brottas med – svält, fattigdom, arbetslöshet, sjukdom och nöd, utsugning av jord och människor för kortsiktiga intressen. En internationell satsning för att lösa mänsklighetens överlevnadsproblem framstår som så oändligt mycket angelägnare än den världsrustning som sväljer 1 000 miljarder kronor per år.

Strävandena att minska spänningen i världen måste enligt min mening ses i ett vidare perspektiv. En internationell rättsordning och frånvaron av konflikter kan inte uppnås om nöd och fattigdom råder för de flesta människor i världen. Ett väsentligt ökat utvecklingsbistånd från de rika nationerna, där Sverige befinner sig i täten, är på längre sikt en grundläggande säkerhetspolitisk åtgärd. Riksdagens beslut om etappmålet 1 procent av bruttonationalprodukten år 1974/75 är ett steg i den riktningen, som måste följas av nya beslut om ökad biståndsverksamhet.

Också det nedrustningsarbete, som Alva Myrdal för Sveriges del under flera år bedrivit och för vilket hon är en stark förkämpe, ingår i ett konstruktivt fredsarbete för att uppnå en konfliktfri värld. En ännu starkare satsning på svenskt nedrustningsarbete bör i konsekvens härmed ske. En omfördelning av våra totala försvarskostnader med en större del till nedrustningsarbete, säkerhetspolitisk forskning och konfliktforskning vore en förnuftigare fördelning i avvaktan på en förändrad försvarspolitik.

Det som framför allt skrämmer i dag är att de nya vapnen ... atomvapen, bakteriologiska och kemiska vapen – främst riktar sig direkt mot civilbefolkningen. Jämsides med de tekniska förändringarna inom vapenproduktionen har det skett en total omkastning i den *moraliska* bedömningen av konflikter och regler för krigföring. Redan under första världskriget började strategerna bedöma civilbefolkningen som ett betydelsefullt militärt mål. De biologiska stridsmedlen som utvecklas fortfarande i dag är enastående på så sätt att de är de *enda* vapen som någonsin har upfunnits uteslutande i syfte att decimera civilbefolkningen. Mot dessa vapen finns det inte något verkligt skydd. FN-resolutionen om förbud mot *användning* av BC-vapen som antogs i december 1970 är ett viktigt steg, som måste följas av förbud mot *produktion och lagring* av dessa vapen och *förstörelse* av existerande BC-vapen.

Strateger bedömer ibland möjligheterna för konflikter och olika former av krig på olika sätt. Deras bedömningar får dock ofta avgörande inverkan på utvecklingen framför allt av det militära försvaret. I SIPRI:s årsbok för 1969/70 diskuterades bl. a. situationen i Europa i en kommande konflikt. Där sägs bl. a. att den gällande militära åsikten på västsidan är att NATO:s konventionella styrkor är mycket underlägsna och att de skulle kunna hålla ut högst tio dagar mot ett anfall med

konventionella styrkor från Warszawapakten. Denna åsikt har ifrågasatts, och årsboken redovisar de olika argumenten i fråga om divisioner, antal man, förstärkningsmöjligheter etc. Emellertid har NATO-staterna på grund av sin övertygelse att de är underlägsna i fråga om konventionella vapen låtit förstå, att de i händelse av ett konventionellt krig skulle vara beredda att vid en viss tidpunkt som första part sätta in kärnvapen "på försök". Detta ur SIPRI:s årsbok.

Förnuftet måste bjuda oss att söka andra vägar att lösa konflikter nationer emellan.

I ett radioprogram för några år sedan frågade Alva Myrdal, med anledning av uppgifter i amerikanska tidningar att det kostade en och en halv miljon kronor att döda, som man kallade det, en vietcong, om det var värt priset och vem som fattat beslut om att detta skulle anses vara en förnuftig användning av pengar, maskiner och människor *eller om det bara blev så*.

Som politiker har vi inte rätt att bara vänta på att andra -- i detta fall framför allt stormakterna -- skall ta initiativ till en annan och förnuftigare ordning. Det ankommer på oss som ansvariga för nuet och framtiden att göra vårt yttersta i sökandet efter nya framkomstvägar till en för mänskligheten lyckligare utveckling.

FN:s generalförsamling har förklarat 1970-talet för ett nedrustningsdecennium, och långsiktiga nedrustningsprogram utarbetas nu inom FN. Det är min förhoppning att vi i Sverige ansluter oss till deklarationen och genom att medvetet söka nya vägar i utformningen av vår säkerhetspolitik -- vari också ingår det militära försvaret -- medverkar till en förnuftigare användning av världshushållets resurser.

I detta anförande instämde fru Thorsson (s) och herr Lindkvist (s).

Herr WERNER i Tyresö (vpk):

Herr talman! Låt mig först i långa stycken instämma i vad fru Theorin här nyss har anförut. Eftersom jag själv vid flera tillfällen har haft anledning att framföra samma synpunkter hälsar jag med glädje att en representant för det socialdemokratiska partiet för fram dessa synpunkter i den svenska riksdagen. Det har tyvärr varit glest med sådana anföranden från det hållet tidigare.

Vi har i år liksom vid flera tillfällen under tidigare riksdagar i motioner krävt en nedskärning av militärutgifterna och en annan inriktning av försvarspolitik. I dessa motioner har vi hävdut att försvarsutredningen måtte pröva förutsättningarna för en rekonstruktion av försvaret, ägnad att tillmötesgå tre väsentliga önskemål:

att göra det arbetsdugligt även inför risken av svårare krigsvillkor än de av militärledningen hittills förutsatta,

att eliminera dess karaktär av hinder för nedrustning och

att avsevärt nedbringa dess kostnader.

Genom behandlingsordningen här i kammaren har den motion vi väckt i år, i vilken vi bl. a. anförut nyssnämnda krav, ännu inte behandlats, varför det ur vår synpunkt blir omöjligt att ta ställning till det utskottsbetänkande som i dag föreligger till behandling.

Oaktat de principiella synpunkter vi anfört beträffande uppbyggnaden och inriktningen av det svenska försvaret motsätter vi oss givetvis inte förbättringar för de värnpliktiga och deras familjer inom ramen för nuvarande ordning. Vi delar därvidlag de uppfattningar som framförs i motion nr 697 av herr Svanström m. fl. angående höjd dagpenning för de värnpliktiga och en höjning av de sociala förmånerna. Vi kommer därest det blir votering att stödja denna motion.

I övrigt, herr talman, kommer vi från vänsterpartiet kommunisterna icke att delta i beslutet om föreliggande utskottsbetänkande av skäl som jag här har anfört.

Under detta anförande övertog herr talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr PETERSSON i Gäddvik (m):

Herr talman! Den frågeställning som fru Theorin nu tar upp sammanfaller i hög grad med innehållet i den motion som hon har avlämnat vid början av årets riksdag. Jag hoppas att fru Theorin är medveten om att den motionen kommer upp till behandling här i kammaren i samband med behandlingen av proposition 110. Jag tycker nog att fru Theorin kunde ha väntat till dess med att framföra dessa synpunkter, som var anknutna till motionen.

Med anledning av vad fru Theorin och herr Werner i Tyresö sagt vill emellertid också jag anföra något om vad jag anser vara försvarets mål. Enligt min mening är de fyra stora partierna eniga om att det kort uttryckt är att hålla vårt land fredat. Det heter också i skriften "Om kriget kommer" att "Sverige vill fred". Och vidare: "Så länge de internationella motsättningarna finns, kvarstår dock hotet mot freden. Vårt land måste därför vara berett på att det värsta kan hända – att kriget kommer."

Vi i vårt land har haft den omistliga fördelen att vara förskonade från krig i mer än 150 år, trots att två världskrig direkt berört vår närmaste omvärld.

Jag tror också att det svenska folkets flertal är överens om att försvarets främsta uppgift är att vara krigsavhållande. Vi i vårt land är varken aggressiva eller expansiva. Vi vill inte utgöra hot mot något annat land. Därför tror jag att det är svårt att finna andra motiv för vårt land att ha ett försvar än att en angripare kan vilja utnyttja vårt land, vårt territorium och luftrum för sina syften, exempelvis att tillgodogöra sig våra ekonomiska resurser. Skall syftet med ett anfall nås måste angriparen genomföra en invasion över vattnet, genom luften eller över landgränserna för att hela landet eller delar därav skall kunna intas.

Kort sagt anser jag att vårt försvars uppgift är att vara fredsbevarande. Jag hoppas att enigheten skall vara lika stor när det gäller att avdela de resurser som försvaret behöver för att klara den uppgiften om ofred kommer.

Överläggningen var härmed slutad.

Utskottets hemställan bifölls.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

Punkten 54

Lades till handlingarna.

§ 8 Föredrogs försvarsutskottets betänkanden:

Nr 2 i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen framlagda förslag till stat för försvarets fastighetsfond för budgetåret 1971/72 jämte motion

Nr 3 i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen framlagda förslag till beredskapsstat för försvarsväsendet för budgetåret 1971/72

Kammaren biföll vad utskottet i dessa betänkanden hemställt.

§ 9 **Tjänstgöring i internationellt biståndsarbete som alternativ till värnpliktstjänstgöring och vapenfri tjänst**

Föredrogs försvarsutskottets betänkande nr 4 i anledning av motioner om tjänstgöring i internationellt biståndsarbete som alternativ till värnpliktstjänstgöring och vapenfri tjänst.

I detta betänkande behandlades motionerna

1. 1971:96 av herr Wikström m. fl. i vilken motion hemställts att riksdagen hos Kungl. Maj:ts skulle anhålla om förslag angående tjänstgöring i internationellt biståndsarbete som alternativ till värnpliktstjänstgöringen och vapenfri tjänst i enlighet med vad som anförts i motionen.
2. 1971:177 av herr Werner i Malmö m. fl. och
3. 1971:337 av fru Ryding m. fl.

Utskottet hemställde

att riksdagen skulle avslå

1. motionen 1971:96
2. motionen 1971:177
3. motionen 1971:337.

Herr WIKSTRÖM (fp):

Herr talman! Får jag börja med att säga att jag kommer att ställa yrkande om bifall till de tre motionerna i detta ärende. Jag hoppas få hjälp med att dela ut detta yrkande, så att kammarens ledamöter får möjlighet att studera det.

Kravet på att tjänstgöring i internationellt biståndsarbete skall få vara alternativ till värnpliktstjänstgöring och vapenfri tjänst är ett gammalt krav från många organisationer, främst då ungdomsrörelserna. Liknande system finns ju i en rad europeiska länder.

I fjol beslöt riksdagen att inrätta en kvalificerad utbildning med inriktning på utvecklingssamarbete och katastrofinsatser, men den utbildningen skall anordnas helt inom ramen för värnpliktstjänstgöringen. Till grund för det beslutet läg en enmansutredning, Värnplikt och biståndsutbildning, som på grund av sina snäva direktiv inte fick behandla

Onsdagen den
24 mars 1971

*Tjänstgöring i
internationellt bi-
ståndsarbete som
alternativ till
värnpliktstjänst-
göring och vapen-
fri tjänst*

Onsdagen den
24 mars 1971

*Tjänstgöring i
internationellt bi-
ståndsarbete som
alternativ till
värnpliktstjänst-
göring och vapen-
fri tjänst*

den fråga som vi har motionerat om. Men en av experterna förordade i en reservation ett system av det slag som vi har rekommenderat. En rad remissinstanser understödde det förslaget. Låt mig bara nämna socialstyrelsen, LO, TCO, SACO, Svenska missionsrådet och en hel rad ungdomsorganisationer.

Intressant nog understöddes den tanken i en rad uttalanden från olika organisationer och i många tidningsledare. Får jag bara citera några rader ur en ledare i Dagens Nyheter, där man skrev: "Detta är ett enkelt och tilltalande system. Det skulle inte betyda någon märkligt ny form av kategoriklyvning i värnpliktssystemet. Det skulle inte utsätta värnplikts-tanken för krav på att alla möjliga nyttiga samhällsfunktioner i stället för militärtjänst borde kunna fullgöras av värnpliktiga, eftersom det dels förutsätter frivillighet och u-landstjänst, dessutom mycket väl kan sägas vara just 'fredsbevarande' och 'konfliktförebyggande' i den svenska säkerhetspolitikens inklusive försvarspolitikens mening. Med ett visst antal värnpliktiga och vapenfria i fredskårsarbete och annan u-landstjänst skulle avlöningen bli standardiserad och billigare än nu, och den nackdel som kan ligga i att de hjälpande lever på en mycket högre materiell standard än folket på platsen skulle reduceras."

För att välja ett uttalande från den andra kanten, ideologiskt sett, vill jag läsa upp slutklämmen i ett uttalande från Svenska ekumeniska nämnden:

Vi vill "på nytt vädja till regering och riksdag att medverka till att det snarast skapas en laglig möjlighet för därtill lampade värnpliktiga och vapenfria tjänstepliktiga att fullgöra sin tjänst inom ramen för det internationella utvecklingsarbetet".

Mellan Dagens Nyheter och Svenska ekumeniska nämnden finns det en hel rad tidningsledare och organisationer som uttalar sig i samma riktning.

När riksdagen i fjol behandlade frågan stöddes det förslag jag nu pläderar för av en icke föraktlig minoritet ur alla partier. Med anledning av de tre motioner som väckts vid årets riksdag har nu utskottet samlat sig och skrivit hela 15 rader som kommentar till de tre motionerna. Man gör några konstateranden som jag finner rätt märkliga. Man säger om de länder i Europa som har detta system, att de har "andra förutsättningar än Sverige i fråga om personalbehov och personaltillgångar. I flera fall har dessa länder som förutvarande kolonialmakter också en kulturell och språklig gemenskap med vissa utvecklingsländer, vilket ger biståndsin-satserna där en delvis annan inriktning."

Det tycker jag är ett mycket märkligt argument. Om man hade kommit till motsatt slutsats, nämligen att den kontakt som en rad tidigare kolonialmakter har behöver kompletteras med vidgade insatser från svensk sida, hade jag bättre förstått det!

Man säger också att antalet personer som kan komma i fråga inte är så stort. Nej, det har ingen påstått. Men då borde det inte heller vara så svårt att gå med på detta.

Avslutningsvis skriver utskottet: "Enligt utskottets mening är de skäl som anfördes för avslag alltså bärande." Låt mig bara säga att det skäl som fanns i höstas för bifall till denna tanke i mitt tycke är lika bärande

nu. Det är alltså inte bara de organisationer, de tidningar och de sammanslutningar jag nämnt som stöder denna tanke. Det är också en rad ledamöter i de olika partierna i riksdagen som sympatiserar med förslaget. Jag vill därför gärna, herr talman, yrka att riksdagen i anledning av motionerna 96, 177 och 337 hos Kungl. Maj:t hemställer om förslag angående tjänstgöring i internationellt biståndsarbete som alternativ till värnpliktstjänstgöring och vapenfri tjänst.

I detta anförande instämde herrar Wiklund i Stockholm och Wirmark, fröken Hörlén samt herrar Gustafson i Göteborg, Möller i Göteborg och Stålhammar (samtliga fp).

Fru RYDING (vpk):

Herr talman! Med vår motion nr 337 återkommer vi i år till frågan om att pröva formerna för tjänst i internationellt biståndsarbete som ett värnpliktsalternativ. Så sent som den 15 december förra året diskuterade vi, som herr Wikström nämnde, detta problem i andra kammaren. Då liksom nu förelåg flera motioner i samma syfte. Statsutskottets utlåtande nr 221 förra året avstyrkte alla motionsyrkanden. Från visst socialdemokratiskt håll sade man dock att man voterade med yttersta tvekan för utskottet.

Med hänvisning till detta riksdagens ställningstagande förra året anser nu försvarsutskottet i sitt betänkande nr 4 att de skäl som förra året anfördes fortfarande är bärande. Utskottet vill alltså inte vara med om att utreda frågan om hur man på lämpligaste sätt skall kunna åstadkomma ett verkligt värnpliktsalternativ i form av u-landstjänst. Men försvarsutskottet har i år inte bara hänvisat till föregående års skrivning även om årets skrivning är mycket kortfattad. Utskottet har också – detta skall i rättvisans namn sägas – utvecklat en del andra synpunkter. Utskottet har också på någon punkt t. o. m. sökt bemöta argumenteringen i motionerna.

Försvarsutskottet inleder sitt betänkande med en plädering om att vart lands yta är så stor i förhållande till befolkningstillgångarna att vi måste förfoga över stridskrafter i sådan mängd att vi kan möta angrepp i olika delar av landet. Vidare måste, säger utskottet, det militära försvaret kunna disponera alla vapenföra män som inte binds av andra nödvändiga uppgifter i totalförsvaret.

I det sammanhanget bara några frågor.

Tror utskottsledamöterna inte alls på att u-landstjänst som värnpliktsalternativ också skulle kunna bli ett alternativ till vapenfri tjänst och till totalvägran – särskilt då till totalvägran?

Varför har man då över huvud taget vapenfri tjänst i vårt land, om det militära försvaret måste kunna disponera över alla vapenföra män?

Varför är det då möjligt att man frikallar ett växande antal värnpliktiga?

Tror man bland utskottsledamöterna att Sverige skulle tömmas på vanliga värnpliktiga, om ett värnpliktsalternativ i form av u-landstjänst och katastroftjänst skulle införas i vårt land?

Om det finnes ett sådant alternativ -- och låt oss säga att vi räknar

*Tjänstgöring i
internationellt bi-
ståndsarbete som
alternativ till
värnpliktstjänst-
göring och vapen-
fri tjänst*

med, högt sagt, att ungefär tio gånger totalvägrarna skulle välja detta värnpliktsalternativ – rörde det sig i alla fall om ett mycket ringa antal i relation till de vanliga värnpliktiga. Läger man därtill den rationalisering som pågått och som pågår inom försvarsmakten – det hävdas i alla fall alltid så, och jag bestrider inte heller att så är fallet – är denna skrivning i utskottsbetänkandet enligt min uppfattning av noll och intet värde.

Sedan säger man någonting i betänkandet som verkligen gjort mig en aning förvånad och bekymrad. Herr Wikström har redan varit inne på det. Man söker bemöta vad vi hävdade i motionen om att flera andra länder i viss utsträckning godtar tjänstgöring i internationellt utvecklingsarbete som alternativ till värnplikt. Utskottet skriver då att dessa länder har andra förutsättningar än Sverige.

Och nu kommer det märkliga. Man skriver: "I flera fall har dessa länder som förutvarande kolonialmakter en kulturell och språklig gemenskap med vissa utvecklingsländer, vilket ger biståndsinsatserna där en delvis annan inriktning."

Hur kan man i utskottet komma fram till att imperialism, kolonialförtryck, skulle vara detsamma som en kulturell och språklig gemenskap? Här skulle verkligen ett förtydligande till skrivningen behövas så att inga allvarigare missförstånd behöver uppstå. Om det nu inte verkligen är så illa ställt bland utskottets ledamöter att det är korrekt vad som står, men det tror jag knappast.

Till sist vill jag återkomma till ett uttalande från statsutskottet förra året, nämligen: "Om utvecklingen skulle påkalla en sådan revision" – dvs. att den nuvarande värnpliktslagen reviderades så att vi fick ett nytt värnpliktsalternativ – "förutsätter utskottet att Kungl. Maj:t tar initiativ härutinnan."

Mot detta skulle jag vilja ställa bl. a. experten Elmqvists uttalande i frågan om värnpliktsalternativ som gjordes i samband med den tidigare omtalade enmansutredningen som låg till grund för förra årets proposition nr 162 och riksdagens beslut. Herr Elmqvist säger: "Utvecklingen i andra länder mot en mer generös syn på u-landstjänst som värnpliktsalternativ liksom den internationella utvidgningen av försvarsbegreppet mot att gälla den totala säkerhetspolitiken gör det angeläget att riksdagen nu tar upp frågan till allvarlig prövning."

Vi sade redan i fjol, och jag vill upprepa detta med än större kraft i år, att utvecklingen i vårt land redan klart visar på behovet av en ändring i värnpliktssystemet. Opinionen härför växer varje dag.

Med siffermaterial har vi i motionen i år visat på hur antalet ansökningar om t. ex. vapenfri tjänst ökat väsentligt. År 1967 var siffran 1 298 mot år 1970 2 956. Därtill kommer att avslagsprocenten för vapenfri tjänst också ökat kraftigt och ökar i accelererande takt: från 8,5 procent år 1967 till hela 74 procent år 1970.

Och, herr talman, det finns ingenting som tyder på att dessa siffror skall upphöra att stiga om inga förändringar genomföres. Klart är emellertid att antalet totalvägrare skulle komma att minska – och detta säger sig ju också försvarsministern vilja arbeta för – om ett reellt alternativ till värnpliktstjänstgöring infördes i Sverige. Som det nu är, finns för de värnpliktiga, som får avslag på sin ansökan om vapenfri

tjänst, bara ettdera: att mot sin övertygelse och vilja utföra värnplikts-tjänstgöringen eller att totalvägra och hamna i fängelse. Alltså: alternativet i dag är "lumpen eller buren".

Därför, herr talman, ett reellt värnpliktsalternativ, organiserat utanför det nationella militära försvarets snäva ram utanför själva det militära systemet, måste enligt vår uppfattning snarast möjligt utredas och införas också i vårt land. Jag kan inte finna några som helst bärande skäl för avslag på motionerna annat än möjligen rädsla för att försvarsutskottets ledamöter i dag har så totalt fel att en utredning av denna art helt kunde rubba deras fastlåsta positioner.

Jag yrkar bifall till motionen 336, vilket också innebär tillmötesgående av yrkandena i motionerna 96 och 177.

Då herr Wikström tidigare under debatten framfört ett yrkande som omfattar bifall till samtliga dessa tre motioner kan vi från vpk-gruppens sida ansluta oss till detta yrkande, då det tillgodoser även vårt eget motionsyrkande.

Herr PETERSSON i Gäddvik (m):

Herr talman! Så sent som i december förra året beslöt riksdagen med anledning av en proposition att det med början år 1972, dvs. nästa år, skall anordnas kvalificerad utbildning med inriktning på utvecklingssamarbete och katastrofinsatser. Utbildningen skall stå öppen också för kvinnor. För män faller utbildningen inom ramen för värnpliktstjänstgöringen och den vapenfria tjänsten och skall kunna utgöra grunden för krigsplacering inom totalförsvaret. Målet för utbildningen är att skapa en reserv för rekrytering av personal för utvecklingssamarbete och katastrofhjälp. Rekryteringen skall främst inriktas på de yrkesgrupper som dominerar inom SIDA:s verksamhetsområde. De som har genomgått utbildningen sammanförs i en särskild kår, beredskapskåren för biståndsinsatser.

Trots att det bara är några månader sedan riksdagen behandlade frågan har försvarsutskottet ingående diskuterat de i år väckta motionerna. Vi har haft föredragningar från departementet, försvarsstaben och SIDA. Utskottet har i sitt enhälliga betänkande föreslagit riksdagen att avslå motionerna.

I motionerna och även i de anföranden som har hållits här – har gjorts gällande att man i andra länder i viss utsträckning godtagit tjänstgöring i internationellt utvecklingsarbete som alternativ till värnpliktstjänstgöring. Vi har därför i utskottet inhämtat ytterligare uppgifter om hur det förhåller sig med den saken. Vi har då kunnat konstatera att de åberopade länderna har andra förutsättningar än Sverige i fråga om personalbehov och personaltillgångar. *Sälunda tillhör alla de länder i Europa som beslutat om tjänstgöring i biståndsarbete i stället för värnpliktstjänstgöring en försvarsallians, dvs. NATO. Inga neutrala länder har ännu medgivit tjänstgöring i biståndsarbete som alternativ till värnpliktstjänstgöring.*

I många länder har man också så god tillgång på värnpliktiga att man inte behöver taga ut hela årsklassen värnpliktiga. Man använder sälunda inte alla årsklasser mellan 20 och 47 år som vi gör. Efter att ha tagit del

Nr 50

Onsdagen den
24 mars 1971

*Tjänstgöring i
internationellt bi-
ståndsarbete som
alternativ till
värnpliktstjänst-
göring och vapen-
fri tjänst*

*Tjänstgöring i
internationellt bi-
ståndsarbete som
alternativ till
värnpliktstjänst-
göring och vapen-
fri tjänst*

av föredragningarna har vi konstaterat att våra 27 utbildade årsklasser behövs i den gällande försvarsorganisationen.

Vi har också konstaterat att den biståndspersonal som mottagarländerna efterfrågar bör ha god skolunderbyggnad och lång yrkeserfarenhet, och sådan erfarenhet är sällsynt bland dem som ännu inte uppnått den ålder då man normalt har fullgjort sin grundläggande värnpliktstjänstgöring.

Jag anser att vi inom utskottet har kommit till en riktig slutsats när vi enat oss om att erfarenheterna av den nya och ännu inte påbörjade utbildningen och dess effekter i olika avscenden bör avvaktas innan riksdagen ändrar förra årets ställningstagande.

Jag yrkar därför bifall till utskottets hemställan.

Herr WIKSTRÖM (fp) kort genmäle:

Herr talman! Utskottets värderade ordförande anförde en rad skäl till att utskottet hade gått på den linje det gjort. Jag tycker nog att resonemanget var litet märkligt. När man säger att de andra länderna har andra förutsättningar — de tillhör NATO — så borde man väl, tycker jag, dra den slutsatsen att vi med utgångspunkt i vår berömda neutralitet skulle behövas på det här området. Och det andra argumentet, att man i dessa länder har en bättre tillgång på värnpliktiga än vi har, stämmer inte riktigt med vad man litet längre fram i betänkandet säger om att det inte är ett så särskilt stort antal som kan komma i fråga. På något sätt går de där argumenten inte ihop.

Fru RYDING (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Till herr Petersson i Gäddvik vill jag säga att vi talar om två helt och hållet olika saker. Redan under föregående års debatt framhöll jag att det förslag, som riksdagen då antog med anledning av propositionen 162, inte alls hade med värnpliktsfrågan att göra, eftersom det framgick att utbildningens mål är att skapa en reserv för rekrytering av personal för bilateralt och multilateralt utvecklingsarbete och för katastrofhjälp. När man granskade propositionen ur värnpliktsynpunkt såg man alltså att värnpliktsfrågan inte berördes. Ingenstans togs frågan upp om ett värnpliktsalternativ. Inga alternativ till värnpliktstjänstgöring utöver vapenfrilagens fanns med i den proposition som vi tog. Vad vi begär nu är ett reellt värnpliktsalternativ till vad vi redan har.

Herr Petersson säger sedan att i andra länder tar man inte ut hela årsklasser värnpliktiga, och de har också andra förutsättningar. Nu har tyvärr inte ÖB 71 kommit i tryck, men den är visst på väg till riksdagens ledamöter. Enligt uppgifter i pressen finns det emellertid ett alternativ i ÖB 71 som just handlar om något liknande också i Sverige. Så det kanske också kan bli aktuellt för var del.

Herr PETERSSON i Gäddvik (m) kort genmäle:

Herr talman! Jag tror att meningsskiljaktigheten mellan herr Wikström och mig mycket beror på hur vi ser på de krav som alliansfriheten ställer på oss just när det gäller de bördor som vi måste lägga på våra värnpliktiga med tanke på landets försvar. Genom att vi är alliansfria och

har ett stort land, som vi vill hålla fredat, måste vi ha en stor personell styrka att sätta in. Det är det som har varit grunden för det ställningstagande som vi har gjort i försvarsutskottet.

Fru Ryding talar om kommande tider, men dem vet vi ingenting om ännu. Fortfarande är det så att med den försvarsordning som gäller anser vi att vi behöver alla vapenföra män till totalförsvaret.

Fru RYDING (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Jag vill bara konstatera att herr Petersson i Gäddvik noggrant underlät att svara på de frågor jag ställde i början av mitt första anförande.

Herr GUSTAVSSON i Eskilstuna (s):

Herr talman! Jag vill odelat ge fru Ryding rätt i en sak, och det är när hon säger att man talar om två olika saker. Det är precis det man gör.

Som redan nämnts har den här frågan behandlats helt nyligen. Då stod u-hjälpsfunktionen starkt i förgrunden. Jag tyckte faktiskt att de som ivrade för denna på ett väl ensidigt sätt "tänkte bort" försvarsfunktionen. Därmed är inte sagt att det var ett dåligt syfte, att det inte var ett angeläget ändamål man talade för när man betonade u-hjälpsfunktionen, men man tänkte alltså bort försvarsfunktionen. Det är nog det som bidragit till att den sistnämnda har skjutits i förgrunden den här gången.

Vi har i vårt land bestämt oss för att föra en neutralitetspolitik i syfte att bevara freden. Detta förutsätter alliansfrihet och förmåga att försvara landet av egen kraft. För att göra klart att vi inte hotar någon har vi byggt upp ett klart defensivt försvar. Som ytan är stor och gränserna långa kräver det värnplikt av den typ vi har. Vi män är ju värnpliktiga i över ett kvartssekel. Då värnpliktig undantas från grundutbildning berövas vårt avvärjningsförsvar inte ett utan 27 möjliga tjänsteår.

Vpk:s förslag har jag väl inte så klart för mig i alla dess detaljer, men dess uppbyggnad, dess milisinriktning är sådan att nog är det också ett försvar som kräver mycket folk.

Det paradoxala är att om vi inte hade den klart defensiva försvarsuppläggning som vi har utan en mera offensiv krigsmakt, byggd för vedergällningsverkan, hade vi haft större möjligheter att generöst avstå värnpliktiga till annan verksamhet. Nu har vi det dess bättre inte ordnat på det sättet och behöver följaktligen alla värnpliktiga.

Fru Ryding återopade ÖB 71 och nämnde att i en av de strukturer som förekommer i det grundmaterial överbefälhavaren har lämnat till de politiska instanserna, finns det ett alternativ som bygger på att inte alla värnpliktiga skall utbildas. Men jag är fullt övertygad om att fru Ryding, när hon har haft tillfälle att se närmare på detta, tar klart avstånd från det alternativet. Det är nämligen just ett sådant alternativ som bygger på starkare vapenverkan, medan den uppläggning vi nu har starkt betonat ett segt defensivt försvar, som så klart är upplagt för att inte hota någon.

Fru Ryding nämnde en passus i utskottets betänkande som talade om att andra länder har det ordnat på annat sätt när det gäller att tillgodose krigsmaktens personalbehov och även hade andra möjligheter att tillmötesgå önskemålet om u-landstjänst. Jag förstår att uttrycket "kulturell

Onsdagen den
24 mars 1971

*Tjänstgöring i
internationellt bi-
ståndsarbete som
alternativ till
värnplikstjänst-
göring och vapen-
fri tjänst*

och språklig gemenskap” har tolkats så att man tror att utskottet har ansett att det skulle vara någon ideologisk gemenskap mellan u-länder och tidigare kolonialmakter. Det är ingalunda så vi i utskottet har sett det. Utskottet menar det enkla och lättfattliga, att när människorna i u-landet i stor utsträckning talar samma språk som den tidigare kolonialmakten, när skolsystemet är uppbyggt på samma sätt, så är det ju lättare att från den tidigare kolonialmakten gå ut och tjänstgöra i t. ex. lärargärning i u-landet än det är för oss som inte har denna överensstämmelse.

U-hjälpsfunktionen är betydelsefull, men då dess personalbehov kan tillgodoses på annat sätt, talar alla skäl för att man bör undvika att låta det tära på värnpliktsförsvaret.

Jag ber i likhet med utskottets ordförande att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr SVENSSON i Kungälv (s):

Herr talman! När vi förra året behandlade det här ärendet var skrivningen och den debatt som fördes, framför allt från utskottets talesman, av den arten att man kunde anta att det fanns en öppning mot vad vi nu kallar för alternativtjänst. Under de omständigheterna tyckte jag för min del, som förra året var motionär, att det inte fanns stor anledning att motionera i år. Man kunde ju göra saken en otjänst genom att den öppning som vi då hade fått möjligen skulle täppas igen av den nya riksdagen.

Och egentligen är dessa farhågor besunnade. Skrivningen är i år, som jag tolkar den och som jag ser saken efter att ha hört försvarsutskottets talesmän från denna talarstol, hårdare än förra året. Jag vill inte säga -- och jag hoppas det är riktigt -- att den öppning som vi då tyckte oss ha fått, blivit tilltäppt, men det har som sagt blivit en hårdare skrivning.

Jag röstade förra året för utskottets förslag med den motiveringen att vi skulle kunna pröva katastroftjänsten, och vi skulle kunna se om vi kunde komma fram på den här vägen mot en alternativtjänst. I år måste jag p. g. a. utskottets skrivning göra tvärtom, herr talman, och jag ber att få yrka bifall till det under överläggningen av herr Wikström framställda yrkandet.

Överläggningen var härmed slutad.

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels det av herr Wikström under överläggningen framställda yrkandet, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Wikström begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller försvarsutskottets hemställan i betänkandet nr 4 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit det av herr Wikström under överläggningen framställda yrkandet.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Wikström begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 231
Nej - 62
Avstår - 14

Nr 50

Onsdagen den
24 mars 1971

*Organisationsstöd
m. m.*

§ 10 Föredrogs

Försvarsutskottets betänkanden:

Nr 5 i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande utgifterna för budgetåret 1971/72 inom handelsdepartementets verksamhetsområde såvitt gäller ekonomiskt försvar

Nr 6 i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i förordningen (1957:343) om oljelagring m. m.

Socialutskottets betänkanden:

Nr 2 i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med anhållan om riksdagens yttrande angående vissa av Internationella arbetsorganisationens allmänna konferens år 1970 vid dess femtiofjärde sammanträde fattade beslut

Nr 3 i anledning av motion om vård av ungdomsvårdsskolelever i eget hem

Kammaren biföll vad utskotten i dessa betänkanden hemställt.

§ 11 Anslag till stöd till idrotten

Föredrogs kulturutskottets betänkande nr 3 i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar om anslag för budgetåret 1971/72 till stöd till idrotten jämte motioner.

Punkten 1

Organisationsstöd m. m.

Kungl. Maj:t hade i propositionen 1971:1, bilaga 11 (punkt 1 7, s. 126-127 i utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för den 4 januari 1971) föreslagit riksdagen att till Stöd till idrotten: Organisationsstöd m. m. för budgetåret 1971/72 anvisa ett reservationsanslag av 45 400 000 kronor.

I detta sammanhang hade behandlats

dels motionen 1971:20 av herr Sjöholm m. fl. vari hemställts att riksdagen vid behandlingen av Kungl. Maj:ts förslag avseende stöd till idrotten beslutade att amatörboxningen inte skulle vara berättigad till något sådant stöd,

dels motionen 1971:21 av herr Sjöholm m. fl.,

dels motionen 1971:369 av fru Ryding m. fl. vari hemställts att riksdagen beslutade ge regeringen i uppdrag att tillskapa ett fristående och obundet organ som mottog, granskade och hade att yttra sig över de

Onsdagen den
24 mars 1971

*Organisationsstöd
m. m.*

olika idrottsorganisationernas anslagsäskanden,

dels motionen 1971:823 av herr Rydén m. fl. vari hemställda att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t begärde att en femårsplan för det statliga stödet till idrotten gjordes upp och förelades riksdagen samt att Kungl. Maj:t tog initiativ till en landsomfattande kampanj för ökad motionsaktivitet i enlighet med vad i motionen anförts.

Utskottet hemställde

1. att riksdagen till stöd till idrotten: Organisationsstöd m. m. för budgetåret 1971/72 anvisade ett reservationsanslag av 45 400 000 kronor,
2. att riksdagen skulle avslå motionen 1971:21,
3. att riksdagen skulle avslå motionen 1971:20,
4. att riksdagen skulle avslå motionen 1971:369,
5. att riksdagen skulle avslå motionen 1971:823 i vad den avsåg en femårsplan för det statliga stödet till idrotten,
6. att riksdagen skulle avslå motionen 1971:823 i vad den avsåg en kampanj för ökad motions aktivitet.

Reservationer hade avgivits

1. av herrar Björk i Göteborg (s), Nilsson i Agnäs (m) och Lenander (s), som ansett att utskottet under 3 bort hemställa,

att riksdagen med bifall till yrkandet i motionen 1971:20 beslutade att medel ur förevarande anslag inte fick utgå till stöd för amatörboxningen,

2. av herr Nilsson i Agnäs (m), fru Mogård (m) och fru Ryding (vpk), som ansett att utskottet under 4 bort hemställa,

att riksdagen i anledning av motionen 1971:369 hos Kungl. Maj:t hemställde att en ändring vidtogs i fråga om idrottsorganisationernas anslagsäskanden i den riktning reservanterna anförde.

3. av herrar Mattsson i Lane-Herrestad (c), Källstad (fp), Sundman (c), Eriksson i Ulfsbyn (c) och Olsson i Kil (fp), som ansett att utskottet under 5 bort hemställa,

att riksdagen med bifall till motionen 1971:823 såvitt nu var i fråga i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställde att en femårsplan för det statliga stödet till idrotten gjordes upp och förelades riksdagen.

Herr BJÖRK i Göteborg (s):

Herr talman! Till kulturutskottets betänkande nr 3 har fogats en reservation, i vilken yrkas att statligt stöd inte skall utgå till boxningen. Bakom det yrkandet ligger en motion av herr Sjöholm.

Jag kan personligen inte till alla delar ansluta mig till herr Sjöholms argumentering i frågan, och jag är inte heller helt övertygad om vederhäftigheten i alla de uppgifter herr Sjöholm lämnat om amatörboxningen. Det avgörande är emellertid att utskottsmajoriteten å ena sidan ställer sig på 1969 års riksdags ståndpunkt, som innebar att man endast med tvekan avstod från att direkt förbjuda amatörboxningen, och å andra sidan menar att amatörboxningen är en så angelägen och värdefull verksamhet att den förtjänar statligt ekonomiskt stöd. Jag finner denna ståndpunkt besynnerlig och yrkar därför bifall till reservationen 1.

Herr OLSSON i Kil (fp):

Herr talman! När riksdagen den 26 maj 1970 behandlade anslagen till idrotten gjorde man det mot bakgrunden av idrottsutredningens förslag och målsättning, dvs. en fördubbling av idrottsanslagen på fem år. Riksdagen uttalade sig dessutom mycket positivt för den plan, det varvschema, som måste gälla för att man skulle nå upp till detta mål, och anslaget blev också i stort sett enligt idrottsutredningens förslag första året.

Självklart skapade denna positiva hållning från riksdagens sida berättigade förväntningar inom idrottsrörelsen om att anslaget till idrotten skulle räknas upp enligt idrottsutredningens förslag. Tyvärr har dessa förväntningar nu svikits. Tempot har alltså sjunkit redan på andra varvet, och varvtiden blir därefter.

Inom idrottorganisationerna har man förberett sig för att på bästa sätt kunna utnyttja de väntade anslagen. Låt mig citera vad Riksidrottsförbundets ordförande Karl Frithiofson skrev i Svensk Idrott nr 1 som kom ut den 9 januari i år. "Vi har - - - under innevarande budgetår planmässigt dragit i gång en apparat som förutsätter en fördubbling av statsanslagen på 5 år om bästa effekt och balans ska uppnås. I dessa spalter har kungjorts hur nya tjänster inrättats och fyllts med bra folk. Denna organisation är inget självändamål. Uppgiften blir att under 1971 få största möjliga effekt ute på fältet. Det är naturligtvis detta som är meningen med vår upprustning. De utökade personella resurserna centralt och ute i distrikten syftar *uteslutande* till att direkt och indirekt ge bättre betingelser för alla de många hundra tusen som med brinnande anda jobbar för idrotten ute på fältet. Det är där idrotten lever och utövas."

Detta skrevs alltså innan regeringen hade lagt fram sitt förslag. Det behövs ingen livligare fantasi för att förstå att den oväntat låga ökningen ställer idrottsorganisationerna inför svåra problem. Planeringsramen har spräckts. Men vad saken *nu* gäller är att reparera skadan genom att - för att tala idrottsspråk - ta igen det förlorade under de återstående varven.

Varför är man då så angelägen om en flerårsplan för idrottsstödet? Varför ställer sig en enig idrottsutredning och idrottsrörelse så starkt bakom detta krav? Självfallet därför att man insett att man genom långsiktig planering får ut mer av satsade medel. En lugn och målmedveten ökning av utbyggnadstakten under en längre period ger ett bättre och säkrare resultat. Det är ju också en väsentlig fördel för samhället om så sker. Genom en successivt ökad samhällssatsning inom ramen för en flerårsplan når man största möjliga effekt av varje satsad krona. Det är god ekonomi. Motsatsen blir lätt följderna om tillfälligheter och improvisationer får avgöra storleken av samhällets insatser. Detta är någonting som Riksidrottsförbundet tidigt insett, inte minst därför att man sedan länge tvingats planera sina knappa resurser med tanke på t. ex. Olympiska spel och andra internationella tävlingar som ju återkommer med upp till fyra års intervall. Lika väl som en ojämn löpning försämrar en löparens resultat även om viljan är aldrig så het, lika väl försämrar en ryckig och oplanerad resurstilldelning idrottsrörelsens möjligheter att nå sina mål - ambitionerna må vara aldrig så starka.

Herr talman! Jag vill hävda att ett bifall till reservation nr 3 vid punkten 1 i kulturutskottets betänkande nr 3 innebär ett tillmötesgående av vår största folkrörelse som kommer att bli samhället till stor nytta i framtiden.

Man behöver verkligen inte hemfalla åt någon idrottsromantik för att konstatera att Riksidrottsförbundets organisationer har lyckats där andra folkrörelser ofta misslyckats. De har nämligen lyckats fånga upp de stora ungdomskullarna. Av de över 2 miljoner medlemmar som Riksidrottsförbundet rapporterar är inte mindre än 1,2 miljoner mellan 12 och 25 år.

Att man lyckats ge så många unga en meningsfull fritidssysselsättning är naturligtvis ytterst värdefullt för samhället. Att man genom att stimulera breddidrotten bidrar till att minska de miljardbelopp samhället varje år förlorar genom välfärdens folksjukdomar och som enligt läkarexpertis i grunden till stor del beror på bristande motion är givetvis också positivt.

När arbetstiden minskar och fritiden ökar, erbjuder idrotten en aktiv fritidsmiljö. Den fyller för många ett behov av spänning, lek, avkoppling och omväxling. Det gäller också i viss mån de många miljoner åskådare som varje år söker sig till idrottsevenemangen. Behöver någon en illustration till det sistnämnda rekommenderar jag ett besök i riksdagens TV-rum, som inte ens under de mest intressanta politiska debatter som sänds i TV är så sprängfyllt som när Tre Kronor spelar en match i VM i Bern.

I sin bästa form ger idrotten utlopp för en leklust och livsglädje som inget mätinstrument kan registrera men som är utomordentligt värdefull både för individen och för samhället. Ytterligare många positiva faktorer skulle kunna räknas upp.

Det är mot bakgrunden av dessa fakta beklagligt att kulturutskottets majoritet -- i det här fallet socialdemokrater och moderater -- inte velat tillstyrka de krav på en femårsplan för idrottsstödet som förts fram i motion nr 823 av herr Rydén m. fl.

Till socialdemokraterna i utskottet vill jag till sist bara säga: Ni har ju så ofta fått rådet att lyssna på rörelsen. Varför inte vända ett öra mot den i särklass största folkrörelsen i vårt land -- idrottsrörelsen? Den är väl värd att lyssna till.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservationen 3 vid punkten 1 i kulturutskottets betänkande nr 3, som har herr Mattsson i Lane-Herrestad som första namn.

I detta anförande instämde herrar Tobé, Carlström och Henmark (samtliga fp).

Fru RYDING (vpk):

Herr talman! Till kulturutskottets betänkande nr 3 har fogats en reservation, nr 2, som baserar sig på vår motion nr 369. Vi vill med denna motion åstadkomma en ändring av det förhållande som innebär att Riksidrottsförbundet får fungera som statsmyndighet i så måtto att dess styrelse skall ha hand om förvaltningsuppgifter som hänför sig till

organisationsstödet till idrotten och – märk väl – även för sådana organisationer som inte är anslutna till Riksidrottsförbundet, såsom t. ex. Korporationsidrottsförbundet och andra.

När denna ändring i administrativt avseende gjordes förra året fanns det flera motioner av samma natur som den vi har väckt i år. Under debatten i andra kammaren i maj månad framfördes också många starka argument av ett flertal olika talare med olika partifärg mot ett sådant förfaringssätt som propositionen föreslagit och som beslutades av riksdagen.

Vi är fortfarande av den meningen, som t.ex. herr Bo Martinsson så fint uttryckte det i debatten, att det finns vissa inadvartenser i denna organisationsform. Den är rent principiellt felaktig. Riksidrottsförbundet skall inte tilldelas en sådan funktion, antingen man nu har fått två representanter i sin styrelse från Kungl. Maj:t eller ingen alls.

Det rådde bland remissinstanserna till idrottsutredningen inte heller någon som helst enighet om detta förfaringssätt. Läser man remissyttrandena, finner man många invändningar av olika slag. Jag har här en del av dessa remissyttrandena. Jag skall inte vid denna sena timme trötta er med att läsa ur dem. Men det är mycket intressant som står där. Det gäller t. ex. vad LO, SSU, Korpen m. fl. säger.

Jag kan tyvärr inte underlåta att också i år peka på vad statens ungdomsråd har uttalat, nämligen att ett förfaringssätt liknande det som riksdagen godkände förra året i fråga om organisationsstödet till idrotten medför sådana principiella nackdelar som knappast någon annan folkörelse skulle kunna tänkas acceptera. Vidare, säger ungdomsrådet, är det ytterst tveksamt om staten skall utse och placera ledamöter i enskilda organisationers styrelser. Det är enligt ungdomsrådet märkligt att dessa representanter får extraordinära befogenheter i förhållande till de förtroendevalda, som har en betydande medlemsopinion bakom sig. Dessa synpunkter delades i stort också av ABF.

Nu vill emellertid kulturutskottets majoritet inte göra någon ändring, därför att det har gått bra just i år med anslagsfrågorna för t. ex. Korpen och, säger man, därför att denna organisationsform så nyligen har beslutats. Men detta, herr talman, är inga argument. Har man nyligen gjort något felaktigt, så skall man alltså enligt utskottsmajoritetens mening inte rätta till detta så snart som möjligt.

Enligt vår och reservanternas mening borde riksdagen omgående rätta till det felaktiga beslut som fattades i fjol, och därför, herr talman, ber jag att få yrka bifall till reservationen 2, som har fogats till kulturutskottets betänkande nr 3.

Herr MATTSSON i Lanc-Herrestad (c):

Herr talman! I statsverkspropositionen föreslås att anslaget Stöd till idrotten: Organisationsstöd m. m. skall ökas från 40,4 miljoner kronor för innevarande budgetår till 45,4 miljoner kronor för nästa budgetår, alltså en ökning med 5 miljoner kronor. Utskottet tillstyrker detta förslag.

I anslutning till denna punkt har ett antal motioner väckts, vari föreslås att något stöd till amatörboxningen inte skall lämnas, att

Nr 50

Onsdagen den
24 mars 1971

Organisationsstöd
m. m.

amatörboxningen skall förbjudas och att regeringen skall få i uppdrag att tillskapa ett fristående och obundet organ som mottager, granskar och har att yttra sig över de olika idrottsorganisationernas anslagsäskanden.

Beträffande det sistnämnda, alltså ett fristående obundet organ som skall dela på pengarna, skall enligt utskottets mening inte Riksidrottsstyrelsen uppträda såsom någon speciell företrädare för Riksidrottsförbundet utan skall fullgöra sina uppgifter helt objektivt. Det är inte fråga om att Riksidrottsstyrelsen skall agera som en part vid fördelningen och gynna vissa idrottsorganisationer på andras bekostnad.

Det är riktigt som fru Ryding säger att Kungl. Maj:ts skall representeras av två ombud när medlen fördelas. Dessa ombud skall vara till hjälp inte minst för de organisationer som står utanför Riksidrottsförbundet. När beslutet om dessa ombud fattades i fjol skrev utskottet att det ville förordna att utanför Riksidrottsförbundet stående organisationer tillförsäkras rätten att inför Kungl. Maj:ts ombud genom särskild föredragning presentera sina anslagsframställanden innan de behandlas i Riksidrottsstyrelsen. Ombuden har ju genom ett sådant förfaringsätt möjligheter att få en grundlig information om dessa organisationers synpunkter på frågor som rör organisationsstödet.

Reservanterna anser det nu principiellt felaktigt att Riksidrottsförbundet får fungera som statsmyndighet när dess styrelse har hand om förvaltningsuppgifter som hänför sig till organisationsstödet till idrotten. De framhåller att denna ordning beslöts av förra årets riksdag trots att den avstyrkts av tunga remissinstanser. Samtliga tre reservanter var med när riksdagen behandlade detta ärende förra året, och jag förmodar att de minns hur det då talades om att man i utskottet enats om en kompromiss och att det var den kompromissen som riksdagen godtog. I utskottet hade man beaktat synpunkter som framförts av såväl remissinstanser som motionärer. Man hade sökt tillmätessgå organisationer som Korporationsidrottsförbundet, Skid- och friluftsförbundet m. fl. som framfört önskemål om att få med några som de betraktade som sina speciella företrädare eller ombud.

När beslutet fattades beaktade man alltså vad som anförts i remissyttranden och motioner, och då var det väl ändå ett tillmötesgående. Det är inte alls säkert att vi skulle få samma svar om frågan gick ut på remiss nu. Beslutet fattades också så sent som förra året, och vi har inte någon lång erfarenhet att bygga på.

Vad sedan gäller boxningen så har utskottet avstyrkt förslaget om att amatörboxning skall förbjudas i vårt land. Utskottet anser att de säkerhetsföreskrifter som riksdagen rekommenderade 1969 snarast möjligt skall genomföras, om så inte redan skett. Dessutom vill utskottet att det ständigt arbetas på att minska riskerna för de skador som kan uppstå på grund av boxning. Vi har särskilt pekat på säkerhetsföreskrifterna om handskar, ringunderlag och hjälmar.

Vidare har yrkats i reservationer och även nämnts här i kammaren att man inte skulle lämna något statsstöd till amatörboxningen. Utskottsmajoriteten har ansett att Riksidrottsstyrelsen får avgöra detta. Majoriteten är av den mening att Riksidrottsstyrelsen får fördela pengarna. Vi har förtroende för den och vill inte till riksdagen flytta över problemet

med fördelningen av medlen till de olika förbunden. Några närmare direktiv för fördelningen av det ekonomiska stödet vill utskottet således inte utfärda.

Herr Olsson i Kil har talat för reservationen 3 som gäller en femårsplan för det statliga stödet till idrotten. Jag är av den mening att det skulle vara av värde, om man åtminstone något så när visste hur mycket pengar man framåt i tiden kunde förfoga över, vilket skulle vara fallet om vi hade en rullande femårsplan.

Många har väldiga ambitioner och vill utträtta stora saker på idrottens område. När de sedan skall förverkliga sina planer, märker de ganska snart att det kostar mycket pengar. Många gånger står inte dessa pengar till förfogande. Om man visste hur det rent ekonomiskt skulle ligga till under de närmaste åren, tror jag att det skulle vara lättare att anpassa sig för att få balans mellan resurser och önskemål.

Herr talman! Med det anförda yrkar jag bifall till reservationen 3 beträffande femårsplanen för det statliga stödet till idrotten och i övrigt bifall till utskottets hemställan.

Herr LARSSON i Vänersborg (s):

Herr talman! Kulturutskottets ordförande har redan motiverat utskottsmajoritetens inställning till anslagsfrågorna liksom också majoritetens inställning till föreliggande motioner. Jag skall därför närmast säga några ord om den reservation, som herr Olsson i Kil och även senare herr Mattsson i Lane-Herrestad talade för. Låt mig dock med några få ord först göra ett litet klarläggande av reservationen 1 av herr Björk i Göteborg m. fl., eftersom det finns ett motiv till att utskottet inte kunnat följa herr Björk och hans medreservanter på den punkten.

Vi har i utskottet hävdad den uppfattningen att om man vill erkänna amatörboxningen, måste man också vara med om att bevilja de medel som den behöver för sin verksamhet. Av innevarande budgets anslag går 17 150 000 kronor till Riksidrottsförbundet, en summa som detta sedan har att fördela enligt de principer som herr Mattsson tidigare redogjort för. Endast 120 000 kronor av detta belopp går till Svenska boxningsförbundet, och en stor del av anslaget används bl. a. till kurs- och amatörverksamheten. Om riksdagen ger eftertryck åt ökade säkerhetsföreskrifter, blir därför — om man vill nå fram till ett resultat — en nödvändig konsekvens att Boxningsförbundet också får hjälp att skaffa sådan materiell utrustning som är erforderlig. För genomförandet av de krav som riksdagen ställer är det enligt utskottsmajoritetens uppfattning alldeles naturligt med ett bidrag från staten för den verksamheten.

När det sedan gäller reservationen 3 har såväl herr Olsson i Kil som herr Mattsson i Lane-Herrestad varit inne på femårsplanstänkandet. Det räcker med att tala om att vi ganska nyligen hade en debatt här i kammaren då vi diskuterade femårsplanerna på ett annat verksamhetsområde, men då riksdagen med ganska klar majoritet vände sig emot dessa tankegångar. När herr Mattsson i dag motiverade sin reservation gjorde han det emellertid på ett betydligt mer försynt och försiktigt sätt än exempelvis herr Olsson. Jag vill framhålla att om man inte genomför femårsplaner på andra områden torde det vara av samma skäl som

utskottsmajoriteten har i detta ärende.

Till sist, herr talman, vill jag säga till herr Olsson att om inte socialdemokratin hade varit så positiv till svensk idrottsrörelse så hade den aldrig fått de anslag den nu har. Socialdemokraterna har varit med om att stödja idrottsrörelsen långt innan herr Olsson gjorde sin entré här i riksdagen.

Med det anförda, herr talman, ber jag att på samtliga punkter få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr OLSSON i Kil (fp) kort genmäle:

Herr talman! Det fanns åtminstone ett riktigt påstående i Herbert Larssons senaste anförande och det var att riksdagen har beslutat om anslag till idrotten innan jag gjorde mitt inträde i den här kammaren. Men det var också i stort sett det enda som var riktigt i hans resonemang om planering. Han vänder sig emot planering på detta område precis som han gör det på alla andra områden utan att anföra några speciella skäl.

Låt mig då få be herr Larsson att nämna något område där planering har lett till ett negativt resultat eller till ett sämre resultat än ingen planering alls. Idrottsrörelsen är ju när det gäller långtidsplanering ett föredöme. Samtliga Riksidrottsförbundets specialförbund har sedan två år tillbaka femårsplaner. Man har insett, vilket många andra borde inse, att långtidsplanering är nödvändig för att man skall nå ett bra resultat. Det kan ju inte vara idrottsrörelsens fel att regeringen inte vill arbeta efter en rullande femårsplan beträffande sin egen budget. Är det någon som skall kritiseras när det gäller långsiktighet är det inte idrottsrörelsen utan i så fall regeringen. Karl Frithiofson, som är Riksidrottsförbundets ordförande, har tydligen funnit det förenligt med sitt ansvar som f. d. arbetande inom regeringskretsen som statssekreterare att verka för en långtidsplan för idrottsrörelsen.

Jag tror att dessa svepskäl egentligen inte är någonting annat än den obofärdiges förhinder. Det centrala är ju att samhället genom att tillmötesgå idrottsrörelsens önskan får ut bästa möjliga av varje satsad krona. Det är, Herbert Larsson, god ekonomi.

Med detta vill jag än en gång yrka bifall till reservationen 3.

Herr SJÖHOLM (fp):

Herr talman! Jag skall tillåta mig att säga några ord – det skall inte bli så många – i boxningsfrågan eftersom jag har ägnat den ett visst intresse genom åren.

Det är egentligen en ödets ironi att boxningsfrågan nu har hamnat i kulturutskottet. Om det utskottet skulle leva upp till sin förpliktande benämning skulle naturligtvis därmed all boxnings saga vara all i detta land. Nu är det dessvärre inte så väl.

Jag skall fatta mig mycket kort och bara ta upp tre punkter. För det första har vi en högst orimlig lagstiftning. Vi förbjuder proffsboxning men vi tillåter amatörboxning. Det innebär att en boxare, som tar betalt över bordet och uppträder vid boxning kan åka i fängelse på sex månader. Men om en boxare som inte tar betalt eller tar betalt under bordet utför exakt samma handling skall han understödjas med statliga

medel. Det är väl ändå en orimlig lagstiftning – helt orimlig måste jag säga. Men så är det! Jag tror att herr Björk i Göteborg i viss mån var inne på den tanken, men jag skall återkomma till honom i nästa punkt.

När vi förbjöd proffsboxningen fick amatörboxningen en villkorlig frihet, villkorad av 16 punkter, som den medicinska kommittén hade satt upp. Nu har man icke levt efter dessa punkter. Jag förmodar att herr Björk, när han gav mig en litet ful tillvitelse – det tycker jag faktiskt – att jag inte var vederhäftig, avsåg att jag har påstått att man har brutit mot åtskilliga av dessa punkter. Jag kan bevisa, herr Björk, på alla de punkter jag skrivit om i motionen, att man icke har följt de anvisningar som riksdag och regering ställde upp. Mest flagrant är det när det gäller åldersgränsen, när det sades att man skulle höja minimiåldern från 16 till 17 år. I stället har man t. o. m. skickat en 16-åring till landskampsboxning mot en mycket svår motståndare. Han blev mycket riktigt också slagen knock out, vilket för resten visades i TV. Jag kan visa herr Björk bilder på 15- och 16-åringar, ja t. o. m. 14-åringar, som tävlingsboxare. Man har börjat med s. k. knatteboxningar med deltagare från 12 år och visar då ett cynisk förakt inte bara för vad riksdag och regering har beslutat utan också för dessa unga pojkars hälsa.

Den tredje punkten gäller just att man fortfarande skall understödja amatörboxningen. Det ligger en logisk tanke i att säga att riksdagen inte skall örönmärka pengarna. Men nu har samhället faktiskt tagit avstånd från all boxning. Det gjordes i den proposition som var signerad justitieminister Kling och som vår nuvarande justitieminister sade sig instämma i helt och fullt när han talade för den. Det är väl ändå litet egendomligt, när samhället tagit avstånd från boxning, att vi då skall understödja den med skattemedel. Ingen kan bestrida att vi tog avstånd från all boxning. Det var, som herr Björk också påminde om, snudd på att man förbjöd all boxning. Det fanns ett fullt utformat förslag från justitiedepartementet, som innebar förbud för all boxning.

Det måste ändå, herr talman, vara oegentligt och orimligt att riksdagen dels fördömer en viss hantering och dels – en tid senare – beslutar att den skall tilldelas statliga medel. Det är vad vi gör. Jag litar inte på Riksidrottsförbundet i detta sammanhang. Jag har faktiskt försökt att få besked från Riksidrottsförbundet i en tidningsartikel. Då förklarade man att man inte polemiserar i pressen, men att man mycket gärna kunde ge svar brevledes. Det har jag försökt få, men inte fått. Jag tycker att det är ganska egendomligt att man inte svarar – inte därför att det är jag som boxningsfiende som frågar utan därför att det är en representant för riksdagen, som ändå ger Riksidrottsförbundet medel.

Jag skall inte säga mer i detta sammanhang, herr talman, utan yrkar bifall till reservationen 1 och dessutom till reservationen 3, som jag tycker är alltigenom förnuftig.

Herr BJÖRK i Göteborg (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag vill gärna understryka för herr Sjöholm att när jag förklarade mig inte vara helt övertygad om vederhäftigheten i hans uppgifter hade jag som bakgrund att det inom utskottet har lämnats uppgifter, som i viss utsträckning gått i strid med vad han anfört. Jag

saknar anledning att här ta ställning i sanningsfrågan.

Problemet huruvida Boxningsförbundet har respekterat föreliggande föreskrifter är inte avgörande för mitt ställningstagande. Jag tycker att frågan är mycket enklare än så. Det gäller helt enkelt att man här vill ge pengar till en verksamhet, vars värde uppenbarligen inte låter sig bevisas. Tvärtom är detta värde utomordentligt tveksamt.

Jag vill i sammanhanget uttrycka min förvåning över herr Larssons i Vänersborg uttalande att när man erkänt amatörboxningen, då måste man också ge den medel. Det finns åtskilliga verksamheter i detta samhälle som vi tolererar, men vi kommer för den skull inte på idén att ge dem pengar. Vi har väl ännu inte hittat på att förbjuda bingo, men vi har inte heller kommit på idén att ge statsanslag till bingoanordningar.

Herr MATTSSON i Lane-Herrestad (c) kort genmäle:

Herr talman! Det är möjligt att Riksidrottsförbundet inte har svarat på brev från herr Sjöholm, men man har i stället svarat på brev från utskottet. Man har sålunda meddelat att det vid Boxningsförbundets årsmöte 1970 beslöts att tävlingsåldern för juniorboxare med omedelbar verkan skulle höjas från 16 till 17 år. Det finns också andra punkter, där man har givit besked, t. ex. om att det vid Svenska boxningsförbundets årsmöte i oktober 1969 beslöts att tävlingslärare har rätt att ingripa i och avbryta en match. Den bestämmelsen har alltså gällt sedan ett och ett halvt år tillbaka. Det är bara några exempel på fall där man har givit ett utförligt svar.

När det sedan gäller påståendet att Riksidrottsförbundet inte skulle anslå medel till amatörboxningen vill jag än en gång påpeka att vi anser att den saken får man klara inom Riksidrottsstyrelsen. Man kan ju komma till den uppfattningen att Boxningsförbundet behöver medel för att kunna uppfylla de önskemål som vi har om ännu bättre säkerhetsbestämmelser, och då har vi inte ansett att man skall hindras från att lämna anslag.

Herr SJÖHOLM (fp) kort genmäle:

Herr talman! Till herr Björk i Göteborg skall jag bara säga att jag tycker att man skall vara fullt förvissad om en persons ovederhäftighet innan man insinuerar att denna finns. Det är det riktiga beteendet.

Sedan vill jag till herr Mattsson i Lane-Herrestad säga att jag kan bevisa att man har brutit mot åtminstone fem sex av dessa punkter. Beträffande åldern är väl knattetolvåringarna mindre än 17 år, herr Mattsson. Det kan väl ingen bestrida. Det är ju fullt klart. Man har skrivit i tidningarna härom och man har återgivit bilder från det. Jag kan visa bilder på 14-15-åringar som håller på att boxas. Jag vill också peka på den 16-åring som boxats i landslaget. Jag kan på varje punkt bevisa att mitt påstående är riktigt.

Man föreskrev vidare att det helst skall vara en veckas mellanrum mellan de tillfällena när en boxare släpps upp i ringen. Åtminstone skall det aldrig vara mer än en match på samma dag. Det finns många exempel på att man har brutit mot det också.

Det finns en boxare i boxningsklubben Enighet i Malmö, som heter

Ottosson, och den bästa boxare vi har heter Putte Palm. De boxas nästan var och varannan dag, flera matcher i veckan. Det är sant, herr Mattsson. Om Boxningsförbundet sagt något annat, är det däremot lögn.

Det står också i en punkt att man inte skall skicka upp ojämn boxare mot varandra. Den 16-åring som man skickade upp mot en av Polens allra bästa och mest rutinerade boxare blev slagen knock out. Det var ett brott mot bestämmelserna och det finns massor av sådana brott.

Herr MATTSSON i Lane-Herrestad (c) kort genmäle:

Herr talman! Ja, det är möjligt att herr Sjöholm kan lämna de här bevisen, men det är ju i så fall inte med Boxningsförbundets gillande som allt detta sker, eftersom man där har fattat de beslut som meddelats i upplysningarna till oss. Det tar kanhända sin tid innan man får det att slå igenom ute i klubbarna. Det som jag förut refererade är emellertid vad Boxningsförbundet säger att man har beslutat.

När det gäller knatteboxningarna lär det vara så att man låter ungdomarna bedriva något slags gymnastiska övningar. De har enligt de uppgifter vi har fått helt andra saker för sig än direkt boxning.

Herr SJÖHOLM (fp) kort genmäle:

Herr talman! Jag vet inte om herr Mattsson i Lane-Herrestad riktigt förstått vad detta innebär. Knatteboxning är boxning och inte något slags gymnastiska övningar. När herr Mattsson säger att Boxningsförbundet inte har vetskap om detta vill jag säga, att det är Boxningsförbundet självt som har iscensatt det. Det är förbundet självt som har startat knatteboxningarna och det var också det som tog ut den Stockholmsboxare som var 16 år till landslaget.

Boxningsförbundet står bakom allt detta. Säger man något annat är det fortfarande ingenting annat än lögn, herr Mattsson.

Herr RYDÉN (fp):

Herr talman! Herr Larsson i Vänersborg har redogjort för utskottsma-joritetens ställningstagande och i en liten kort mening anført varför man inte skulle kunna bifalla förslaget om en femårsplanering. Skälet är att det inte finns någon sådan på andra områden, sade herr Larsson. Jag har en annan uppfattning, och därför har jag i en motion, nr 823, framfört synpunkter och krav på en mera långtgående planering av det statliga stödet till idrotten. Ett bifall till denna motion skulle från idrottens sida tas som ett förtroende och en uppskattning av idrottsrörelsens verksamhet men också ge de tusentals frivilligt arbetande krafterna nytt mod och inspiration att jobba vidare inom vårt lands största folkrörelse, i folkhälsans och ungdomsfostrans tjänst.

I dagens välfärdssamhälle, som stundom kan vara mycket stressande, behövs en meningsfull sysselsättning på den ökade fritiden. Där har inte minst idrotten en mycket stor mission att fylla.

Sambandet mellan toppidrott, motions-, korporations- och ungdoms-idrott är betydelsefullt. Toppidrotten tjänstgör som inspiratör för motions- och korporationsidrott, men framför allt sporrar den våra ungdomar till ökat deltagande i en sund fritidssysselsättning. Som

underhållare skänker toppidrottsmännen spänning och avkoppling till miljontals människor världen över, inte minst i vårt land och just i dessa dagar, då vårt VM-lag i ishockey – hittills i varje fall – mycket framgångsrikt kämpar om VM-medaljer nere i Schweiz. Som herr Olsson i Kil tidigare nämnde, har riksdagens ledamöter också visat ett mycket stort intresse. Trängseln är större i TV-fåtöljerna än i plenisalens bänkar. Jag hoppas verkligen att intresset finns kvar tills vi litet senare skall avgöra den här frågan vid omröstningen.

Att ge människor möjlighet till idrott och friluftsliv, att stödja och aktivera dem till denna hälsoträning, är investeringar som från samhällets sida måste anses mycket lönsamma. Människans välbefinnande, den gemenskap och den trivsel som idrott och friluftsliv skapar, inte bara undanröjer en del av de problem som bristen på meningsfull fritidssysselsättning skapar utan utgör också en grundförutsättning för att nedbringa sjukvårdskonsumtionen. Det måste slås fast att såväl stat och kommuner som näringsliv och organisationer har ett gemensamt ansvar för att på detta sätt skapa en god hälsosituation som är en förutsättning för fortsatt standardstegring. Idrottens och friluftslivets värde bör alltså vara oomtvistligt.

Vi hade för någon vecka sedan en både lång och intensiv debatt i denna kammare om mellanölet och vilka skadeverkningar detta har på vår ungdom, särskilt som problemet enligt vad som nu konstaterats trängt ännu längre ner i mycket unga åldersgrupper. Man behöver en kväll inte gå så hemskt långt utanför det här husets väggar för att hitta vinddriven ungdom, som tydligen saknar den form av fritidssysselsättning som jag har talat om och som jag kallat meningsfull. Tag därför vara på, uppmuntra och stimulera de tusentals frivilligt arbetande krafter som vi har i vår idrottsrörelse!

I detta sammanhang skall naturligtvis nämnas att på det här området gör andra organisationer också mycket stora insatser – nykterhetsrörelsen, scoutrörelsen och religiösa ungdomsrörelser, för att nämna några stycken.

Men det är mycket klart bevisat att idrotten har lättast att samla de största skarorna bland ungdomen i sin verksamhet. Idrotten och dess organisationer är i behov av inte enbart det årliga ekonomiska stödet från statens sida för planeringen av sin verksamhet utan den behöver också ett positivt svar av riksdagen för ett mera långsiktigt ekonomiskt stöd i form av en femårsplan i likhet med den som idrottsutredningen framlade i sitt betänkande 1969. Idrotten har på grund av sin alltmer ökande omfattning och inte minst på grund av det ökande internationella utbytet fått allt fler arbetsuppgifter som kräver högre kostnader för sin administration. Även om det fortfarande är de mycket stora ideella insatserna från ledarnas sida som driver fram idrottsrörelsen har föreningarna fått vidkännas mycket högre kostnader än tidigare bl. a. för administratörer, lokaler och kanslier.

Till slut, herr talman, det är av stor vikt och det är samhällets absoluta skyldighet att satsa så mycket på denna verksamhet i ungdomsvårdande syfte som våra personella och ekonomiska resurser tillåter. Det är på ungdomen vi skall bygga morgondagens samhälle. Vi är för sent ute med

vår hjälpverksamhet, då vi i allt större utsträckning måste ta hand om och hjälpa ungdom som gått vilse och hamnat på fel väg. Riksdagen kan i dag visa rätta färdriktningen genom att stödja reservationen 3 av herr Mattsson i Lane-Herrestad m. fl.

Herr talman! Jag yrkar bifall till denna reservation.

Herr NORRBY i Gunnarskog (c):

Herr talman! Jag har inte begärt ordet i denna fråga – angående stödet till idrotten – för att uppträda som försvarare av boxningen. Jag anser mig inte ha anledning därtill. Dessutom tycker jag att boxningens organisationer själva klarar av den saken.

Men, herr talman, jag tycker att det finns anledning att något beröra herr Sjöholms argument mot boxningen som han använder i motionerna 20 och 21 och som han även upprepat här i kammaren i kväll. I motionen 21 åberopar han vissa punkter i den nordiska expertkommitténs utredning angående boxningens skadeverkningar och säger att dessa punkter inte iakttagits av Svenska boxningsförbundet utan har på det grovsta åsidosatts. Han säger att han har bevis för detta, och han vill även lägga fram dem här i kammaren, säger han, om inte timmen vore så sen.

Mot detta står vad utskottets ordförande relaterat, nämligen att vi faktiskt fått svar från Boxningsförbundet. Jag vill ändå ta kammarens uppmärksamhet och tid i anspråk för att läsa några rader ur detta svar. Så här säger förbundet mot slutet i sin skrivelse: "Slutligen vill vi framhålla att det vore önskvärt om motioner i olika frågor hade ett sakligt innehåll baserat på grundliga undersökningar för att kunna lämna fakta. Det är vår förhoppning att andra motionärer i frågor av betydligt större räckvidd inte försöker förvränga fakta då det kan innebära att riksdagens folkvalda ledamöter blir vilseledda och föres till ett felaktigt beslut.

I denna fråga har motionärerna uppenbarligen inte ansett sig behöva fakta."

Jag vill bara konstatera att här står uppgift mot uppgift.

Det verkar, herr talman, som om Boxningsförbundet och Riksidrottsförbundet försökt eliminera de skadeverkningar som ansetts föreligga inom boxningssporten. Jag tänker på de olika åtgärder som dessa organisationer vidtagit, t. ex. fastställande av nedre åldersgräns, rätt för tävlingsläkare att ingripa i en match, medelsanvisning för forskning för att få fram bättre material i handskar och golv osv.

Jag tycker att herr Sjöholm är vårdslös med ordvalet när han säger att Svenska boxningsförbundet bluffar och att det grovt åsidosätter av riksdagen lämnade föreskrifter samt att boxningsledare i många fall har en cynisk inställning till de risker för livslånga skador som boxningen medför. Till detta kan läggas de synpunkter som herr Sjöholm har framfört i en artikel i Dagens Nyheter den 7 mars: "De missnöjda får väl trösta sig med åsynen av detta blod som ännu så länge tillåts sippra fram i svenska amatörboxningstävlingar." Med de missnöjda avsåg herr Sjöholm i det här fallet de TV-tittare som antogs inte skulle få se matchen Clay - Frazier. Jag tycker nog att herr Sjöholm slår under bältet, vilket i boxningsringen skulle medföra diskvalifikation. Jag känner flera boxningsledare, och de verkar nästan snälla jämfört med den bild man får av

herr Sjöholm, om man bedömer honom efter ordvalet i hans artiklar och motioner.

Jag sade att jag inte skulle uppträda som försvarare för boxningen; jag måste dock reagera mot det sätt som begagnats för att svärta ned en idrottsgren. I dag är det boxningen som tagits fram till beskådande. Vad är det som säger att inte nästa steg blir att ge sig på fotbollen, ishockeyn – där det verkligen förekommer tuffa tag men där man genom olika åtgärder har eliminerat en stor del av skaderiskerna –, utförsäkningen eller någon annan idrottsgren, som kan anses medföra risker för den utövande? Det är sett ur den synvinkeln som jag reagerar mot det av herr Sjöholm framförda förslaget om förbud mot boxning.

Till herr Sjöholms försvar skall sägas att han är konsekvent; han vill både förbjuda boxningen och förhindra att anslag utgår till den. De reservanter som inte vill att anslag skall utgå till sporten i fråga har jag svårt att förstå. Skall boxningen vara kvar som idrottsgren måste den också få anslag för att man skall kunna skaffa fram bättre utrustning, förbättra träningen osv. Ett uteblivet anslag skulle enligt mitt förmenande medföra att det skulle bli farligare – om det nu är farligt – för unga grabbar som vill pröva sina krafter i en boxningsring. De flesta idrottsgrenar har väl en plus- och en minussida, och man bör försöka göra en helhetsbedömning av sporten innan man fördömer den.

Med vad jag här har anfört ber jag, herr talman, att få yrka bifall till vad utskottet hemställt beträffande motionerna 20 och 21.

Jag vill också, när jag ändå har ordet, beröra motionen av fru Ryding m. fl. angående tillskapandet av ett självständigt organ som i Riksidrottsförbundets ställe skulle handha fördelningen av organisationsstödet.

Jag kan inte förstå annat än att motionen bygger på antaganden och farhågor som uttrycktes i några remissvar när det gällde utredningen Idrott åt alla. Systemet med Riksidrottsförbundet som så att säga fördelande myndighet har enligt mitt förmenande fungerat bra. Det har för övrigt fru Ryding själv konstaterat i dag; hon har alltså samma åsikt som jag i den frågan. Jag tror att det är felaktigt att framställa t. ex. Korporationsidrottsförbundet och några andra organisationer som förfördelade när det gäller fördelningen av de statliga medel som står till förfogande. Korporationsidrottsförbundet har självt i en broschyr sagt att staten varit generös i fråga om anslag så att förbundet har kunnat hålla i gång sin planerade verksamhet i full omfattning.

Jag yrkar alltså bifall till utskottets hemställan beträffande motionen 369.

Slutligen vill jag yrka bifall till reservationen 3 av herr Mattsson i Lane-Herrestad m. fl. Det skulle vara av stort värde om idrottsrörelsen mera konkret finge besked om vilka anslag som kunde räknas under en längre tid än vad som nu är fallet.

I övrigt instämmer jag i utskottsordförandens argumentation och inlägg i denna fråga.

I detta anförande instämde herrar Stridsman, Torwald, Dockered och Bengtsson i Göteborg (samtliga c).

Herr SJÖHOLM (fp) kort genmäle:

Herr talman! Jag är naturligtvis tyvärr tvungen att bemöta denna gruvliga salva.

Talaren är väl nybörjare i boxningsdebatten — det var länge sedan vi i riksdagen kom ifrån att jämföra boxning med t. ex. fotboll och ishockey. Jag har inte tid att undervisa om det nu, men skillnaden är ju själva syftet med utövningen. Om man tittar på TV här innanför och det är en ishockeyspelare som slår en annan i ansiktet så blir han avbläst och utvisad, men den boxare som slår den andre knockout och medvetslös blir inte utvisad. Han har precis gjort vad han skall i boxning. Vi hinner inte med det här nu, men vi kan kanske ta en privat lektion sedan.

Sedan till beläggen! Det här yttrandet var alldeles onödigt, för jag har redan sagt att jag kan bevisa allt det jag har skrivit i motionen. Boxningens rikstränare — Persson heter han — sitter i TV och talar om att nu skall vi rekrytera knatteboxare, nu skall vi börja med 12-åringar, för vi har ingen rekrytering bland 16-, 17- och 18-åringar. De är numera så förståndiga att de inte börjar boxas.

Det är precis sant vad jag säger. Jag har bilder som visar 16-åringar som håller på och tävlingsboxas. Jätten Lundby — det är flugviktaren som är 16 år och som sattes in i landslaget. Är det lögn vad jag säger här så bevisa det för mig. Nej, det är sanning!

De här boxarna jag nämnde nyss — Ottosson i Malmö och Putte Palm — boxas var och varannan dag och har gjort det länge; kanske de inte gör det nu, men ett slag gjorde de det. Det är ett brott mot de bestämmelser som riksdag och regering har antagit. Så är det ju!

Man skall inte släppa upp ojämna boxare mot varandra, men det har man också gjort. Ett exempel är den här unge pojken som blev nerlagen med knockout! Jag tycker det är ganska fantastiskt att man kan komma upp här och bestrida detta när det kan bevisas. Jag skall plocka fram bevisen sedan.

När jag slutligen skrev att man fick nöja sig med det blod som sipprade fram i den svenska amatörboxningsringen så var det mycket snyggt och hyggligt uttryckt, för det sipprar ju inte; ibland sprutar det. Jag har suttit vid ringside och fått kläderna nerblodade. Journalisterna fick sina block fullständigt prickade med blod. Så är det i boxning — och det kan man försvara i denna kammare.

Herr BJÖRK i Göteborg (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag vill gärna klargöra för herr Norrby i Gunnarskog vad reservanternas ståndpunkt innebär. Jag skall illustrera det med vad utskottsmajoritetens förslag betyder, nämligen att det skall utbetalas 120 000 kronor i statspengar för att hindra att amatörboxningen blir så farlig att den måste förbjudas. Jag kan föreställa mig att dessa 120 000 kronor skulle kunna användas bättre till någon idrottsgren med mera entydigt positiva verkningar.

Herr LARSSON i Vänersborg (s) kort genmäle:

Herr talman! Det senaste som herr Björk i Göteborg sade var kanske att göra det hela litet enkelt. Jag tror att det är sakligt riktigare att säga

att om riksdagen vill ta ett beslut i den riktningen att amatörboxningen skall få fortsätta och ställer upp krav för dess arbete, då är det också rimligt att vi ger den en del bidrag till de resurser som fordras för att skaffa fram nödvändig materiel, som betyder bättre skyddsåtgärder på skilda områden.

Jag har också blivit beskylld för att ha varit alltför knapphändig när jag bemötte reservationen 3. Jag hänvisade till att vi hade en debatt i riksdagen för relativt kort tid sedan där det också gällde en femårsplanering, och jag tror att herr Mattsson i Lane-Herrestad var fullt medveten om vad jag syftade på. Dessutom underströk jag att jag biträder majoritetens förslag, och det står ju i utskottsbetänkandet: "Vad först gäller en femårsplan får utskottet erinra om att vederbörande departementschef i år liksom förra året uttalat sig för en fortsatt ökning av det statliga stödet till idrotten." Jag menar att det är en bra grund för en organisation att kunna planera sin verksamhet på att man vet att man varje år kan påräkna ett anslag som är minst lika stort som det man fått föregående år. Efter precis samma riktlinjer arbetar såväl kommunerna som landstingen när det gäller deras ställningstaganden till anslag – även i fråga om idrotten. Med detta, herr talman, har jag väl ändå gjort en antydning om vad jag i min knapphändighet kanske tidigare hoppade över.

Sedan skulle jag bara till herr Rydén vilja säga att oerhört mycket av det som han framförde i sitt inlägg kan man ju föra in i diskussionen om idrotten oavsett om man har en diskussion om femårsplaner eller inte. Det var en allmän deklARATION, och ingen tvekar väl egentligen att understryka den i dess huvuddrag. Därför tyckte jag inte det var något särskilt starkt inslag just för femårsplanen.

Herr NORRBY i Gunnarskog (c) kort genmäle:

Herr talman! Jag har förekommit av herr Larsson i Vänersborg när det gällde svaret till herr Björk i Göteborg. Herr Larsson har, tycker jag, argumenterat tillräckligt klart i den frågan.

Till herr Sjöholm ber jag bara att få säga att det kanske är lika bra att slänga in handduken i den här boxningsdiskussionen. Jag har sagt från början att jag inte skall försvara boxningen. Jag bara hänvisade till de uttalanden som herr Sjöholm gjorde och det bebyggt han satte på. Boxningsförbundets inlägg. Han kallar det för lögn, och det tycker jag är mycket hårt. Boxningsförbundet tar inte till riktigt så hårda bandage utan kallar herr Sjöholm för ovederhäftig.

Vi kanske kan fortsätta senare att diskutera och se på de olika argumenten.

Herr RYDÉN (fp) kort genmäle:

Herr talman! Jag skall inte mycket förlänga debatten vid denna sena timme. Men till herr Larsson i Vänersborg, som ansåg att mina argument för en femårsplan var svaga, vill jag säga att jag med tanke på den ganska vänliga skrivning som utskottet ändå presterat inte har velat polemisera alltför hårt mot utskottsmajoriteten. Men kravet på en långsiktig planering står kvar, och jag kan försäkra herr Larsson, eftersom jag har mångårig erfarenhet från idrottslivet, att det verkligen inte är så lätt att

planera en verksamhet om man inte vet att man får ekonomiskt stöd.

Herr Larsson säger att man nu har räknat upp stödet med 5 miljoner i år, vilket ju är riktigt, och hänvisar till att departementschefen inte vill gå med på en femårsplanering. Men det stöd som staten har räknat upp är inte i paritet med den utveckling som man talade om i riksdagen förra året när man antog idrottsutredningens betänkande. Håller vi denna takt, så kommer vi inte efter dessa fem år att ha fördubblat idrottsanslaget, som en enig idrottsutredning föreslog 1969.

Herr SCHÖTT (m):

Herr talman! Jag tillhör dem som är tacksamma för att den professionella boxningen numera är förbjuden i vårt land. Däremot är jag inte beredd att medverka till förbud mot amatörboxningen. Å andra sidan anser jag i år liksom tidigare att statligt stöd ej skall utgå till denna sport. Mitt ståndpunktstagande härvidlag grundar jag främst på eniga uttalanden för några år sedan av dåvarande medicinalstyrelsen och dåvarande socialstyrelsen.

Beträffande Riksidrottsförbundets myndighetsfunktion har jag den uppfattningen att Riksidrottsförbundet, i vars styrelse numera ingår två representanter för Kungl. Maj:t, hittills skött denna funktion på ett tillfredsställande sätt. Det nuvarande systemet är visserligen principiellt inte idealiskt, men såvitt jag förstår praktiskt. Någon anledning att ändra på det så länge allvarliga anmärkningar mot det ej framställts föreligger inte.

Herr talman! Beträffande idrottsanslagets storlek föreligger i år inga skilda förslag. Även jag understryker gärna att en femårsplan vore värdefull -- den har mycket starkt motiverats av idrottsutredningen. Men jag tycker inte att vi här skall överdriva skillnaden mellan utskott och reserver. Såvitt jag förstår är -- och det är ändå det väsentliga -- alla beredda att ge idrotten ett ökat stöd för vart år. Alla är också medvetna om hur angeläget det är att så verkligen kommer att ske. Allt fler inser nämligen idrottens utomordentliga värde, bl. a. som sjukdoms- och brottsförbyggande faktor. Allt fler anser att samhällets stöd till idrotten även rent nationalekonomiskt är en fördelaktig satsning.

Herr talman! För min del kommer jag att rösta på reservationerna 1 och 3, däremot icke på reservationen 2.

Fru KRISTENSSON (m):

Herr talman! När riksdagens majoritet häromåret antog propositionen om förbud mot proffsboxning var vi väl många som insåg att ett förbud mot amatörboxning låg i farans riktning. Vi var också många som hade klart för oss att herr Sjöholm skulle återkomma med sitt förslag om en förbudslagsåftning mot amatörboxning. Och jag vill säga, herr talman, att det är på något sätt typiskt att det är just en liberal som kommer med förslag om sådan här förbudslagstiftning.

Nu har utskottet behandlat herr Sjöholms motion nr 21. Utskottsutlåtandet är enhälligt, och jag har begärt ordet bara för att markera att jag anser att utlåtandet tyvärr ger ett för stort finger åt herr Sjöholms motion. Jag tycker att utskottet här har glidit i sin uppfattning i

Nr 50

Onsdagen den
24 mars 1971

Organisationsstöd
m. m.

förhållande till det som första lagutskottet gav uttryck åt förra året. Utskottet säger nämligen i år att man kraftigt vill understryka att en förutsättning för att riksdagen skall kunna inta samma ståndpunkt som 1969 bör vara inte bara att de rekommenderade föreskrifterna snarast genomförs utan att man energiskt fullföljer de undersökningar som har påbörjats i olika hänseenden för att minska boxningens skadeverkningar. Jag tycker det är beklagligt att man på det här sättet har markerat en negativ attityd till amatörboxningen i förhållande till den ståndpunkt man intog förra året.

Jag kanske skall säga, herr talman, att jag har aldrig känt mig frestad att boxas och jag är inte någon särskild vän av att titta på boxning. Men det finns en synpunkt som jag har och som för mig är väldigt väsentlig. Jag tycker det är fullständigt felaktigt att vi i den här kammaren skall leka förmyndare för människor. Det finns många ungdomar och andra som tycker det är roligt att ägna sig åt amatörboxning. Skall de inte få göra det då, ifall rimliga säkerhetsföreskrifter följs? Det är ju ingen ändå som tvingar någon att boxas.

Jag har alltså den uppfattningen att utskottets skrivning här är en typisk kompromissprodukt, där man har sökt förena i sig oförenliga ståndpunkter. Jag vill bara med detta korta inlägg, herr talman, markera att jag fortfarande har den uppfattningen, att vi inte skall ha något förbud mot amatörboxning i det här landet.

I detta anförande instämde herrar Oskarson, Björck i Nässjö, Hovhammar och Komstedt (samtliga m).

Herr MATTSSON i Lane-Herrestad (c) kort genmäle:

Herr talman! Utskottet har med sin skrivning velat understryka att vad riksdagen har beslutat skall respekteras.

Herr SJÖHOLM (fp) kort genmäle:

Herr talman! Det förvånar mig alltid lika mycket att en så klok kvinna som Astrid Kristensson kan ha sådana sympatier för en så rå hantering som boxning. Det är för mig helt obegripligt. Och att det skulle vara särskilt oliberalt att försöka förhindra att människor skall slå varandra medvetlösas, det förstår jag inte heller.

När det sedan gäller att vi skall leka förmyndare, så tror jag att riksdagen är i viss mån förmyndare för svenska folket. Vi lagstiftar för det svenska folket. Vi lagstiftar om många ting här, som är frihetsbegränsande i väldigt många fall. Varför detta skulle vara speciellt oliberalt eller underligt kan jag heller icke fatta.

Vidare tycker jag det är rätt fantastiskt av ordföranden i justitieutskottet att inte kunna förstå det orimliga i en lagstiftning som kan bedöma två handlingar, som är exakt lika ur rättslig synpunkt, så olika. Om en proffsboxare uppträder och slår en annan i ansiktet, kan han bestraffas med sex månaders fängelse. Den lagen har vi antagit. Men om en annan boxare, som inte har betalt för att boxas, utför exakt samma slag, så får han göra det med hjälp av statliga medel. Att ordföranden i justitieutskottet kan tycka att det är en rimlig lagstiftning förvånar mig verkligen!

Fru KRISTENSSON (m) kort genmäle:

Herr talman! Som herr Sjöholm kanske erinrar sig tog jag mig friheten väcka en motion om avslag på Kungl. Maj:ts proposition om förbud mot proffsboxning, så i det hänseendet var min inställning helt logisk. Å andra sidan skall jag tillstå att herr Sjöholms ståndpunkt är logisk från hans utgångspunkter. Den enda punkt där vi alltså skiljer oss åt är det värde vi fäster vid den enskilde individens frihet.

Visst lagstiftar vi i detta hus, och det skall vi göra, men vi skall göra det med iakttagande av största möjliga frihet för den enskilde.

Herr SJÖHOLM (fp) kort genmäle:

Herr talman! Det innebär kort sagt att vi skall medge frihet för människor att slå varandra medvetlösa – ty knockout betyder medvetlöshet.

Herr LINDAHL (s):

Herr talman! Idrottsrörelsen har i många år i herr talmannen haft en skicklig och uppskattad förespråkare i riksdagen. Eftersom han numera bringats till tystnad kanske en annan röst från riksidrottsstyrelsen hör hemma i denna debatt. Jag har nu under snart ett år som Kungl. Maj:ts ombud i riksidrottsstyrelsen skaffat mig vissa erfarenheter av idrottsarbetet, och det är möjligt att jag kan anföra ett par synpunkter från detta verksamhetsfält, som intresserar så många av kammarens ledamöter.

Först ett par ord om reservationen 1. Jag har den uppfattningen att denna fråga i någon mån har avdramatiserats sedan proffsboxningen förbjöds 1969. Jag vill erinra om att Riksidrottsförbundet inte gick emot förbudet mot proffsboxning. Det kan vara värt att hålla den saken i minnet. Nu gäller det amatörboxningen, som 1970 fick 120 000 kronor – herr Larsson i Vänersborg har erinrat om det – av ett anslag på drygt 17 miljoner kronor som delats ut till de olika specialförbunden. Jag tror vi har anledning att hålla detta anslags storleksordning i minnet.

Vid denna tidpunkt, 5 minuter över 12 på natten, skall jag inte medverka i en ny av herr Sjöholm iscensatt boxningsdebatt, och därför skall jag avstå från att kommentera de inläggen. Jag skall med detta anförande inte tvinga upp herr Sjöholm till ny replik. Jag kan avstå härifrån också därför att det är svårt att på detta område hitta några nya synpunkter och angreppspunkter. Repertoaren blir naturligtvis densamma, när vi är efter år har gått de många ronderna i denna fråga, och denna gång blir det därför en reprisföreställning, där man känner igen praktiskt taget varje replik. Jag skall alltså som sagt helt avstå från att kommentera den delen av debatten.

Däremot vill jag erinra om att vi i maj månad förra året hade en stor debatt om samhället och idrotten. För min del tycker jag att det var ett unikt förtroende för idrotten som förra året kom till uttryck i den svenska riksdagen vid behandlingen av det förslag som byggde på idrottsutredningens betänkande. Jag fick den känslan i maj månad förra året då vi fattade detta beslut att en stor folkrörelse då fick sin myndighetsförklaring från den svenska riksdagens sida. Mot den bakgrunden, ärade kammarledamöter, tycker jag att det vore ologiskt om

Onsdagen den
24 mars 1971

Organisationsstöd
m. m.

riksdagen tio månader senare skulle ta tillbaka en del av den självständigheten och därmed en del av det förtroende man nyss visat idrottsrörelsen. Jag vill i det sammanhanget erinra om att Boxningsförbundet, som också framgick av de nyss nämnda siffrorna, får ett av de allra minsta anslagen. Men de pengar riksdagen via Riksidrottsförbundet anslår till olika specialförbund har specialförbunden ett stort behov av. Det är inte så att idrottsmännen får pengar. Man räknar med att även de minsta förbunden kan ha fasta kostnader under ett år på uppemot 50 000 kronor. Det är kostnader för administration, även om den är enkel, för lokaler, kurser, resor, instruktörer m. m. Det är på det sättet som även Boxningsförbundet använder de pengar som Riksidrottsförbundet anvisar.

Vi får nu här ett tillfälle att fullfölja fjolårets historiska riksdagsbeslut angående stödet till idrotten genom att fortfarande uttala vårt fulla förtroende för idrottsrörelsen och dess ledning. Låt idrottsrörelsen behålla sin suveränitet, det vill säga att efter ingående prövning på bästa sätt få disponera av riksdagen anvisade medel. Därmed kan jag för min del tillstyrka utskottets förslag.

Så ett par ord om reservation nr 2. Det är fru Ryding som är motionär, och hon har i utskottet fått stöd av moderaterna. Jag tror knappast att dessa reserver från vpk-håll och moderathåll kan göra gällande att man inom de idrottsorganisationer som står utanför Riksidrottsförbundet skulle vara missbelåten. Jag har i varje fall inte mött den uppfattningen. Tvärtom tror jag att systemet som riksdagen beslutade om så sent som i maj månad förra året har fungerat rätt bra. Det är klart att man kan säga att jag är part i målet, men jag har verkligen försökt att sätta mig in i problematiken på detta område. Kungl. Maj:ts ombud i riksidrottsstyrelsen har haft ingående överläggningar med exempelvis Korpen, med Skidfrämjandet, med Skytterrörelsen, för att nämna några av de utanför Riksidrottsförbundet stående förbunden, angående medelstilldelningen. Första året har inte någon kritik framförts. Överläggningarna med respektive organisationer vågar jag påstå har varit mycket inträngande, och de har gett oss goda möjligheter att föra deras sak och talan vidare. Jag vågar påstå att deras önskemål verkligen blivit seriöst prövade. Kungl. Maj:ts ombud har betraktat det som mycket viktigt att dessa organisationer får sina intressen tillgodosedda.

Det fungerar för övrigt på det sättet att riksidrottsstyrelsen upprättar förslag och underställer dessa Kungl. Maj:t som sedan fattar beslut. Det skulle på sätt och vis förvåna om reservanterna kunde påräkna något större stöd för sin uppfattning från berörda idrottsorganisationers sida. Jag tror i stället att de ett år efter starten anser att detta system har fungerat ganska bra. Kungl. Maj:t har ju för övrigt här genom att utöka sin representation i riksidrottsstyrelsen från en till två understrukit vikten och betydelsen av detta samhällets engagemang. Men reservanterna andas en viss mistänksamhet mot riksidrottsstyrelsens sätt att handlägga dessa ärenden. Det finns ju ingen angelägnare uppgift för riksidrottsstyrelsen än att inom ramen för anslagen tillgodose dessa olika intressen.

Som socialdemokrat kan jag säga att det på sätt och vis är glädjande att moderater och vpk-are funnit varandra i kulturutskottet och anser att

de har ett så stort intresse för Kungl. Maj:ts regering att de vill flytta över beslutsprocessen dit. Det är en intressant synpunkt som de här för fram, men för min del satsar jag på idrottsrörelsen, den stora folkrörelsen, och om nu Kungl. Maj:t har visat ett stort förtroende för idrottsrörelsen tycker jag inte att det finns någon anledning att flytta tillbaka någonting av beslutsprocessen genom att man direkt skall vända sig till Kungl. Maj:t. Därför går jag emot tanken från vpk-moderathåll att regeringen skall allt bestyra och att riksidrottsstyrelsen skall kopplas bort när det gäller medelstilledningen.

Från reservanternas sida återopas de tunga remissinstanserna. Men är det inte litet föråldrat? Det måste ligga ganska långt tillbaka i tiden; remissyttrandena är från tiden innan riksdagen fattade beslut, och det skedde i maj månad förra året. Man kanske inte har hållit sig helt à jour med utvecklingen under det senaste året.

Vill idrottsorganisationerna ha en ändring, har reservanternas frågat, och vilka vill i så fall ha ändringen? Om man till äventyrs skulle hitta någon som står utanför Riksidrottsförbundet och som är missbeläten, kan jag försäkra att det säkert finns specialförbund också inom Riksidrottsförbundet som kan klaga och som inte så lätt har fått alla sina önskemål tillgodosedda. Det är inte så enkelt att utan allt gny fördela den här kakan. Skytterörelsens tidning var exempelvis till en början mycket kritisk mot arrangemanget, men den hade för en tid sedan en artikel där det sades att all fruktan för att man skulle komma i ett sämre läge var ogrundad. Jag tror att det är en röst från fältet som det finns anledning att lyssna till.

Jag vill också säga några ord om den tredje reservationen, mittenreservationen, som vill ha en femårsplan. Om jag vore enbart idrottsledare och inte hade några andra intressen vore det inte så dumt att jag fick mina intressen tillgodosedda på det sättet. Det vill vi väl alla på de områden där vi verkar. Det vore jättefint om vi fick en möjlighet att blicka in i framtiden och se vilka resurser och möjligheter vi har. Det är en vacker tanke. Vilken idrottsledare skulle kunna gå emot ett sådant förslag? Men är det, ärade kammarledamöter, möjligt att riksdagen 1971 skulle fastställa en femårsplan för det statliga stödet till idrotten? Var i samhället hittar man sådana möjligheter? Kanske försvaret har det så beviljat med en flerårsbudget, men också den kan naggas i kanten.

Låt oss vara så realistiska att vi erkänner att det skulle vara ganska märkligt om riksdagen skulle binda sig fem år framåt i tiden. Varken regering eller riksdag kan egentligen vara intresserad av en sådan bindning. Detta är även en principfråga för riksdagen, och jag skulle tro att många kammarledamöter skulle betrakta det som tveksamt om man på detta område skulle göra ett undantag och liksom fatta ett principbeslut. I så fall finns det många områden där man skulle ha ungefär samma önskemål.

Jag slutar med detta; det finns mycket mer att tillägga men tiden tillåter inte det.

Herr NILSSON i Agnäs (m):

Herr talman! Eftersom mitt namn råkar stå först på reservationen,

Onsdagen den
24 mars 1971

Organisationsstöd
m. m.

anser jag mig skyldig kammaren och mina moderata kamrater, som har en annan uppfattning, att säga några ord.

Jag vill anknyta till det sista som herr Lindahl sade om principer och principfrågor. Det har råkat bli så att i kulturutskottet sitter två moderater som har den principiella uppfattningen att ingen skall agera förmyndare för en annan i onödan. Vi menar att de olika idrottsorganisationerna skall vara självständiga. De som inte hör till Riksidrottsförbundet skall inte på något sätt sortera därunder i anslagsfrågor om de inte har begärt det.

Det kan hända att herr Lindahl har rätt i att det har gått ganska bra. Det säger däremot inte att det går bra i fortsättningen. Men oavsett hur det är med detta och hur det faller ut, kan jag inte gå ifrån det som är min principiella uppfattning, och det är anledningen till det ställningstagande som jag har gjort. Jag vet att fru Mogård har samma uppfattning. När herr Lindahl talade om moderaterna såsom en enhet, kan jag hänvisa till att herr Schött nyss har sagt att han inte skall stödja vår reservation. Vi står alltså inte eniga här, men jag står fast vid min princip oavsett vad man i andra partier tänker på detta område.

När jag ändå har ordet, vill jag gärna säga ett par ord till fru Kristensson. Jag värderar henne mycket och uppfattar henne såsom en mycket klok och duktig kvinna. Men jag blev litet förvånad när hon sade att vi skall akta oss för att vara förmyndare. Jag har i alla fall den uppfattningen att 12-åringar måste ha förmyndare. De begriper inte vad de ger sig in i när de ger sig i väg för att boxas. Även om herr Sjöholm har en viss ton, som gör att somliga uppfattar honom såsom en överdrifernas man, har jag efter att ha tagit del av materialet i utskottet blivit övertygad om att det är sant att man har satt i gång med boxning bland småpojkar.

Jag frågar då fru Kristensson: Skall vi inte här träda in såsom förmyndare, om jag får använda det ordet? Skall vi inte säga vad som är vettigt och klokt? Boxningen är inte deras privata sak. Vi skall ta hand om dem i framtiden genom sjukvård, AMS osv. Är det inte ett samhällsintresse? De kommer kanske en gång att förebrå oss för att vi i svenska riksdagen tillät pojkar att boxas. Vi skall en gång betala detta på skattsedeln. Det är oerhört allvarligt. Professor Silfverskiöld, en sansad och lugn man som inte alls gick emot boxningen i onödan, sade i utskottet att det blev cellbortfall och att man inte förrän kanske om 20 år kunde avgöra vad som egentligen har skett i en boxningsmatch. I det läget finner jag det helt orimligt att vi med skattepengar skall finansiera en sådan sak.

När jag lyssnade till debatten här i dag blev jag litet häpen. Efter herr Rydén's lyriska utgjutelser om idrotten — han sjöng verkligen vackert — kom andra med samma uppfattning om idrott och sade att även hockey, fotboll och störtlopp är farliga saker. Är idrotten så förfärligt farlig? Jag begriper inte resonemanget. Man har faktiskt svårt att se en klar linje.

På alla områden säger man nu att vi har ett svårt ekonomiskt läge. En planering på fem år i denna situation borde väl inte vara någonting gynnsamt för idrotten. Om vi om ett år skulle ha råkat komma upp ur konjunktursvackan och ha gott om pengar, då kanske vi säg att

planeringen som vi gjorde i år var en dålig planering för idrotten. Den fick mindre pengar än den skulle ha fått om vi hade låtit bli att planera för fem år.

Jag vill även instämma med herr Mattsson i Lane-Herrestad, utskottets värderade ordförande. När fru Kristensson var rädd för att vi var för stränga, sade han att när riksdagen har beslutat en sak skall det respekteras.

Fru KRISTENSSON (m):

Herr talman! Jag trodde att herr Nilsson i Agnäs precis som jag försökte understryka föräldrarnas ansvar gentemot sina barn. Enligt min mening är det alltså 12-åringarnas föräldrar som är deras förmyndare och inte vi.

Herr NILSSON i Agnäs (m):

Herr talman! Föräldrar kämpar ibland en mycket svår kamp, om de har ungdomar som behöver sysselsättas men som inte förstår att välja sysselsättning. Det finns andra idrotter som jag anser mindre farliga. Om ungdomarna ägnar sig åt sådana idrotter i stället är det mindre risk för skador.

Överläggningen var härmed slutad.

Mom. 1 och 2

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. 3

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 1 av herr Björk i Göteborg m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Björk i Göteborg begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller kulturutskottets hemställan i betänkandet nr 3 punkten 1 mom. 3 röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 1 av herr Björk i Göteborg m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Björk i Göteborg begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Den omröstning gav följande resultat:

Ja — 211
Nej — 79
Avstår — 16

Nr 50

Onsdagen den
24 mars 1971

Organisationsstöd
m. m.

Onsdagen den
24 mars 1971

Organisationsstöd
m. m.

Mom. 4

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 2 av herr Nilsson i Agnäs m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Nilsson i Agnäs begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller kulturutskottets hemställan i betänkandet nr 3 punkten 1 mom. 4 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 2 av herr Nilsson i Agnäs m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Nilsson i Agnäs begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja	...	277
Nej	—	16
Avstår	—	12

Mom. 5

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 3 av herr Mattsson i Lane-Herrestad m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Mattsson i Lane-Herrestad begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller kulturutskottets hemställan i betänkandet nr 3 punkten 1 mom. 5 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 3 av herr Mattsson i Lane-Herrestad m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Mattsson i Lane-Herrestad begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja	—	179
Nej	...	123
Avstår	—	4

Mom. 6

Utskottets hemställan bifölls.

Herr SCHÖTT (m):

Herr talman! Endast en kort kommentar. Under denna punkt behandlas en motion av fru Olsson i Hölö m. fl. om utredning angående statsbidrag till byggande av simhall i anslutning till skola.

Kulturutskottet avstyrker motionen under hänvisning till inom utbildningsdepartementet pågående beredning av frågan om statsbidrag för skolbyggnader. Låt mig här endast nämna att en motion av samma innebörd som fru Olssons väcktes av mig vid 1962 års riksdag. Denna riksdag beslöt efter hörande av skolöverstyrelsen på förslag av ett enigt statsutskott att hemställa om en skyndsam utredning i ärendet.

Det är nu nio år sedan. Frågan har därefter varit föremål för både en enkel fråga och en ny motion, men ännu råder det orimliga förhållandet att statsbidrag ej utgår för simundervisningslokal. Det bör nämnas att skolöverstyrelsen för sin del räknade med att sådant bidrag skulle utgå från och med budgetåret 1966/67.

Kulturutskottet understryker nu för sin del önskvärldheten av att den fortsatta beredningen av ärendet påskyndas. Det är i frommaste laget. För min del kan jag inte underlåta att beteckna Kungl. Maj:ts handläggning av denna fråga som synnerligen anmärkningsvärd, icke minst med hänsyn till statsutskottets och riksdagens redan år 1962 klart positiva inställning.

Herr talman! Jag vill än en gång – jag har gjort det tidigare – vädja till vår utbildningsminister att se till att den här frågan äntligen blir löst. Det är inte en dag för tidigt!

I detta anförande instämde herr Wennerfors (m).

Överläggningen var härmed slutad.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 12 Kostnadsfördelningen inom miljövärderna

Föredrogs jordbruksutskottets betänkande nr 17 i anledning av motioner angående kostnadsfördelningen inom miljövärderna.

I detta betänkande hade behandlats

dels motionen 1971:414 av herr Grebäck m. fl. vari hemställts att riksdagen beslutade att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om tilläggsdirektiv för den sittande vattenlagsutredningen angående en skyndsam utredning av kostnadsansvaret vid skötsel och vård av vattendrag,

dels motionen 1971:1007 av herr Hedin m. fl. vari hemställts att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skulle anhålla om att en parlamentarisk utredning snarast tillsattes med uppgift att framlägga förslag till fördelning av kostnadsansvaret för miljövärdande åtgärder,

dels motionen 1971:1026 av herr Larsson i Borrby m. fl. vari hemställts att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skulle anhålla att principerna för kostnadsfördelningen inom miljövärderna blev föremål för utredning.

Onsdagen den
24 mars 1971

*Kostnadsfördel-
ningen inom
miljövården*

Utskottet hemställde
att riksdagen

1. skulle anhålla att Kungl. Maj:t överlämnade motionen 1971:414 till vattenlagsutredningen för att tagas under övervägande i enlighet med vad utskottet anför,

2. i anledning av motionerna 1971:1007 och 1971:1026 skulle anhålla om utredning och förslag till kostnadsfördelning mellan det allmänna och enskilda i fråga om åtgärder i miljöbevarande och miljöförbättrande syfte.

Reservation hade avgivits av herrar Mossberger, Persson i Skänninge, Johanson i Västervik, Magnusson i Grebbestad och Augustsson, fru Lindberg samt fru Thorsson (santliga s), som ansett att utskottet under 2 bort hemställa

att riksdagen lämnade motionerna 1971:1007 och 1971:1026 utan åtgärd.

Herr JOHANSON i Västervik (s):

Herr talman! Frågan om kostnadsfördelningen mellan stat, kommun och enskilda har vid flerfaldiga tillfällen varit föremål för riksdagsbehandling. Varje gång frågan har diskuterats har man fått en förnimelse av att motionären eller interpellanten menat att om kostnaden flyttas över på staten så är det någon anonym som får betala. Som kammaren vet är det emellertid inte så.

Jag skall inte fortsätta detta resonemang, även om det skulle vara mycket intressant att se vilka det drabbar när man på det sättet flyttar över kostnaden på staten.

Jag skall inte vandra vidare på denna tankebona utan vill bara framhålla, när det gäller denna speciella fråga om utredning beträffande kostnadsfördelningen mellan det allmänna och enskilda i fråga om åtgärder i miljöförbättrande syfte, att riksdagen tidigare, senast föregående år, haft att pröva liknande framställning. Utskottet ansåg då i likhet med Svenska kommunförbundet och Industriförbundet att någon särskild utredning av kostnadsansvaret på förevarande område knappast fyllde någon uppgift.

Bland de skäl som anfördes från remissinstanserna mot att ta upp förevarande kostnadsfördelningsspörsmål till prövning kan nämnas svårigheterna att draga upp generella linjer för en ansvarsfördelning i samband med återställningsåtgärder av olika slag, t. ex. restaurering av förorenade vattendrag. Det framhölls sålunda att orsakskedjan ofta kan vara vitt förgrenad och oklar. Bl. a. menade Svenska kommunförbundet att det synes ligga i sakens natur att man förhandlingsvägen måste söka åstadkomma någon form av ansvarsfördelning mellan sannolika skadevärlare, eventuella enskilda intressenter och samhället.

Vad beträffar det ekonomiska ansvaret för skador som pågående och framtida utsläpp kan förorsaka framhöll Industriförbundet att den nya miljöskyddslagen innehöll en uttömmande reglering av ersättningsfrågorna. Rent allmänt erinrades i remissvaren om att såväl miljöskyddslagen som bestämmelserna om statsbidrag till industrin för vissa vatten- och

Onsdagen den
24 mars 1971

*Kostnadsfördel-
ningen inom
miljövården*

luftvårdande åtgärder endast varit i tillämpning kort tid och att det därför ännu var svårt att på grundval av erfarenheterna av dessa bestämmelser dra några säkra slutsatser för det framtida handlandet.

Vid behandlingen av nämnda motioner betonade jordbruksutskottet att med ökade insatser från samhällets sida på miljövårdens område följer ökade krav på en noggrann planering och en väl genomförd samordning av olika åtgärder. Utskottet framhöll också vikten av att kostnadsutvecklingen noggrant följs och att fördelningen mellan stat och kommun av samhällets kostnader för miljövården avvägs på ett ändamålsenligt sätt. Motsvarande synpunkter ansåg utskottet kunde läggas på fördelningen av ansvar och kostnad i fråga om miljövård mellan det allmänna och enskilda intressen. Utskottet ansåg emellertid, liksom Svenska kommunförbundet och Industriförbundet, att någon särskild utredning beträffande kostnadsansvaret knappast kunde fylla någon uppgift. Riksdagen delade utskottets uppfattning och lämnade motionerna utan åtgärd.

När samma fråga varit föremål för innevarande års jordbruksutskotts behandling så segrade oppositionen, och denna svarar alltså för utskottets skrivning. Utskottets socialdemokratiska ledamöter svarar för reservationen, vilken överensstämmer med det ställningstagande riksdagen tog föregående år till samma fråga.

Jag kanske i detta sammanhang får erinra om den utredning som civilministern tillsatt och som skall utreda kompetensfördelningen mellan stat och kommun och som sedan – enligt vad finansministern meddelat i otaliga interpellationssvar – skall följas av en utredning om kostnadsansvaret mellan stat och kommun.

Herr talman! Med stöd av den motivering som jag här anfört och då inget nytt tillkommit sedan riksdagen tog ställning till frågan föregående år ber jag att med dessa ord få yrka bifall till den vid jordbruksutskottets betänkande nr 17 fogade reservationen.

Herr TAKMAN (vpk):

Herr talman! Den formella majoriteten i jordbruksutskottet har begärt en utredning om kostnadsfördelningen. Den socialdemokratiska reservationen går emot en särskild utredning med motiveringen att regeringen och berörda myndigheter följer dessa frågor med uppmärksamhet och, som det heter, "vidtar de åtgärder som kan finnas erforderliga".

Jag använder uttrycket "den formella majoriteten" därför att det avgavs sju röster mot sju i utskottet. Det blev majoritet med hjälp av ordförandens utslagsröst. Den femtonde ledamoten, nämligen jag själv, avstod från att rösta. Till skillnad från reservanterna anser jag att frågan om kostnadsfördelningen är så viktig att den bör utredas, men jag kan inte godkänna vissa av de motiveringar som framförs i motionen 1007. Sedan miljöskyddslagen trädde i kraft lämnas statsbidrag till industrin för reningsåtgärder. För att stimulera den redan befintliga industrin till att snabbt vidtaga reningsåtgärder har det statliga stödet begränsats till fem år. Det finns inte nu anledning att formulera nya bestämmelser och ytterligare öka bidragen – i det hänseendet är jag helt överens med herr Johanson i Västervik när han talar om motionärernas syfte att vältra över

Onsdagen den
24 mars 1971

*Kostnadsfördel-
ningen inom
miljövården*

kostnader på samhället.

Industrin har tidigare praktiskt taget ohämmat fått förstöra vatten och luft. Det kan inte vara rimligt att företagen får ta hem profiterna och skattebetalarna i större utsträckning än nu får betala för miljöförstörelsen och de reningsåtgärder som kan framtvingas genom en strikt tillämpning av miljöskyddslagen.

En utredning om kostnadsfördelningen är motiverad av andra omständigheter, men jag skall inte gå in i detalj på dem. Inte minst gäller behovet av utredning den miljöförstörelse som redan har ägt rum och som ofta griper över flera kommuner och industrier inom samma område.

På grund av att vpk-gruppen inte kan acceptera en del av motiveringarna som ligger bakom jordbruksutskottets betänkande nr 17 och inte heller kan ansluta sig till reservanternas sorglöshet kommer gruppen att avstå vid omröstningen. Förmodligen kommer därigenom utskottets krav på en utredning att få majoritet, men om vi alltså genom vår passivitet i denna omröstning avgör densamma bör det vara självklart att direktiven utformas i överensstämmelse med detta förhållande. Jag anser för övrigt inte att det nödvändigtvis behöver bli en ny grupp sakkunniga, dvs. en fristående utredning. Den tanke som framförs i motionen 1026 av herr Larsson i Borrbym. fl. bör vara en godtagbar lösning – nämligen att den redan arbetande miljökontrollutredningen utökas med en eller två experter och får i uppdrag att utreda även denna fråga.

Herr HANSSON i Skegrie (c):

Herr talman! Med den motivering som herr Johanson i Västervik använde – att riksdagen i fjol fattade ett visst beslut, som man därför inte behöver ändra i år – skulle man ju över huvud taget inte ändra något, utan det ena årets beslut skulle ge nästa års också.

Men som det framgår av det betänkande vi nu behandlar har utskottet blivit enigt beträffande motionen 414, vari det yrkas en skyndsamt utredning av kostnadsansvaret vid skötsel och vård av vattendrag. Vi är alltså eniga om utredningskravet när det gäller den kostnadsfördelningen. Då är det ju ganska ologiskt att man inte vill vara med om en utredning om kostnadsfördelningen av andra miljöförstörelser än dem som inträffar i vatten. Det är i princip samma sak om en industri förstör vatten, luft eller någonting annat.

En sak är vi i alla fall överens om, och det är om principen att den som vållar en skada också såvitt möjligt bör stå för kostnaden för att reparera denna och även om att man bör försöka förhindra att vidare skadegörelse åstadkoms. Tyvärr är det emellertid så att kostnaderna för och verkningarna av mycken skadegörelse i miljön och naturen övervältras på andra än dem som har förorsakat skadan. Skadegöraren går helt enkelt fri. I många fall kan han t. o. m. ha en egen vinning av att han slipper bidra till kostnaden för reparationen, men han vållar väl skadan.

Jag kan bara nämna ett enda exempel. Låt oss tänka på de fabrikanter som åstadkommer våra fosforrika tvättmedel! Hälften av all den fosfor som finns i avloppsvatten kommer just från tvättmedlen. Det ligger mycket nära till hands att erinra om att de här fosforföroreningarna kommer från ofullständigt renat avloppsvatten.

Onsdagen den
24 mars 1971*Kostnadsfördel-
ningen inom
miljövården*

Vid en undersökning som gjordes 1968–1969 visar det sig att det bara är nio orter i det här landet som har en så fullvärdig rening att man kan ta bort den här växtnärande fosfor från vattnet. De nio orterna var relativt små och tillhörde ingalunda de stora och starka kommunerna, som det numera heter.

Det är som jag sade framför allt vissa tvättmedel, som är orsaken till de fosforföroreningar vi har i avloppsvattnet, och de fabrikanter som tjänar pengar på tvättmedlen bidrar inte till den kostnad de förorsakar. Det får andra göra.

I en bok som utkom för någon tid sedan och som heter "Sätt pris på miljön" omnämner författaren, professor Erik Dahmén, ett exempel på en sådan förorening. Han omnämner en liten å, Sagån, som före utloppet i Mälaren löper förbi Sala stad. Sagån är recipient för sammanlagt ca 18 000 människor, av vilka 11 000 bor i Sala. Man har mätt fosforvärdet i vattnet innan det passerar Sala stad, och då har man kommit fram till en fosformängd av 75 mikrogram per liter vatten. Men efter att ha passerat Sala stad innehåller vattnet 400 mikrogram per liter vatten, dvs. 5 å 6 gånger så mycket.

Denna beräkning av fosfor åstadkommer en mycket rik vegetation i vattendraget, och denna vegetation förorsakar i sin tur översvämningar med skador på skördarna, på trädgårdar, vägar, broar etc. Man har räknat ut att underhållskostnaderna på en viss sträcka har uppgått till 80 000 kronor – enligt författarens uppgifter – och de 80 000 kronorna får bäras i huvudsak av andra än av dem som förorsakat skadan. Jag kan nämna i sammanhanget att Mälarens vatten får ta emot ungefär 6,5 kilo fosfor per hektar. Det finns sjöar i vårt land som får ta emot 16 kilo fosfor per hektar. Det är lika mycket som man använder på åkerjorden.

Denne författare anser att det i sådana fall kan finnas en grund för beräkningen av ersättningen för skadan. I det här speciella fallet kan ersättningen grundas på mängden fosfor som vederbörande släpper ut. Genom att fabriker, städer etc. släpper ut giftiga saker i floder och sjöar förstör de på betydande områden utkomsten för fiskarbefolkningen. Men fiskarbefolkningen får själv bära förlusterna. Det uppträder inälvsmask i avloppsutsläppen. Fisken blir oduglig till människoföda och vållar sjukdomar. De sjukdomsdrabbade människorna och yrkesfiskarna får bära kostnaderna, ingalunda de som förorsakat skadan.

Vi är i närheten av tätorter och vissa industrier utsatta för luftföroreningar, speciellt genom nedfall av svavel och olika svavelföreningar. Svavelföreningarna orsakar i sin tur skador på byggnader, som vittrar sönder snabbare än de annars skulle göra. De skadar bilarna, som rostar snabbare än de annars skulle göra. De förstör växter och kan t. o. m. helt avliva växtligheten. Det har bevisats och är fullt klart att jordbrukare och trädgårdsodlare som bor i närheten av sådana orter som släpper ut svavel icke kan bibehålla det s. k. ph-värdet i sin mark, utan de får på grund av det sura nedfallet ständigt kalka sina marker. Men det får de själva betala. De som har förorsakat förstöringen av luften slipper helt och hållet undan.

En annan aktuell sak är blyförgiftningen. Den har kommit i blickpunkten på senare tid, både här och i utlandet. Vi släpper i vårt land

Onsdagen den
24 mars 1971

*Kostnadsfördel-
ningen inom
miljövården*

ut ungefär två miljoner kilo bly eller blyföreningar i luften varje år. Eftersom var och en av oss normalt inandas 20 000 l luft om dagen, löper vi vissa risker för att bli blyförgiftade. Och det skall ytterst litet till för det – det behövs bara 60–100 tusendels milligram bly per 100 milliliter blod för att blyförgiftningssymtomen skall börja visa sig. Och vem är det som är syndare här? Det är först och främst vad vi kallar den högoktaniga bensinen, den som med ett kemiskt namn kallas tetraetylblandad bensin. Den används i bilarna därför att den är effektivare än vanlig bensin. Man kan emellertid framställa lika effektiv bensin utan denna tetraetyl-inblandning, men den bensinen blir några ören dyrare. Men vore det då inte på sin plats att försöka finna en väg antingen i form av – det är litet riskabelt att säga det när finansministern sitter här – t. ex. en ökad beskattning av bensinen (han hörde det inte!) eller genom att låta producenten betala för den skadegörelse som han åstadkommer på grund av att han fört till torgs en bensinsort som förorsakar skada.

Vi bygger flygfält, och vi förorsakar buller för folk som inte kunde räkna med detta den gång de byggde sitt hus där. Fastigheten faller i värde, skadan får bäras av den som äger fastigheten, icke av dem som byggt flygfältet.

Herr talman! Detta var några exempel. Och det torde av dem, hoppas jag, framgå att det finns mycket starka motiv för en sådan utredning om kostnadsfördelningen som utskottet här begär.

Huruvida det sedan behöver ske genom en särskild utredning eller genom att man överlämnar uppdraget till en redan sittande utredning får Kungl. Maj:t bestämma. Klar är emellertid en sak, och det är att denna kostnadsövervältring som nu sker måste upphöra. Det är hög tid att vi gör något i detta avseende.

Detta är vad ett bifall till utskottets hemställan innebär. Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr JOHANSON i Västervik (s) kort genmäle:

Herr talman! Det finns inga delade meningar mellan majoriteten i utskottet och reservanterna beträffande de åtgärder som bör vidtas när det gäller att komma till rätta med förgiftningen och nedsmutsningen av miljön. I det fallet är vi fullständigt eniga. Men nu gäller det inte den frågan utan en utredning om kostnadsfördelningen. Det är där som vi har olika uppfattningar. Den enighet i utskottet som herr Hansson i Skegrie talade om gällde frågan att överlämna motionen 414 till vattenlagsutredningen. Det beslöt vi enhälligt på grund av att det sitter en utredning som sysslar med dessa frågor; vi ansåg att det var lämpligt att överlämna den motionen till denna utredning.

Herr HANSSON i Skegrie (c) kort genmäle:

Herr talman! Det är ganska likgiltigt om man tillsätter en ny utredning eller överlämnar uppdraget till en redan sittande utredning, men i detta fall kan det lika väl gå för sig att lämna även de två senare motionerna till den redan sittande utredningen.

Men var ligger den bärande motiveringen till att man kan enas om den ena motionen men icke om de andra, när syftet är precis detsamma

fastän uttryckt i andra ord? Den första motionen som vi är eniga om koncentrerar sig på bara en detalj, medan de båda andra går längre. Men principen är precis densamma. Var finns motiveringen för det ena ståndpunktstagandet och för det andra?

Herr JOHANSON i Västervik (s) kort genmäle:

Herr talman! Om herr Hansson i Skegrie ville titta på det anförande som jag höll först, tror jag att han skulle komma underfund med vad det är för motivering som ligger bakom reservanternas inställning.

Herr HEDIN (m):

Herr talman! Herr Hansson i Skegrie har redan belyst att det är många yrkesgrupper som till följd av miljöförstöringen fått vidkännas betydande skadeverkningar och som inte kan få ersättning för dessa skador. Jag skall bara nämna ett område, nämligen yrkesfisket, som jag tror är den yrkesgrupp som fått lida mest av miljöskador av skilda slag. I Östersjön har sålunda vissa fiskarter, t. ex. torsken, genom syrebrist i djupvattenhålorna påverkats negativt av de utsläpp som görs från kommunala ledningsnät och industrier – närsalter som alltså förorsakar syrebrist. Yrkesfiskarna har också lidit indirekt genom den uppmärksamhet som massmedia har ägnat larmrapporter av skilda slag. Man har varnat människorna för att äta fisk utan att ha något underlag för de braskande rubriker som man i detta sammanhang ofta har tagit till. Därigenom har yrkesfisket åsamkats kolossalt stor skada genom det köpmotstånd som alldeles i onödan har väckts hos allmänheten.

Detta för naturligtvis fram till frågan: Vem är det egentligen som bär ansvaret för den situation som yrkesfisket nu befinner sig i? Och vem skall betala den ersättning som fisket rimligen borde få för inkomstbortfallet i anledning av miljöförstöringen? Det är väl alldeles nödvändigt att man genom en utredning klarlägger hur ansvaret skall fördelas för den utveckling som har skett.

Det torde i dag inte finnas någon som helst möjlighet för fisket som helhet att få någon ersättning för de generella skador som åsamkats yrkesfisket. Det är bara om man direkt kan utpeka att ett konkret utsläpp har förorsakat en alldeles speciell skada som man med framgång kan göra anspråk på skadestånd och få domstol att utdöma ett sådant.

Jag tycker att detta är en av många infallsvinklar som kan belysa hur angeläget det är att utreda kostnadsansvaret för miljövårdande åtgärder, vilket utskottsmajoriteten har föreslagit. Det är naturligtvis en ganska besvärlig uppgift att klarlägga fördelningen av ansvaret mellan staten, kommunerna och de enskilda – och ibland kommunerna sinsemellan – men jag tror att det är angeläget och nödvändigt att göra det.

Utredningen bör också pröva de frågor som vi har tagit upp i motionen 1007, nämligen om olika instrument för att klara finansieringen av miljövårdsinsatser och skaderegleringar. Man kan tänka sig särskilda miljöavgifter -- det är i varje fall en möjlig framkomstväg som skulle kunna ge underlag för att få fram medel för att ersätta generella skadeverkningar, t. ex. för fisket.

Differentierade bidrag och ökade möjligheter till avdrag är andra

Onsdagen den
24 mars 1971

*Kostnadsfördel-
ningen inom
miljövården*

frågor som bör tas upp i detta sammanhang. Man kan mycket väl diskutera om det inte vore lämpligt att göra det nuvarande 25-procentiga bidrag som ges till industrin differentierat, så att man kan ge högre bidrag där det är av behovet påkallat. Man kan också tänka sig att i vissa fall ge bidrag till nyinvesteringar i industrien för att klara konkurrensen med andra länder. I det fallet skulle det vara särskilt angeläget att få det utökade också till lantbruket, men den frågan kommer upp i ett särskilt sammanhang, varför jag inte skall gå närmare in på den nu.

Till sist är det väl speciellt angeläget att dessa frågor tas upp i ett internationellt sammanhang. Inte minst Östersjöns förorening är utan tvivel en gemensam angelägenhet för alla stater runt Östersjön. Ansvarsfrågorna skulle, om de togs upp i en utredning, kunna bilda underlag för initiativ från svensk sida vid den internationella konferens om miljövården som skall hållas 1972.

Jag finner, herr talman, mycket starka skäl tala för att en utredning tillsätts – om det skall bli en särskild sådan eller om man kan koppla på en tidigare utredning är egalt – för att klarlägga ansvarsfördelningen i miljövårdsavseende.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr LARSSON i Borrbj (c):

Herr talman! Egentligen borde man väl be om ursäkt för att man tar till orda den här tiden, men eftersom vi tidigare i dag använt så många timmar på att lyssna till anföranden – eller låta dem passera – i anledning av eniga utskottsbetänkanden utan att alternativa yrkanden har ställts befinner vi oss alltså i den här situationen.

Jag skulle vilja säga till herr Johanson i Västervik, att det har hänt rätt mycket sedan förra gången motionen behandlades; jag bortser ifrån det förhållandet att vi har ett nytt parlament, en enkammarriksdag. Men det händer dessutom hela tiden mycket väsentliga saker, som alltmera accentuerar behovet av den kartläggning som vi anhållit om i motion 1026.

Ju mer miljövårdsarbetet intensifieras, desto mer klart står det att vi måste ha till stånd denna kartläggning. Och aspekten vidgas hela tiden. Det handlar inte bara om kortsiktiga avvägningar mellan stat och kommun, mellan det offentliga och den enskilde eller mellan olika enskilda personer. Det kan också vara fråga om hur mycket vår generation skall betala tillbaka av det som vi tar för oss av våra naturresurser. Det kan gälla om vi skall ha rätt att använda mer än räntan av naturkapitalet och i vad mån det skall återställas. Det är alltså en anhållan från min sida att man måtte i denna debatt något vidga begreppen.

Jag skulle också vilja till debatten föra ett par konkreta problem som man kan befinna sig i. Det var ingen som visste de ekonomiska följderna av DDT-förbudet. Det var ingen häromveckan som exakt kunde veta följderna av det begränsade förbudet emot användning av fenoxiättiksyror. Där stod uppgift mot uppgift när giftnämnden tog ställning. Från skogen hade man vissa synpunkter, från andra intressen hade man andra. De ekonomiska följderna var inte kartlagda. Det kan gälla ganska snart

igen, om man skall ta ställning till nya preparat, dinoseb exempelvis.

Egentligen är det rätt underligt att denna fråga skall vara föremål för kontroversiella bedömningar. Det framstår inte klart i reservationen heller att man i själva verket är emot en kartläggning eller utredning. I reservationen finns bara den skillnaden mot utskottsmajoritetens betänkande att man förväntar sig och frimodigt hoppas att regeringen skall sköta det här själv utan att riksdagen lägger sig i det. Det är mycket väsentligt att man inte låter sådana prestigehänsyn ytterligare försena eller förhindra denna mycket angelägna åtgärd. Jag anser att den vinner på att inte uppskjutas utan få ett positivt beslut i dag.

Jag ber med detta, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr MOSSBERGER (s):

Herr talman! Den grundläggande principen när det gäller kostnader för miljövården har varit och är fortfarande att den som är ansvarig för den miljöfarliga verksamheten också skall svara för kostnaderna för de miljövårdande åtgärder som behövs. Det är detta som vår miljöskyddslag bygger på. Men staten har ändå trätt emellan ganska bra med särskilda statsbidrag för att stimulera miljövårdande åtgärder. Jag kanske inte behöver upprepa vad allt det innebär, men det är ganska stora anslag som går ut till det ändamålet.

Jag begärde ordet därför att här sades att reservanterna inte är konsekventa i sitt ställningstagande, när vi vill lämna den ena motionen till vattenlagsutredningen och den andra till att behandlas genom Kungl. Maj:t. Herr Johanson i Västervik har ju redogjort för detta, så jag skall inte uppehålla mig vid det. Men jag vill ändå säga att det under en följd av år rätt ofta har anmärkts på att vi har för många utredningar och att de kostar för mycket pengar. Jag läste i en tidning häromdagen – jag kan inte verifiera uppgiften – att de statliga utredningarna skulle kosta i runt tal 56 miljoner kronor. Det skulle förvåna mig om ledamöterna här i kammaren ytterligare ville spåda på denna summa genom att tillsätta en särskild utredning för denna fråga, när det ändå pågår en utredning hos Kungl. Maj:t. Här har ni chansen att hjälpa till att spara litet pengar, och ni får samma effektivitet ändå.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Herr HANSSON i Skegrie (c):

Herr talman! Jag tycker inte att man skall mäta en utrednings betydelse efter vad den kostar i pengar. Det skulle säkert vara möjligt att reducera åtskilliga av de utredningar som pågår och som är långt mindre nödvändiga än vad denna utredning är. Det är inget argument att det finns ett visst antal utredningar tidigare.

Överläggningen var härmed slutad.

Punkten 1

Utskottets hemställan bifölls.

Onsdagen den
24 mars 1971

*Kostnadsfördel-
ningen inom
miljövården*

Punkten 2

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen av herr Mossberger m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Mossberger begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller jordbruksutskottets hemställan i betänkandet nr 17 punkten 2 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen av herr Mossberger m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades tvekan kunna räda angående resultatet, varför votering med omröstningsapparat verkställdes. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja — 153
Nej — 137
Avstår — 11

§ 13 Föredrogs jordbruksutskottets betänkanden:

Nr 18 i anledning av motion angående nedskräpningen i Öresund m. m.
Nr 19 i anledning av motioner angående nordiskt miljövårdscentrum.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa betänkanden hemställt.

§ 14 Herr talmannen meddelade att ett 30-tal ledamöter begärt ordet vid återstående på föredragningslistan upptagna ärenden.

Propositioner gavs på bifall till dels att handläggningen av återstående ärenden skulle uppskjutas till kammarens sammanträde fredagen den 26 mars, dels att dessa ärenden skulle behandlas vid detta plenum, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad.

Kammaren åtskildes kl. 1.17.

In fidem

SUNE K. JOHANSSON

/Solveig Gemert